

Åpenhet om ansvar

God praksis på redegjørelser for aktsomhetsvurderinger
fra Etisk handel Norges medlemmer

Rapporteringsåret 2025

Om denne publikasjonen

I 26 år har Etisk handel Norges medlemmer arbeidet med aktsomhetsvurderinger for bærekraftig forretningspraksis. Mange har kommet langt i dette arbeidet.

Som en del av medlemsforpliktelsene rapporterer virksomhetene årlig om sitt arbeid med aktsomhetsvurderinger. I denne publikasjonen løfter vi frem eksempler på god praksis blant medlemmer som redegjør for arbeidet sitt og viser åpenhet om ansvaret de tar gjennom aktsomhetsvurderingene.

Vi håper publikasjonen kan være til inspirasjon for virksomheter med ulik erfaring – både de som er godt i gang, og de som er i en tidligere fase – i arbeidet med å stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning på mennesker, samfunn, dyr og miljø.

Eksempelene fra medlemmenes rapporter er valgt ut av sekretariatet i Etisk handel Norge. De er utdrag fra lengre redegjørelser og viser derfor kun deler av teksten.

Utdragene er tatt ut av sin opprinnelige sammenheng. Det kan derfor være forskjell mellom det rapportskriver selv har ønsket å fremheve i virksomhetens redegjørelse, og det sekretariatet har valgt å løfte frem i denne publikasjonen.

Selv om eksemplene viser god praksis innebærer ikke det nødvendigvis at virksomhetens redegjørelse holder samme nivå i sin helhet. Godt arbeid med aktsomhetsvurderinger betyr heller ikke at en virksomhet ikke har negativ påvirkning. Det handler om å være åpen om utfordringene og om hvordan virksomheten arbeider for å håndtere dem best mulig i dialog med berørte interessenter.

Emilie Mysen Moe

Sara Seth Johnsen

Redaktører: Emilie Mysen Moe og Sara Seth Johnsen, seniorrådgivere i Etisk handel Norge. Bidrag fra hele sekretariatet.

Administrativ og redaksjonell støtte: Amanda Olli Husum Mersland og Simon Burø Ågren, prosjektmedarbeidere.

Layout: Anette Lia, www.anettelia.no

Trykk: Konsis Grafisk AS

Rettigheter: Utdrag fra redegjørelser tilhører virksomhetene selv. Øvrig tekst tilhører Etisk handel Norge og kan deles med henvisning til denne publikasjonen.

Bilder: Kjøpt fra databaser eller tatt internt og eies av Etisk handel Norge.

Forord

BÆREKRAFT PÅ SOTTESENG?

Etisk handel Norge har i 26 år arbeidet for ansvarlig handel som bidrar til positiv utvikling for mennesker, samfunn, dyr og miljø. Global handel har vært sentral i å løfte millioner av mennesker ut av fattigdom og gitt flere jobber, økt tilgang til helse, utdanning, strøm og digitale tjenester.

Samtidig har pandemi, krig og konflikt, en svekket liberal verdensorden og økende proteksjonisme bremset utviklingen de siste årene. Verden har nå rekordhøye klimagassutslipp, mer ekstremvær og økende naturskader. OECD og FN omtaler klimaendringer, naturtap og forurensning som en «trippel planetkrise». Og hvem snakker lenger høyt om Parisavtalen, bærekraftsmålene og Agenda 2030? Det kan være fristende å konkludere med at bærekraft ligger på sotteseng. Men bærekraften ligger ikke på dødsleie. Den er på vei inn i en ny fase - fra ambisjon til implementering, til dokumentasjon og etterprøvnbarhet.

Til tross for EUs forenklinger i bærekraftsregelverket og USAs utmelding fra Parisavtalen, fortsetter markedet å stille krav. EU forblir en regulatorisk stormakt. Gjennom den såkalte Brussel-effekten blir EU-regler ofte til globale standarder, ikke fordi EU tvinger andre til å følge dem, men fordi markedet gjør det lønnsomt. Dette favoriserer virksomheter som arbeider systematisk med risikobaserte aktsomhetsvurderinger i leverandørkjedene, og som har dokumenterbar data med effekter- særlig på klima, natur og menneskerettigheter.

Vi ser det i våre medlemsrapporter: Sporbarhet, data og etterprøvnbar praksis avgjør hvem som har troverdighet. Men tillit må fortjenes på nytt. Forbrukernes forventninger til ansvarlig næringsliv er høye, mens tilliten er blitt lavere. I 2026 må bærekraft bevises i hele verdikjeden, ikke bare forklares i rapporter følge Sustainability Brand Index 2025. Edelman Trust Barometer viser at folk forventer at næringslivet tar ansvar for gjenoppbygging, men de tror i mindre grad at det faktisk skjer.

Våre medlemmer må svare på omfattende spørsmål og indikatorer om fremdriften i bærekraftsarbeidet, og legge ved objektiv dokumentasjon som gjennomgås av våre medlemsrådgivere. Vi kan ikke gi noen garanti mot grønnvasking. Men vi kan garantere at vi bygger arbeidet vårt på de to internasjonale gullstandardene for ansvarlig næringsliv: OECDs retningslinjer om ansvarlig næringsliv og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter. Disse rammeverkene virker i seg selv grønnvaskingsreducerende, fordi de fremmer åpenhet om utfordringer fremfor skjønnmaling, og samarbeid.

De siste årenes tendens til «greenhushing» er uheldig for bærekraftsarbeidet. Jeg ser det også hos våre medlemmer med gode forbedringstiltak, men som nøler med å dele dem av frykt for at ikke alt er på stell. Derfor vil jeg rette en stor takk til alle medlemmer som likevel stikker hodet frem i den årlige medlemsrapporteringen. Utdrag og eksempler fra rapporteringen ligger til grunn for denne god praksis-rapporten.

I år har vi særlig fremhevet eksempler fra trinn 3 – forbedrings-tiltak, trinn 4 – måling av fremdrift gjennom gode effektindikatorer, og trinn 6 – åpenhet om hendelser av gjenoppbygging. Jeg håper rapporten vil inspirere flere virksomheter til å arbeide godt og systematisk med bærekraft, og samtidig vise at aktsomhetsvurderinger kan gjennomføres av både små og store virksomheter. Det trenger ikke å være for byrdefullt å ivareta menneskerettighetene, samfunn, dyr og miljø.

God lesning!

Med vennlig hilsen

Heidi Furustøl
Daglig leder

Innhold

	Forord	3
	Innledning	5
	Etisk handel Norge	5
	Etisk handel Norges 13 prinsipper for bærekraftig forretningspraksis	5
	Bærekraftig forretningspraksis	6
	Aktsomhetsvurderinger	6
	Fire år med den norske åpenhetsloven	8
	Internasjonale utviklingstrekk på bærekraftsområdet	9
	God praksis fra medlemmenes redegjørelser	11
TRINN 1	Forankre ansvarlighet i retningslinjer og styringssystemer	12
	Policy for bærekraftig forretningspraksis	12
	Forankring av policy	21
	Organisering og internkommunikasjon	22
	Strategi og handlingsplan	27
	Forventninger og krav til leverandører	28
TRINN 2	Kartlegging av virksomhetens påvirkning på mennesker, samfunn, dyr og miljø	32
	Rutiner for kartlegging og identifisering av risiko	32
	Kartlegging på leverandørnivå	33
	Prioritering av vesentlig risiko	40
	Identifisert risiko, men ikke prioritert	50
TRINN 3	Tiltak for å stanse, forebygge eller reduser negativ påvirkning	52
	Tiltak relatert til prioriterte risikoområder	53
	Tvangsarbeid	53
	Levelønn	55
	Fagorganisering og kollektive forhandlinger	57
	Transport, logistikk og regulære ansettelser	60
	Klima og miljø	63
	Ansvarlig innkjøpspraksis	65
	Opplæring og kompetanseheving i leverandørkjeden	70
	Valg av produkter og sertifiseringer	72
TRINN 4	Overvåking av gjennomføring og resultater	74
TRINN 5	Kommunikasjon om hvordan påvirkningen er håndtert	80
TRINN 6	Sørg for, eller samarbeid om, gjenoppretting og erstatning der det er påkrevd	83
	Virksomheters ansvar for gjenoppretting	84
	Klagemekanismer og varslingskanaler	89
	Medlemskap i Etisk handel Norge og tilleggstjenester	93

Innledning

ETISK HANDEL NORGE

Etisk handel Norge er en medlemsorganisasjon, et flerparts-initiativ og et ressurscenter for bærekraftig forretningspraksis. Organisasjonen ble etablert i år 2000 av aktører fra næringslivet, fagbevegelsen, arbeidsgiverorganisasjoner og sivilsamfunn. I 2025 markerte vi 25 år med kontinuerlig arbeid for mer bærekraftig forretningspraksis.

I dag har Etisk handel Norge rundt 200 medlemmer fra privat, frivillig og offentlig sektor. Vårt formål er å fremme bærekraftig forretningspraksis i leverandørkjeder slik at handel bidrar til å ivareta menneske- og arbeidstakerrettigheter, samfunn, dyr og miljø. Medlemmene våre arbeider forpliktende og systematisk med risikobaserte aktsomhetsvurderinger og rapporterer årlig om sitt arbeid. Etisk handel Norge tilbyr individuell rådgivning og oppfølging, tilgang til kurs, ressurser og verktøy, samt deltakelse i et nasjonalt og internasjonalt fagmiljø med muligheter for kompetanseheving og erfaringsutveksling.

Etisk handel Norges veiledning og rapporteringsmal tar utgangspunkt i de to ledende internasjonale rammeverkene som definerer næringslivets samfunnsansvar: [FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter \(UNGP\)](#) og [OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv](#), herunder [OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv](#).

Når en virksomhet blir medlem i Etisk handel Norge forplikter den seg til [Etisk handel Norges prinsipperklæring](#). Dette grunnlagsdokumentet er bygget på nasjonal og internasjonal standarder for menneskerettigheter, anstendig arbeid, miljø, anti-korrupsjon og dyrevelferd. Prinsipperklæringen introduserer 13 prinsipper som er basert på FN- og ILO konvensjoner og angir minimums- og ikke maksimumsstandarter. Der hvor nasjonale lover og reguleringer dekker samme tema som disse retningslinjene, skal den høyeste standarden gjelde. Etisk handel Norges søsterorganisasjoner Ethical Trading Initiative i Storbritannia, Etisk Handel Danmark og Etisk Handel Sverige, har vedtatt lignende prinsipper. Våre medlemmer forplikter seg til å arbeide for å sikre disse standardene i egen virksomhet og i hele leverandørkjeden. Les mer om hva prinsippene innebærer på vår nettside.

ETISK HANDEL NORGES 13 PRINSIPPER FOR BÆREKRAFTIG FORRETNINGSPRAKSIS

**Tvangsarbeid/
slaveri**

**Fagorganisering &
kollektive
forhandlinger**

Barnearbeid

Lønn

Arbeidstid

**Regulære
ansettelser**

Diskriminering

Brutal behandling

**Helse, miljø &
sikkerhet**

**Marginaliserte
befolkningsgrupper**

Korrupsjon

Miljø

Dyrevelferd

BÆREKRAFTIG FORRETNINGSPRAKSIS

Gjennom en bærekraftig forretningspraksis kan næringsliv og global handel gi flere positive bidrag til økonomisk, miljømessig og sosial utvikling. Dette gjennom blant annet å skape arbeidsplasser og bidra til innovasjon og løsninger som samfunnet trenger. Bærekraftig forretningspraksis innebærer at virksomheten ivaretar hensyn til mennesker, dyr, samfunn og miljø og overholder de 13 prinsippene som er definert i Etisk handel Norges prinsipperklæring. På bakgrunn av globale leverandørkjeders komplekse natur vil bærekraftig forretningspraksis for de fleste virksomheter være et ideal som virksomheten må arbeide for hver eneste dag. Dette arbeidet krever en systematisk og risikobasert tilnærming.

Aktsomhetsvurderinger er metoden for bærekraftig forretningspraksis. Det er en risikobasert tilnærming for å respektere og ivareta mennesker, samfunn, dyr og miljø i egen virksomhet og i hele leverandørkjeden. Å stanse, redusere eller forebygge negative konsekvenser er en grunnleggende forutsetning for å lykkes med etisk handel.

I Etisk handel Norge sier vi ofte at bærekraftig forretningspraksis er målet, mens aktsomhetsvurderinger er middelet.

AKTSOMHETSVURDERINGER

Alle virksomheter, uavhengig av størrelse, er av norske myndigheter forventet å gjøre aktsomhetsvurderinger og etterleve FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv. Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven) pålegger også norske virksomheter av en viss størrelse å utføre aktsomhetsvurderinger.

Aktsomhetsvurderingene er metoden virksomheter må følge for å kartlegge, forebygge, avbøte og redegjøre for hvordan de håndterer faktiske og potensielle negative konsekvenser av sin egen virksomhet, leverandørkjede og sine forretningsforbindelsers virksomhet. Potensielle negative konsekvenser blir ofte omtalt som «risiko». I denne sammenhengen refererer risiko til sannsynligheten for at mennesker, samfunn, dyr og/eller miljø blir negativt berørt av virksomhetens aktiviteter.

I OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv er aktsomhetsvurderingene inndelt i seks trinn. Denne modellen utgjør også kjernen av åpenhetsloven.

Tips!

OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv understreker at aktsomhetsvurderinger er:

- forebyggende
- risikobaserte og innebærer prioritering av alvorlig og sannsynlig negativ påvirkning på mennesker, samfunn og miljø
- dynamiske
- blir styrket gjennom involvering av interessenter
- flytter ikke ansvar
- samsvarer med internasjonale standarder for bærekraftig forretningspraksis
- avhenger av omstendighetene for eksempel forretningsmodell, produktvalg, størrelse, posisjon i leverandørkjeden etc.
- inkluderer kontinuerlig kommunikasjon

Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv har oversatt veilederen til norsk samt utarbeidet en innføring til OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv i samarbeid med en referansegruppe av interessenter:

- Innføringen til veilederen for aktsomhetsvurderinger gir en kort introduksjon og veiledning til metoden samt tydeliggjør hvilket ansvar virksomheter har for å opptre ansvarlig.

Kontaktpunktet har også laget et enkelt verktøy for egenvurdering av virksomheters arbeid med aktsomhetsvurderinger.

Kilde: OECD

- 1. Forankre ansvarlighet i retningslinjer og styrings-systemer** handler om at virksomheten må vedta relevante styringsdokumenter for arbeidet og at disse må være godt forankret. De bør omfatte hele virksomheten, leverandørkjeden og forretningsforbindelser. Ansvar for å utføre arbeidet må plasseres og ressurser tildeles.
- 2. Kartlegg og vurder negativ påvirkning/skade ut fra egen virksomhet, leverandørkjede og forretningsforbindelser** handler om at virksomheten må identifisere faktisk og potensiell negativ påvirkning på mennesker, samfunn, dyr og miljø. Risikokartleggingen må ta utgangspunkt i anerkjente kilder og interessentdialog, og risiko må prioriteres etter vesentlighet. Risiko-kartlegging må oppdateres regelmessig.
- 3. Stans, forebygg eller reduser negativ påvirkning/skade** handler om å bruke funn fra kartleggingen til å iverksette tiltak for å stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning. Tiltak kan være direkte knyttet til forbedringer i leverandørkjeden og innebærer ofte utforming av relevante planer og forebyggende rutiner.
- 4. Overvåk gjennomføring og resultater** handler om å evaluere om virksomheten lever opp til sine forpliktelser og om iverksatte tiltak fungerer. Her vil det være viktig å etablere systemer for å registrere og håndtere informasjon samt hensiktsmessige indikatorer som kan brukes til å måle forbedring.
- 5. Kommuniser hvordan påvirkningen er håndtert** handler om å kommunisere resultater og utfordringer fra aktsomhetsvurderingene eksternt til viktige interessenter. Det kan være nødvendig å benytte ulike kanaler for å nå ulike målgrupper.
- 6. Sørg for, eller samarbeid om, gjenoppretting og erstatning der det er påkrevd** handler om virksomhetens ansvar for å bidra til å rette opp dersom negativ påvirkning har skjedd. Da virksomheten sjeldent er alene ansvarlig for en skade vil det være viktig å bruke innflytelse og å samarbeide med andre om tilfredsstillende gjenoppretting. Interessenter og skadelidende må involveres. Virksomheten bør ha en rutine for å håndtere situasjonen dersom negativ påvirkning skulle bli avdekket, og vurdere hvilke klagemekanismer som er tilgjengelige for potensielle skadelidende.

FIRE ÅR MED DEN NORSKE ÅPENHETSLOVEN

Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven) ble vedtatt i 2021 og trådte i kraft 1. juli 2022. Etter lovens § 1 er formålet å fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og tjenester, samt å sikre allmennheten tilgang til informasjon om hvordan virksomheter håndterer negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Hva som skal forstås som «menneskerettigheter» og «anstendige arbeidsforhold» følger av lovens § 3. Med anstendige arbeidsforhold menes arbeid som ivaretar grunnleggende menneskerettigheter, helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassen, og som gir en lønn å leve av. Med grunnleggende menneskerettigheter menes internasjonalt anerkjente menneskerettigheter, blant annet slik de følger av FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter og ILOs kjernekonvensjoner om grunnleggende rettigheter og prinsipper i arbeidslivet.

Husk!

Denne publikasjonen viser god praksis fra Etisk handel Norges medlemmenes årlige rapportering på aktsomhetsvurderinger. Eksempelene kan være til inspirasjon for oppfyllelse av redegjørelsesplikten i åpenhetsloven, men går også bredere enn lovens krav. Forbrukertilsynet fører tilsyn med åpenhetsloven og veileder virksomheter om deres plikter under loven.

Lovens virkeområde fremgår av § 2. Loven gjelder for større virksomheter som er hjemmehørende i Norge og som tilbyr varer og tjenester i eller utenfor Norge. Den gjelder også for større utenlandske virksomheter som tilbyr varer og tjenester i Norge, og som er skattepliktige til Norge etter norsk lovgivning. Hvilke virksomheter som omfattes av loven, og terskelverdiene for dette, fremgår av lovens § 3.

Virksomheter som omfattes av åpenhetsloven, har etter lovens § 4 plikt til å utføre og redegjøre for aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper.

Aktsomhetsvurderingene skal gjennomføres regelmessig og stå i forhold til virksomhetens størrelse, virksomhetens art, konteksten virksomheten opererer innenfor, samt alvorlighetsgraden av og sannsynligheten for negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Hva som skal forstås som leverandørkjede og forretningsforbindelse, fremgår av lovens § 3. Både varer og tjenester omfattes av loven, noe som innebærer at virksomheters ansvar kan omfatte flere ledd og aktører knyttet til blant annet produksjon, logistikk og transport.

Plikten til å redegjøre for aktsomhetsvurderinger innebærer også krav til oppdatering og offentliggjøring. Etter lovens § 5 skal redegjørelsen oppdateres og offentliggjøres innen 30. juni hvert år, og ellers ved vesentlige endringer i virksomhetens risikovurderinger.

Enhver har etter lovens § 6 rett til informasjon om hvordan virksomheter håndterer faktiske og potensielle negative konsekvenser. Virksomheter er etter lovens § 7 pålagt å besvare slike henvendelser skriftlig. Eventuelle begrensninger i retten til informasjon er definert i loven. Etisk handel Norges medlemmer har mottatt flere slike henvendelser og fått bistand til å besvare dem ved behov.

Det er Forbrukertilsynet som er tilsyns- og veiledningsorgan for åpenhetsloven. Etter lovens § 8 skal tilsynet fremme etterlevelse av loven gjennom generelle opplysninger, råd og veiledninger. Etter lovens § 11 kan Forbrukertilsynet og Markedsrådet fatte enkeltvedtak om forbud eller påbud, tvangsmulkt og overtredelsesgebyr.

Etisk handel Norge holder fast ved at åpenhetsloven kan bidra til reelle forbedringer i arbeidsforhold for millioner av arbeidere i norske virksomheters leverandørkjeder. Med denne loven har Norge tatt en tydelig lederrolle i arbeidet for ansvarlig næringsliv. Samtidig legger loven stor vekt på redegjørelse og dokumentasjon, blant annet gjennom svar på informasjonskrav. Det er derfor avgjørende at virksomhetene ikke stopper ved rapportering, men prioriterer det faktiske arbeidet med aktsomhetsvurderinger og tiltak som forebygger og reduserer både faktisk og potensiell negativ påvirkning i leverandørkjeden.

Gjennom denne publikasjonen ønsker Etisk handel Norge å styrke virksomheters arbeid med åpenhetsloven ved å løfte frem gode eksempler på redegjørelser under de seks trinnene i aktsomhetsvurderinger. Fire år etter at loven trådte i kraft, er målet fortsatt å bidra til bedre praksis- og til mer målrettet arbeid med å stanse, forebygge og redusere negativ påvirkning på mennesker, samfunn, dyr og miljø. Etisk handel Norge mener vi er best når vi samarbeider og lærer av hverandre.

INTERNASJONALE UTVIKLINGSTREKK PÅ BÆREKRAFTSOMRÅDET

EU-regelverket på bærekraftsområdet er inne i en ny fase. Etter flere år med utvidede krav til bærekraftsrapportering, aktsomhetsvurderinger, taksonomirapportering og bærekraftig finans, har EU dreid tydeligere mot økt konkurransekraft, forenkling og byrdereduksjon av regelverk. Dette betyr ikke at bærekraft er ute av den regulatoriske dagsordenen, men at kravene forsøkes å avgrenses, bli mer samordnet og gjort mer praktisk gjennomførbare. Sagt med andre ord, forsøkt forenklet.

Forenklinger i regler om bærekraftsrapportering

Omnibus-pakkene er en del av EU-kommisjonens forenklingsarbeid, der flere regelverksendringer samles i større lovpakker. Per i dag har Kommisjonen fremmet fire slike pakker, som alle inneholder forslag til forenklinger på tvers av flere deler av EUs bærekraftsregelverk. Formålet med forenklingene er blant annet å redusere administrative byrder for næringslivet og styrke konkurransekraft i et endret geopolitisk landskap.

Den første omnibus-pakken, Omnibus I-direktivet, ble lagt frem av EU-kommisjonen i februar 2025 og endelig vedtatt i februar 2026. Direktivet gjør endringer i direktivet for bærekraftsrapportering (CSRD), aktsomhetsdirektivet (CSDDD) og EUs taksonomiforordning, tre rettsakter som alle anses å være svært sentrale for EUs grønne omstilling.

Omnibus I-direktivet inneholder utsettelse av tidsfrister i CSRD og CSDDD. Det såkalte stopp-klokken-direktivet som ble vedtatt i EU i april 2025 utsetter ikrafttredelsen av krav i CSRD med to år for bestemte foretak, og utsetter gjennomføringsfristen for CSDDD med ett år. Bakgrunnen for direktivet var blant annet behovet for å gi foretak og myndigheter mer tid til å forberede seg på de foreslåtte endringene i regelverket.

Tips!

I mars 2026 publiserte Forbrukertilsynet en oppsummering av sitt arbeid med brudd på åpenhetsloven. Tilsynet viste til at flere kontroller i 2025 avdekket manglende eller lite tilgjengelige redegjørelser, og at enkelte virksomheter ble fulgt opp etter tips om brudd på redegjørelsesplikten. Disse virksomhetene fikk veiledning og varsel om mulige økonomiske konsekvenser, mens én virksomhet ble ilagt overtredelsesgebyr. Forbrukertilsynet legger til grunn oppfølgingen av åpenhetsloven har hatt effekt, men peker samtidig på behov for fortsatt veiledning og strengere reaksjoner ved gjentatte brudd. Tilsynet fremhever at kvaliteten på mange redegjørelser fortsatt er for svak, blant annet fordi funn og tiltak ikke beskrives konkret nok. Forbrukertilsynet har varslet tettere oppfølging fremover, både av redegjørelsene og av det faktiske arbeidet som ligger bak.

Aktsomhetsdirektivet (CSDDD)

Aktsomhetsdirektivet (CSDDD) ble i mai 2024 vedtatt i EU. Direktivet stiller krav til store selskaper om å utføre aktsomhetsvurderinger knyttet til menneskerettigheter, arbeids-takerrettigheter og miljø. Målet er å bidra til ansvarlighet og bærekraft fra selskaper i alle ledd i deres aktivitetsskjede. Direktivet er ment å bidra til et horisontalt rammeverk som fungerer sammen med andre tilsvarende rettsakter som CSRD.

Som del av Omnibus I-direktivet, ble det gjort endringer i CSDDD. Endringene innebærer blant annet en betydelig innsnevring av direktivets virkeområde. Etter endringene skal direktivet gjelde foretak med mer enn 5 000 ansatte og en omsetning på mer enn 1 500 millioner euro i regnskapsåret. Opprinnelig forslag i direktivet om krav om omstillingsplaner strøket i sin helhet. Den norske regjeringen gir i sin EØS-notatbase et [kort sammendrag av innholdet i forenklingene](#).

Direktivet for bærekraftsrapportering (CSRD)

Direktivet for bærekraftsrapportering (CSRD) bygger på prinsippet om dobbel vesentlighet. Det innebærer at virksomheter skal rapportere både om hvordan de påvirker mennesker og miljø, og om hvordan temaer knyttet til bærekraft påvirker virksomhetens risiko, resultater og økonomiske utvikling.

Som del av Omnibus I-direktivet vedtok også EU i 2026 endringer i CSRD. Endringene innebærer en betydelig innsnevring av hvilke selskaper som blir direkte rapporteringspliktige. Etter de vedtatte endringene skal kravene som hovedregel gjelde foretak med over 1 000 ansatte og nettoomsetning på over 450 millioner euro. De europeiske standardene for bærekraftsrapportering (ESRS) skal også forenkles.

Selv om færre virksomheter vil omfattes av direktivets lovpålagt rapportering, forventes det fortsatt at selskaper deler informasjon om klima, miljø, menneskerettigheter og arbeidsforhold. Banker, investorer, kunder, offentlige innkjøpere og større selskaper i verdikjeden vil fortsatt etterspørre denne typen informasjon.

Frivillig bærekraftsrapportering

Den europeiske rådgivende gruppen for finansiell rapportering (EFRAG) har utviklet en frivillig standard for bærekraftsrapportering rettet mot unoterte små og mellomstore virksomheter (SMB-er), herunder [VSME-standard](#)en. For små og mellomstore virksomheter kan VSME-standard være et praktisk rammeverk for frivillig bærekraftsrapportering. Standarden er utviklet for virksomheter som ikke omfattes av de lovpålagte rapporteringskravene etter CSRD, men som likevel ønsker eller trenger å dele strukturert bærekraftsinformasjon med banker, investorer, kunder, offentlige innkjøpere eller større selskaper i verdikjeden. Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at VSME ikke fullt ut dekker forventningene i OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv. Retningslinjene omfatter både faktisk

og potensiell negativ påvirkning på mennesker, miljø og samfunn. VSME etterspør derimot kun bekreftede hendelser knyttet til arbeidere i verdikjeden, definert som formelt registrerte eller identifiserte avvik gjennom etablerte systemer. Dette innebærer at forhold som er identifisert gjennom andre kilder enn formelle klager, som dialog med arbeidere, fagforeninger, sivilsamfunnsorganisasjoner, lokale interessenter, leverandørbesøk eller uformelle varslingskanaler, ikke fanges opp.

Virksomheter som bruker VSME som rapporteringsrammeverk, bør derfor supplere rapporteringen med tilleggsinformasjon der det er nødvendig for å vise hvordan de arbeider i tråd med OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv. Det innebærer blant annet å rapportere om vesentlige faktiske og potensielle risikoer, hvordan risikoene er identifisert, hvilke kilder som har blitt brukt, og hvilke tiltak virksomheten har iverksatt eller planlegger å iverksette for å stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning.

Status i Norge: CSDDD og CSRD

Som følge av Omnibus I-direktivet er virkningsdatoen til CSDDD utsatt til 26. juli 2029, med rapporteringskrav fra 1. januar 2030. Dette innebærer at Norge har frist til 26. juli 2028 med å gjennomføre direktivet i nasjonal rett.

Forslagene til endringer i CSDDD vil bli fulgt opp av Barne- og familiedepartementet ved gjennomføring i norsk rett. I [evalueringen av åpenhetsloven](#), publisert i juni 2025, viser departementet til at det forventes endringer i CSDDD som følge av omnibus-prosessen.

Finansdepartementet sendte på [høring](#) utkast til endringer i regnskapsloven og enkelte andre lover som skisserte blant annet forventede regler i Omnibus I-direktivet. Departementet foreslår i høringsnotatet endringer i virkeområdet for krav til bærekraftsrapportering som fremgår av CSRD i regnskapsloven i tråd med endringene som følger av Omnibus I-direktivet. Utkastet til lovendringer innebærer blant annet en betydelig reduksjon i antallet norske foretak som omfattes av krav til bærekraftsrapportering. Høringsfristen utløp i april 2026 og [status](#) i skrivende stund er at forslaget fra departementet er under behandling.

God praksis fra medlemmenes redegjørelser

Denne publikasjonen sammenstiller eksempler på god praksis fra Etisk handel Norges medlemmers redegjørelser for aktsomhetsvurderinger. Informasjonen er basert på rapportering til Etisk handel Norge for 2025, supplert med opplysninger fra virksomhetenes egne nettsider. Eksemplene er valgt ut fordi de på en god måte illustrerer hvordan de ulike trinnene i aktsomhetsvurderingene kan operasjonaliseres i praksis, samt hvilket potensial som ligger i systematisk og grundig gjennomføring av slike vurderinger.

TRINN 1 Forankre ansvarlighet i retningslinjer og styringssystemer

Forankring av ansvarlighet i virksomheten handler om å ha vedtatt relevante policyer og retningslinjer og å ha effektive styringssystemer for implementeringen av disse. Sentralt i dette er virksomhetens arbeid med aktsomhetsvurderinger. Det innebærer blant annet å ha strategier og planer for hvordan virksomheten skal identifisere og håndtere negativ påvirkning/skade på mennesker, samfunn, dyr og miljø, gjennom forretningsforbindelser og i leverandørkjeden. En tydelig forventning fra toppledelsen, samt konkret plassering av ansvar for implementering av de ulike delene av aktsomhetsvurderinger er viktig. Alle involverte parter må vite hva de skal gjøre. Arbeid med bærekraft bør være en integrert del av forretningsdriften. Åpenhet om hva virksomheten har forpliktet seg til, eventuelle utfordringer og hvordan dette håndteres, er vesentlig.

POLICY FOR BÆREKRAFTIG FORRETNINGSPRAKSIS

Det første og grunnleggende steget mot bærekraftig forretningspraksis er å utarbeide og vedta en policy for egen virksomhet. Denne må dekke områder som menneskerettigheter, anstendige arbeidsforhold, klima, miljø, dyrevelferd og korrupsjon. Policyen uttrykker hva virksomheten selv forplikter seg til og bør være tydelig på hva leverandører og andre forretningsforbindelser kan forvente av virksomheten.

En policy for bærekraftig forretningspraksis er et styringsdokument som legger grunnlaget for videre arbeid. Det er derfor viktig at policyen gjøres offentlig tilgjengelig på eksterne nettsider og at den brukes aktivt til å bevisstgjøre både interne og eksterne interessenter. Den bør gjøres tilgjengelig på relevante språk og gjerne knyttes til vesentlige risikoområder.

Policyen bør informere om hvilke prinsipper virksomheten forplikter seg til å respektere, helst med referanse til internasjonalt anerkjente konvensjoner. Den bør også inneholde en beskrivelse av hvilke forventninger og krav virksomheten har til leverandører og andre forretningspartnere, og hvordan virksomheten jobber med å følge dette opp. Særlig viktig er det at virksomheten forplikter seg til en forretnings- og innkjøpspraksis som styrker, ikke undergraver, leverandørers mulighet til å levere på krav og forventninger.

Tips!
Det første og grunnleggende steget mot en bærekraftig forretningspraksis er å utarbeide en policy for egen virksomhet som dekker hensyn til mennesker, dyr, samfunn og miljø. Policyen uttrykker virksomhetens egne forpliktelser, mens retningslinjer for leverandører konkretiserer forventningene til leverandører og forretningsforbindelser. Dokumentene har ulike målgrupper, men utfyller hverandre og danner grunnlag for virksomhetens kartlegging, oppfølging og videre arbeid med aktsomhetsvurderinger.

IDÉ House of Brands er et nordisk konsern som leverer profilprodukter og markedsmateriell til bedriftsmarkedet. Virksomheten har utarbeidet og vedtatt en tydelig policy i tråd med Etisk handel Norge sin prinsipperklæring. Med innkjøp på tvers av flere markeder og en omfattende leverandørkjede, innleder virksomheten sin policy for bærekraftig forretningspraksis på følgende måte:

IDÉ Group		DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
IDÉ Group adheres to the principles of responsible business conduct, which encompass respect for people, society, and the environment. This document, which includes our Supplier Code of Conduct and our Code of Ethics, serves as the foundation for our work in the field of sustainability. IDÉ Group considers responsible business conduct to be a prerequisite for sustainable development, defined as the ability to meet the needs of the present generation without compromising the ability of future generations to meet their own needs. Our objective is to deliver goods that are safe for people, society, and the environment. The United Nations Sustainable Development Goals (SDGs) represent the world's common action plan for sustainable development. IDÉ Group actively engages with the SDGs. We have elected to engage in active collaboration with the following goals: • Goal 4 Quality education • Goal 8 Decent work and economic growth • Goal 12 Responsible consumption and production • Goal 13 Climate action • Goal 17 Partnership for the goals. As a member of Ethical Trade Norway, IDÉ Group commits to working actively with due diligence for responsible business conduct. Due diligence is a risk-based approach to respect and safeguard people, society, and the environment in our own business and throughout the supply chain. We expect our suppliers and partners to follow the same approach.		• Policyen danner grunnlaget for virksomhetens systematiske arbeid med bærekraftig forretningspraksis og tydeliggjør forventninger, både internt og overfor leverandører og forretningspartnere. • Policyen reflekterer en tydelig ambisjon om at verdiskaping og utvikling skal skje på en ansvarlig og etisk måte. • Virksomheten har identifisert og prioritert de mest vesentlige av FNs bærekraftsmål for egen virksomhet, og integrert disse i policyen.

Lindbak er et norsk familieeid selskap som leverer møbler og interiørløsninger til bedriftsmarkedet. Virksomheten har, i tråd med Etisk handel Norge sin prinsipperklæring, utarbeidet følgende forventninger og krav til egen virksomhet, både på norsk, engelsk og spansk:

LINDBAK	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Lindbak AS erkjenner at vår forretningspraksis potensielt kan ha negativ påvirkning på mennesker, samfunn og miljø. Samtidig ser vi vårt potensiale til å bidra til positiv utvikling i leverandørkjeden. Med bakgrunn i dette har vi utarbeidet følgende prinsipper og krav til vår egen virksomhet:	- Virksomheten forplikter seg til å gjenopprette skade dersom de selv har forårsaket eller medvirket til negativ påvirkning. - Virksomheten forplikter seg til å tilpasse egen innkjøpspraksis for å styrke leverandørers mulighet til å etterleve krav, fremfor å undergrave dem. - Virksomheten støtter aktivt opp om retten til fri fagorganisering og arbeidstakerrepresentasjon. - Virksomheten vil i dialog vurdere behovet for kompetanseheving og støtte til leverandører dersom det er nødvendig for å sikre etterlevelse av krav i leverandørkjeden. - Virksomheten stiller krav om å unngå aktivitet og samarbeid med aktører som opererer i land underlagt handelsboikott eller sanksjoner fra FN og/eller norske myndigheter. - Policyen er kommunisert på flere språk, noe som bidrar til at forventninger og krav til leverandører er tydelige og mer tilgjengelige for berørte interessenter.
Aktsomhetsvurderinger Lindbak AS skal gjennomføre aktsomhetsvurderinger for bærekraftig forretningspraksis. Det vil si: gjøre egne risikokartlegginger av negativ påvirkning på mennesker, samfunn og miljø, og stanse, forebygge og redusere slik påvirkning. Tiltakene overvåkes og vurderes effekten av, og kommuniseres til de berørte. Der våre aktiviteter forårsaker eller medvirker til negativ påvirkning på mennesker, samfunn eller miljø skal vi stanse denne aktiviteten, og vi vil søke å gjenopprette skaden. Der leverandøren er ansvarlig for den negative påvirkningen/skaden er leverandøren også ansvarlig for gjenoppretting.	
Ansvarlig innkjøpspraksis Lindbak anser ansvarlig innkjøpspraksis som et av våre viktigste virkemidler i arbeidet for bærekraftig forretningspraksis. Lindbak skal tilpasse vår egen innkjøpspraksis slik at vi styrker, og ikke undergraver, leverandørers mulighet til å levere på kravene vi stiller for å sikre gode forhold for mennesker, samfunn og miljø. Vi skal tilstrebe langvarige leverandørforhold med leverandører som viser særlig vilje- og evne til å jobbe med positiv utvikling i leverandørkjeden.	
Fri fagorganisering og arbeiderepresentasjon Lindbak støtter opp om retten til fri fagorganisering og andre former for demokratisk valgt arbeiderrepresentasjon. Vi skal involvere arbeiderrepresentanter og andre relevante interessenter i vårt arbeid med bærekraftig forretningspraksis.	
Leverandørutvikling og partnerskap I dialog med leverandører vil vi ved behov vurdere å bidra med relevant kompetanseheving eller ressurser som setter våre leverandører i stand til å etterleve Lindbak sine krav til forhold i leverandørkjeden. På denne måten legger vi grunnlaget for godt samarbeid med leverandører som viser særlig vilje og evne til å jobbe med positiv utvikling for mennesker, samfunn og miljø i leverandørkjeden.	
Antikorrupsjon Lindbak, inkludert alle ansatte, skal aldri tilby eller motta ulovlige eller urettmessige pengegaver eller andre godtgjørelser for å oppnå forretningsmessige eller private fordeler for egen del eller fordeler for kunder, agenter eller leverandører. Disse retningslinjene inngår i bedriftens personalhåndbok.	
Land under handelsboikott Lindbak, inkludert våre leverandører og samarbeidspartnere, unngår handelspartnere som har aktiviteter i land som er pålagt handelsboikott av FN og/eller norske myndigheter.	

Tematiske policyer

Enkelte virksomheter ser også behovet for å utarbeide tematiske policyer. Slike policyer kan gjøre det enklere å operasjonalisere overordnede forpliktelser og gå mer i dybden på enkeltområder, med tydeligere prioriteringer, krav og oppfølging.

Dagligvarekjeden **REMA 1000** beskriver i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger hvordan virksomheten kontinuerlig videreutvikler og styrker eksisterende policyer, samt utarbeider nye ved behov. Policyutviklingen er tett koblet til funn og prioriteringer fra gjennomførte aktsomhetsvurderinger. Virksomheten har etablert og forankret et bredt sett av tematiske policyer, som er offentlig tilgjengelige på nettsiden. Disse dekker blant annet bærekraftig forretningspraksis, barnearbeid og moderne slaveri, risikoutsatte råvarer, matkriminalitet og dyrevelferd.Som en del av det løpende arbeidet med aktsomhetsvurderinger utarbeidet REMA 1000 i 2025 en policy for hjemmearbeidere i leverandørkjeden. Policy for hjemmearbeidere i leverandørkjeden etablerer følgende forpliktelser for REMA 1000 selv og følgende krav til leverandører:

REMA 1000
Våre forpliktelser under denne policyen
REMA 1000 forplikter seg til å: - Kommunisere vår holdning til hjemmearbeid internt og til leverandører. - Sikre at hjemmearbeid ikke fører til flytting av arbeid eller kansellering av bestillinger. - Samarbeide med leverandører for å forbedre arbeidsforholdene for hjemmearbeidere, med en klar tidsramme og involvering av hjemmearbeidere.
Våre leverandører forplikter seg under denne policyen
Vi forventer at våre leverandører gjør følgende: - Vedtar en felles policy for aksept av hjemmearbeid og forpliktelse til å forbedre hjemmearbeidernes arbeidsforhold der disse ikke oppfyller de som er fastsatt i ILO-konvensjonen om hjemmearbeid (1996, C177, artikkel 4). - Kommunisere denne policyen til alle i leverandørkjeden (gjelder også underleverandører), inkludert hjemmearbeiderne selv. - Samarbeide med REMA 1000 for å identifisere hvor hjemmearbeid foregår i leverandørkjeden. - Samarbeide med REMA 1000 for å utvikle en handlingsplan for å forbedre arbeidsforholdene med hjemmearbeidere der disse viser seg å være lavere enn de som er fastsatt i internasjonale arbeidsstandarder, og for å involvere hjemmearbeidere og/eller deres representanter i denne prosessen.

Holzweiler er en norsk motebedrift som utvikler og selger klær og tilbehør, med et tydelig fokus på bærekraft i egen virksomhet og leverandørkjede. Virksomheten har flere tematiske policyer tilgjengelig på sin [nettside](#). Blant annet har Holzweiler implementert en policy for å fremme mangfold, likestilling og inkludering, samtidig som virksomheten jobber forebyggende mot diskriminering, både ved hovedkontoret og i butikkene:

HOLZWEILER

A policy has been made to promote diversity, equality and inclusion, and to ensure that there is no discrimination at our Head Quarter and our stores.

In Holzweiler we have a written agreement that lays out how we will avoid discrimination against staff and customers while creating a safe and inclusive workplace, culture and environment going forward.

We embrace differences. Because everyone is different and difference brings new perspectives, different ideas and a different mindset that helps promote an empowered culture change in the workplace that can deliver increased creativity and innovation. In addition to that we believe that in order to have a fair and productive working environment, diversity is required.

We work actively to promote equality, ensure equal opportunities and rights, and prevent discrimination based on ethnicity, national origin, lineage, skin color, language, religion and beliefs, ref. Section 26 of the Equality and Anti-Discrimination Act.

Every year we carry out an annual survey in relation to gender equality, inclusion and discrimination in our companies, in cooperation with our safety delegate. The survey is part of the Board's annual report.

Based on the latest survey 2021, we revealed findings, and according to these findings, we made an action list to strengthen our results for the future.

- Some of the findings:**
- We have a gender balance of 77% women and 23% men.
 - The proportion of women in management positions was almost 80%, and the proportion of men in management positions amounted to 20%.
 - The average age of all employees was 33.33 years.

- Some of our action points:**
- We added a diversity statement to all our job announcements "With us, inclusion and diversity are strengths. We want colleagues with different competencies, life experience and perspectives to contribute to even better problem solving".
 - We should be even more aware that the use of images and choice of words in our job announcements will affect on who is applying for the job.
 - We will also require diversity and non-discriminatory/ professional recruitment processes at external recruitment agencies.
 - We aim to recruit a minimum of 2 qualified employees per year with ethnic minority background.
 - We are working on completing a life-phase-based personnel policy. This is because we are have committed ourselves to promote gender equality and prevent discrimination. The objective is to know and consider customization in relation to the different needs of our employees. Needs can be linked to both work, family, leisure or life situation.
 - We launched an internal attitude campaign aimed at increasing gender equality and diversity in the workplace to increase everyone's awareness of communication and behavior through images and text, using our internal weekly newsletter. In 2021, we focused on the following topics:
 - Let us embrace diversity
 - How should we work together for a more diverse and inclusive fashion industry?
 - Be aware of bias

Andre eksempler på tematiske policyer er:

VARNER	VOICE	Orkla
<u>Policies and statements – Varner</u> • Supplier Code of Conduct • Varner Internal Code of Conduct • Responsible Sourcing Policy • Modern Slavery Policy • Child Labor Policy • Migrant labor Policy • Homeworker Policy • Animal Welfare policy • Anti-bribery policy • Sandblasting policy • Sustainable Cotton Communiqué • Turkmen Cotton Pledge • Uzbek Cotton Pledge • Restricted Substances List • Varner Paper Packaging Policy • Statements on XUAR • Varner Environmental Policy	<u>Retningslinjer for samfunnsansvar</u> • Policy for bærekraftig forretningspraksis • Retningslinjer og krav til leverandører • Antikorrupsjonspolicy • Policy for migrantarbeid • Policy for hjemmearbeid • Policy for dyrevelferd • Restriksjonsliste for kjemikalier	<u>Policy documents</u> • Orkla Code of Conduct • Orkla Sustainability Policy • Orkla Supplier Code of Conduct • Orkla Business Partner Code of Conduct • Orkla Tax Strategy • Orkla Animal Welfare Policy

Enkelte av Etisk handel Norges medlemmer har også utarbeidet tematiske policyer og sjekklister som berører temaet **skjerpede aktsomhetsvurderinger**. Næringslivet har et selvstendig ansvar for ikke å bidra til å opprettholde folkerettsstridig krig og konflikt. Utover dette må næringslivet følge europeiske og internasjonalt vedtatte sanksjoner samt norske myndigheters fraråding. Norsk næringsliv må blant annet forholde seg til sanksjoner knyttet til handel med eller investeringer i Russland, og fraråding fra Utenriksdepartementet angående handel med eller investeringer i virksomheter som bidrar til å opprettholde ulovlig okkuperte palestinske områder, og handel med eller investeringer i virksomheter som bidrar til å opprettholde den ulovlige okkupasjonen av Vest-Sahara.

For å kartlegge og håndtere mulig tilknytning til folkerettsstridig krig og konflikt, må virksomheter utføre skjerpede aktsomhetsvurderinger.

FNs utviklingsprogram (UNDP) har utarbeidet en veileder som gir råd til virksomheter og andre aktører om hvordan de kan oppfylle sitt ansvar for å gjennomføre skjerpende aktsomhetsvurderinger på menneskerettighetsområdet i konfliktberørte områder. UNDP har utviklet veilederen i samarbeid med FNs arbeidsgruppe for næringsliv og menneskerettigheter. Veilederen er tilgjengelig på flere språk.

Etisk handel Norge har sammen med våre søsterorganisasjoner i Danmark, Storbritannia og Sverige utviklet en egen veileder på skjerpede aktsomhetsvurderinger som inneholder praktiske eksempler fra virksomheters arbeid.

Hotellkjeden **Strawberry** gir på sine nettsider en samlet fremstilling av sine policyer tilknyttet bærekraftig forretningspraksis. Virksomheten gir også her en praktisk sjekkliste, som veileder virksomheter i hvordan de kan operasjonalisere sitt ansvar for å gjennomføre skjerpede aktsomhetsvurderinger i situasjoner preget av væpnet konflikt og/eller i høyrisikoområder.

Sjekklisten er utviklet i tråd med krav og forventninger i den norske åpenhetsloven, FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP), OECDs retningslinjer og UNDPs veiledning for skjerpede aktsomhetsvurderinger. Sjekklisten er også ment å reflektere staters plikt etter folkeretten til å forebygge alvorlige internasjonale forbrytelser i konfliktområder. Gjennom sjekklisten gir Strawberry virksomheter en konkret og operasjonell tilnærming til ansvarlig innkjøpspraksis, strukturert i ti tydelige punkter:

Strawberry	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
1. Assess your value chain to determine if it is located in or sourcing from conflict zones or high-risk areas 2. Assess risks by considering the geography, industry/sector, and ownership structures, along with reviewing available documentation 3. Assess regulatory measures at different levels: (Sanction laws, Free Trade Agreements, Export laws, Public procurement law, Norwegian Transparency Act / CSDDD) 4. Assess how the involved stakeholders contribute to the conflict and/or interact with those involved in the conflict or high risk area 5. Initiate and maintain stakeholder engagement, including civil society and relevant suppliers, to review key documentation 6. Assess different scenarios and measures, including the need for an exit strategy 7. Implement clear and aligned action plans with a time frame 8. Encourage continuous collaboration to increase leverage 9. Effectively communicate how the business addresses human rights impacts, adapting to stakeholder needs and protecting sensitive information Repeat. It is a dynamic process that needs adapting as new information or developments arise 10. Repeat. It is a dynamic process that needs adapting as new information or developments arise	• Sjekklisten konkretiserer hvordan virksomheter kan omsette krav og forventninger i åpenhetsloven og anerkjente internasjonale standarder til praktisk handling. • Den tydeliggjør at aktsomhetsvurderinger skal være risikobaserte og skjerpes i konflikt- og høyrisikoområder. • Ved å gjøre verktøyet offentlig tilgjengelig, legger virksomheten til rette for åpenhet og deling av god praksis på tvers av bransjer.

REMA 1000 beskriver også i sin [Policy for boikott av varer og tjenester fra land i krig og konflikt](#) hvilke skritt de foretar seg når de utfører styrkede aktsomhetsvurderinger:

REMA 1000

- REMA 1000 ønsker å unngå handel med leverandører som bryter folkeretten og menneskerettigheter. Vi vil derfor:
- Foreta styrkende aktsomhetsvurderinger i konfliktområder i tråd med FN og OECDs retningslinjer.
 - Ikke handle varer og tjenester fra ulovlig okkupert jord eller virksomheter som bryter folkeretten og menneskerettigheter.

- For å vurdere risikoer i konfliktområder vil REMA 1000 vurdere følgende spørsmål:
- Selger/kjøper vi varer eller tjenester til/fra land som er en okkupasjonsmakt?
 - Kjøper vi fra okkuperte områder, og har virksomheten tilhørighet til okkupasjonsmakten?
 - Har vi forbindelser i disse landene?
 - Hva vet vi om konflikten og de involverte partene?
 - Hvem er de ulike konfliktpartene i konflikten?
 - Er det beskyldninger om krigsforbrytelser eller menneskerettighetsbrudd?

DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI

- Virksomheten forplikter seg til å utføre skjerpede aktsomhetsvurderinger i tråd med etablerte standarder og å respektere folkeretten og menneskerettighetene.
- Virksomheten deler en konkret liste over spørsmål de stiller seg selv og leverandører for å avdekke eventuelle forbindelser og risiko knyttet til konfliktområder.

FORANKRING AV POLICY

Virksomhetens policyer og retningslinjer må forankres i ledelse og styringssystemer slik at de blir en integrert del av den ordinære forretningsdriften. Styret har det overordnede ansvaret for virksomhetens drift, herunder at driften er ansvarlig og i tråd med gjeldende regelverk og normer for bærekraftig forretningspraksis. Det er derfor viktig at både policy og retningslinjer vedtas av styret. Policyer og retningslinjer bør også oppdateres etter hvert som virksomheten arbeider med aktsomhetsvurderinger og får økt kunnskap.

I større virksomheter kan forankring kreve mer systematisk arbeid på tvers av organisasjonen. Dette kan styrkes gjennom blant annet tydelig ansvarsfordeling, intern opplæring og ved å integrere retningslinjene i eksisterende styrings- og risikostyringssystemer. Det kan også være behov for mer spesifikke retningslinjer på enkelte risikoområder.

FoodMan er produsent og leverandør av snacks, sjokolade-, nøtte- og løkprodukter for dagligvaremarkedet og industri. I sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger beskriver virksomheten hvordan de arbeider med utvikling og forankring av policy:

DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI

Vi videreutvikler våre prosedyrer og styringsdokumenter basert på Etisk Handel Norges retningslinjer, krav fra kunder, sertifiseringsbyråer og myndigheter, samt funn fra våre aktsomhetsvurderinger.

- I 2025 styrket virksomheten denne prosessen ved å:
- Integrert bærekraft i Produktutviklingsprosess
 - Etablert bærekraft-KPI'er på ledernivå
 - Styrket kompetanse innenfor miljøledelse i ledergruppa
 - Tatt Plastløftet
 - Tatt Matsvinnbeviset
 - Tilpasset våre leverandørkrav
 - Startet sertifiseringsprosess for Fairtrade og ISO 14001

Leder for trygg mat, kvalitet og bærekraft har hovedansvaret for arbeidet, men med økt forankring i organisasjonen for bedre implementering og oppfølging.

- Virksomheten har styrket prosedyrer og retningslinjer knyttet til sin policy i løpet av året.
- Virksomheten har en bevisst tilnærming til bruk, oppfølging og videreutvikling av policy.
- Virksomheten har videreutviklet styringsdokumenter basert på funn i aktsomhetsvurderingene.

God forankring av interne retningslinjer og policy-dokumenter er viktig for at dokumentene skal tilføre en verdi og ikke kun bli en papirøvelse. Det er derfor hensiktsmessig med jevnlig kursing og opplæring i innhold og betydning av policy, og spesifikk opplæring i disse for relevante funksjoner.

Ahlsell er en grossist som tilbyr produkter og tjenester innen VVS, VA, Elektro, Verktøy og Personlig verneutstyr. Ahlsell trekker frem kompetanseheving som en viktig del av forankring i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
(...) policyen [er] forankret gjennom målrettet kompetanseutvikling innen prioriterte risikoområder i verdikjeden. Basert på våre aktsomhetsvurderinger og kartlegging av innsatsfaktorer, har vi fokus på materialer og produkter med forhøyet risiko, herunder stål, tekstil og plast. For stål og plast innebærer dette økt kompetanse knyttet til opprinnelsesland, produksjonsforhold, helse, miljø og sikkerhet, arbeidsforhold og miljøpåvirkning i produserende ledd. Denne kunnskapen benyttes aktivt i risikovurderinger, prioritering av leverandører, oppfølging av tiltak og videreutvikling av krav til dokumentasjon og etterlevelse.	- Virksomheten bruker målrettet kompetanseheving for å forankre policyen og sikre etterlevelse i relevante funksjoner. - Virksomheten knytter opplæring til identifiserte risikoområder, noe som styrker risikovurderinger og prioriteringer. - Virksomheten omsetter kompetanse i konkrete tiltak, leverandøroppfølging og krav til dokumentasjon. - Virksomheten integrerer policyen i praktiske og risikobaserte beslutningsprosesser.

ORGANISERING OG INTERNKOMMUNIKASJON

For å utføre arbeidet med aktsomhetsvurderinger på en god måte, er det viktig med hensiktsmessig organisering og tydelige linjer for intern kommunikasjon. Det bør være avklart hvem i ledelsen som har det overordnende ansvaret for aktsomhetsvurderingenet, og hvem i virksomheten som har ansvar for implementering og daglig oppfølging av styringsdokumentene. Rapporteringslinjer og rutiner må defineres og tydeliggjøres, slik at ledelsen får jevnlig informasjon om aktiviteter og resultater og kan ta velinformerte valg.

Resultatet blir best når bærekraftig forretningspraksis er en integrert del av virksomheten, og arbeidet bør derfor organiseres deretter. Det kan være vanskelig å vite hvem og hvor mange som bør involveres, og hvor ofte. Involveringen vil trolig endre seg underveis, avhengig av virksomhetens mål og ambisjoner. Det er uansett viktig med en intern interessentanalyse som viser hvem som bør involveres, hvorfor og hvordan. Ledelsen, og de som jobber direkte med leverandører (både mellomledd som agenter og produsenter), må alltid involveres, og funksjoner som sourcing, innkjøp, design, kvalitetskontroll, salg og marked bør også delta i arbeidet med aktsomhetsvurderinger.

Når virksomheten skal i gang med arbeidet, kan det ofte være lurt å etablere en arbeidsgruppe eller et team på tvers av funksjoner eller avdelinger. De som er direkte involvert i arbeidet, må få grunnleggende opplæring. Ansatte som får ansvar for å bidra til bærekraftig forretningspraksis, må også få informasjon og nødvendig opplæring tilpasset oppgavene de er satt til å løse. Ansatte må vite hvem som har beslutningsmyndighet, hvem som er involvert, og hva som kan forventes av ledelse og ansatte. Etter hvert bør styret måle virksomheten og relevante ansatte på nøkkelindikatorer for bærekraftig forretningspraksis, og gjennomgå arbeidet og effekten av virksomhetens strategi på området.

Agra er et Skandinavisk merkevarebasert næringsmiddelkonsern som har virksomhetene Stryhns Gruppen, Mills og Foodmark. Virksomheten beskriver sin interne ansvarsfordeling med aktsomhetsvurderinger som følger:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Arbeidet med aktsomhetsvurderinger i Agra er organisert og forankret gjennom en konsernfelles prosedyre for aktsomhetsvurderinger av leverandørkjeder. Prosedyren beskriver ansvar, metodikk og styringsstruktur for hvordan Agra identifiserer, prioriterer og følger opp risiko for negativ påvirkning på menneskerettigheter, arbeidsforhold og miljø i leverandørkjeden, i tråd med Åpenhetsloven og OECDs retningslinjer.	- Virksomheten har en konsernfelles prosedyre som beskriver ansvar, metodikk og styringsstruktur, med formål om å sikre et systematisk og risikobasert arbeid med aktsomhetsvurderinger. - Prosedyren revideres gjennom en strukturert prosess med bred involvering internt og dialog med eksterne fagmiljøer. - Arbeidet er forankret i en tverrfaglig styringsgruppe og integrert i ordinære innkjøpsprosesser, støttet av rutiner og digitale verktøy som legger til rette for gjennomføring i praksis.
Prosedyren for aktsomhetsvurderinger er revidert og oppdatert i løpet av 2025. Oppdateringen er gjennomført som en strukturert prosess med involvering av flere roller i konserninnkjøp og bærekraft i selskapene, og i dialog med eksterne fagmiljøer, herunder Sedex og Etisk Handel Norge. Formålet med revisjonen har vært å styrke risikobasert prioritering, tydeliggjøre roller og ansvar og sikre bedre etterlevelse av gjeldende og kommende regelverk. Konserninnkjøp har det overordnede ansvaret for gjennomføring av aktsomhetsvurderinger.	
Arbeidet styres gjennom en tverrfaglig styringsgruppe for ansvarlige leverandørkjeder, og er integrert i ordinære innkjøpsprosesser. Den oppdaterte prosessen vil implementeres og tas i bruk i hele konsernet gjennom 2026, med støtte fra faste rutiner og digitale verktøy for dokumentasjon, oppfølging og rapportering.	

Tekstilservice er en norsk leverandør av tekstiler og vaskerirelatert utstyr. Virksomheten skriver følgende om hvordan de sikrer forankring i arbeidet med bærekraftig forretningspraksis:

Tekstilservice	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
(...) Bærekraftsforum (tidligere Bærekraftsteam)	Virksomheten har etablert et bærekraftsforum på konsernnivå, der arbeidet koordineres og relevante funksjoner holdes oppdatert.
Konsernet Eskoleia AS har fra 2025 opprettet et Bærekraftsforum som skal gjelde for alle konsernets avdelinger og firma, også for Tekstilservice AS. Bærekraftsforum er nå ledet av Kvalitet- og Bærekraftansvarlig, og består i tillegg av Produksjonssjef, Økonomiansvarlig, Innkjøpsansvarlig og Administrerende direktør. Markedsansvarlige i henholdsvis Eskoleia eller Tekstilservice trekkes med ved behov. Det er nå etablert gode handlingsplaner, en god referatstruktur og rapporteringsveier. Det holdes møter hver fjerde uke etter fast møteplan. (...)	

Solar Norge er et norsk datterselskap av det danske konsernet Solar A/S, som leverer elektro-, varme- og energiløsninger til bedriftsmarkedet. De beskriver organiseringen av aktsomhetsarbeidet slik:

solar	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Solar har en sentral konsernstrategi og en overordnet policy for bærekraftige og etiske innkjøp. Strategi, policyer og metodikk for risikostyring fastsettes på gruppenivå for å sikre enhetlig praksis og konsistent anvendelse på tvers av markeder og produktkategorier. Den sentrale innkjøpsstrategien ledes av Head of Sustainable Procurement, som har ansvar for å utvikle og implementere Solar Groups strategiske retning for bærekraftige anskaffelser. Den operative gjennomføringen, inkludert vurdering av risikoanalyser, oppfølging av identifiserte risikoer og løpende dialog med leverandører, skjer i de enkelte landene. Dette arbeidet utføres av Sourcing Managers i vårt internasjonale Sourcing community, som jobber tett med leverandørene og omsetter de sentrale retningslinjene til praktisk og målrettet oppfølging. I Norge innebærer dette at den lokale organisasjonen har ansvar for å anvende konsernets policyer, følge opp leverandører og sikre etterlevelse av Solar Groups krav. Arbeidet gjennomføres i tett samarbeid mellom den lokale ledelsen, kategoriorganisasjonen og Solar Group Sourcing. (...)	Virksomheten samarbeider tett med morselskapet om felles strategi, policyer og rammeverk, samtidig som leverandøroppfølging gjennomføres lokalt.

For at organiseringen skal være tydelig er det viktig at arbeidsoppgaver innenfor bærekraft og aktsomhetsvurderinger er spesifisert i stillingsbeskrivelser, og at ansatte følges opp på dette.

Eltera Gruppen er en elektroentreprenør som leverer elektroinstallasjoner og tekniske løsninger til private kunder, næringsliv og offentlige virksomheter. De har implementert en slik oppfølging av ansatte på følgende måte:

ElteraGruppen Framtidens førstevalg	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Ansatte som har beslutningsmyndighet eller er involvert i arbeidet med aktsomhetsvurderinger gjøres kjent med ElteraGruppen sin policy for egen virksomhet og retningslinjer for leverandører gjennom flere etablerte kanaler og systemer. Policyene er gjort tilgjengelige for ansatte gjennom interne styringssystemer og kommuniseres som en del av konsernets felles rammeverk for ansvarlig forretningspraksis. For ledere og ansatte i nøkkelroller, herunder innen innkjøp, ledelse, IK/HMS og bærekraft, er policyene en del av det faglige grunnlaget for beslutninger og prioriteringer i det daglige arbeidet. Den praktiske betydningen av policyene tydeliggjøres gjennom rutiner for aktsomhetsvurderinger, ansvarlig innkjøpspraksis og leverandøroppfølging, samt gjennom interne retningslinjer og prosessbeskrivelser. Opplæring og bevisstgjøring gjennomføres blant annet via konsernets e-læringsplattform (EG Skolen), interne presentasjoner og lederfora. I tillegg inngår relevante deler av policyene i onboarding av nye ansatte og i dialog med ansatte som har særlig ansvar eller beslutningsmyndighet. Dette bidrar til at ansatte forstår hvordan policyene påvirker egne roller og forventninger knyttet til stillingen. Oppfølging av arbeidet skjer gjennom konsernets styringssystemer, herunder rutiner for aktsomhetsvurderinger, avvikshåndtering, IK/HMS-systemer og rapportering. Ansvar og roller er tydelig definert, og etterlevelse av policyer og rutiner inngår som en del av ledelsens oppfølging og interne styring. For ElteraGruppen, som består av flere selskaper med varierende størrelse, kombineres formelle styringssystemer på konsernnivå med jevnlig dialog, møter og lederoppfølging lokalt. Dette vurderes som en hensiktsmessig tilnærming for å sikre både systematikk, eierskap og praktisk etterlevelse i organisasjonen.	- Ansatte som er involvert i, eller har beslutningsmyndighet over, arbeidet med aktsomhetsvurderinger er kjent med virksomhetens policy og retningslinjer for leverandører. - Tydelige ansvarspunkter er formidlet til ansatte med avtale- og innkjøpsansvar gjennom en intern rutine for aktsomhetsvurderinger. - Det er kartlagt hvem i virksomheten som trenger opplæring gjennom onboarding, e-læring og lederfora, noe som bidrar til at ansatte forstår hvordan aktsomhetsvurderinger inngår i egne arbeidsoppgaver. - Oppfølging gjennom styrings-systemer, avvikshåndtering og rapportering viser hvordan etterlevelse følges opp systematisk. - På bakgrunn av virksomhetens størrelse kombineres formelle styringssystemer på konsernnivå med jevnlig dialog, møter og lederoppfølging lokalt.

En hensiktsmessig organisering og tydelig ansvarsfordeling forutsetter også at ansatte har tilstrekkelig kompetanse til å utføre sine oppgaver. Her vil opplæring og systematikk i kunnskapsdeling stå sentralt.

Backe er et norsk, familieeid entreprenør- og eiendomsutviklingsselskap. For å sikre at relevante ansatte har tilstrekkelig kompetanse til å gjennomføre arbeidet med aktsomhetsvurderinger, beskriver virksomheten følgende i sin redegjørelse for 2025:

 BACKE	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Backe har, i samarbeid med Etisk Handel Norge, utviklet et internt nettkurs om aktsomhetsvurderinger og åpenhetsloven. Kurset er obligatorisk for en rekke ledelseskategorier og nivåer. Ved utløpet av 2025 hadde over 500 ledere gjennomført kurset. Backes kategoristyringsteam og direktør bærekraft har deltatt på workshop og bransjerettede medlemsmøter i samarbeid med Etisk Handel Norge. I tillegg har direktør bærekraft holdt utvalgte presentasjoner om åpenhetsloven og prinsippene bærekraftig forretningspraksis. Bærekraftig forretningspraksis er tema på ulike kurs i Backeskolen, herunder introduksjonskurs for nyansatte (Backestart), seriøsitetskurs og innkjøpskurs. For ledere som gjennomfører innkjøp er både seriøsitetskurs og innkjøpskurs obligatoriske kurs. Gjennomføringsgrad av kurs måles i Backes kurssystem Trainingportal.	- Opplæringen er obligatorisk for ledelse og nøkkelpersoner i virksomheten, noe som bidrar til god intern forankring av arbeidet med bærekraftig forretningspraksis. - Bærekraftige forretningspraksis er integrert i introduksjonskurs, seriøsitetskurs og innkjøpskurs, og innebærer opplæring i sentrale funksjoner. - Gjennomføringsgrad måles i egen portal, noe som gir oversikt og legger til rette for mer systematisk oppfølging.

God intern kommunikasjon er vesentlig for god forankring og for at organiseringen av arbeidet med aktsomhetsvurderinger skal fungere effektivt. Forankring er en kontinuerlig prosess, og må derfor opprettholdes og videreutvikles over tid gjennom jevnlig oppfølging og tydelig dialog.

Nortra er et heleid datterselskap i Orient Holding-gruppen, som driver med handel og industriell produksjon. Virksomheten har et eget kontor i Kina (Zhongshan, Canton) med flere ansatte. Nortra skriver følgende om hvordan de sørger for at ansatte ved det kinesiske kontoret får tilstrekkelig kompetanse om aktsomhetsvurderinger:

 NORTRA	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Daglig leder har ukentlige møter med kontoret i Kina der en går gjennom aktuelle problemstillinger og evt. avvik. Daglig leder er ansvarlig for at arbeidet som utføres i Kina, blir utført etter de avtalte prosedyrene for aktsomhetsvurderinger. Daglig leder er ansvarlig for å holde seg oppdatert på eventuelle oppdateringer i lovverket, og videreformidle dette til organisasjonen. Dette kan skje gjennom kursing blant annet. I tillegg så skal nye ansatte som har ansvar for å delta i aktsomhetsvurderinger sendes på kurs i regi av Etisk Handel Norge, samt at eksisterende ansatte skal holdes oppdatert gjennom enten nye kurs eller informasjonsutveksling. Ny bærekraftsansvarlig er ansatt på kontoret i Zhongshan. Det vil være fokus på opplæring og kompetanseheving i hele 2026. I 2025 har bærekraftsoppfølgingen for Nortra vært fulgt opp av ekstern konsulent. Dette arbeidet vil overleveres til ny bærekraftsansvarlig i starten på 2026.	- Virksomheten har et bevisst fokus på opplæring og kompetanseheving ved kontoret i Kina, hvor sentrale oppgaver knyttet til aktsomhetsvurderinger er plassert. - Virksomheten legger til rette for koordinering, felles forståelse og gjennomføring av arbeidet med aktsomhetsvurderinger på tvers av landegrenser gjennom faste møter, kursing og strukturert onboarding.

STRATEGI OG HANDLINGSPLAN

For å tydeliggjøre virksomhetens ambisjonsnivå i arbeidet med bærekraftig forretningspraksis bør virksomheten vedta en strategi eller formulere en tydelig ambisjon, med tilhørende overordnede mål. Det anbefales at dette sees i sammenheng med virksomhetens øvrige strategier for forretningsutvikling, og være forankret i både ledelse og styre. En slik strategi eller ambisjon vil også kunne bidra til å identifisere og realisere forretningsmuligheter, blant annet gjennom justering av forretningsmodeller, utvikling av innovative løsninger og økt bruk av bærekraftige produkter og tjenester som reduserer risiko for negativ påvirkning på mennesker, samfunn, dyr og miljø.

Etter hvert som virksomheten opparbeider seg erfaring med aktsomhetsvurderinger, bør strategien eller ambisjonen i økende grad være risikobasert og knyttes til virksomhetens konkrete risikoområder og påvirkning, herunder på mennesker, samfunn, dyr og miljø. Utviklingen av en slik strategi bør baseres på involvering av et bredt spekter av relevante interessenter, og oppdateres ved behov for å sikre fortsatt relevans og treffsikkerhet.

Noen eksempler på strategiske ambisjoner knyttet til aktsomhetsvurderinger:

Unil er NorgesGruppens merkevarerhus og er ansvarlig for produktutvikling, kvalitetssikring, innkjøp, import, markedsføring og merkevarerbygging. Virksomheten har strukturert sine forpliktelser og ambisjoner innen bærekraft i fem hovedområder i sine strategier og handlingsplaner: dyrevelferd, sunnhet og folkehelse, mennesker og sosial utvikling, kvalitet og produktrygghet, samt klima og miljø. Innenfor disse områdene har virksomheten definert 11 overordnede mål for strategiperioden 2021–2025. Målene er listet opp i Unils redegjørelse for aktsomhetsvurderinger:

 UNIL	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
- Vi skal redusere klimagasser ved å redusere utslipp av CO² fra prioriterte varegrupper. - Lageret vårt skal være klimanøytralt. - Vi skal redusere avskoging i vår verdikjede. - Vi skal redusere matsvinn i vår verdikjede. - Vi skal redusere og minimere eksponering av uheldige stoffer for forbrukere og miljøpåvirkningen der vi produserer varene våre. - Vi skal være en pådriver for sirkulær emballasje, bærekraftige emballasjematerialer, samt forhindre forsøpling i vår verdikjede. - Vi skal sikre at produksjon av kritiske råvarer ivaretar effektiv vannforvaltning. - Vi skal sikre en mer bærekraftig oppdrettssektor og fiskeriforvaltning i vår verdikjede. - Vi skal hjelpe forbrukerne til enklere valg for et sunnere kosthold og god helse. - Vi skal alltid jobbe for at mennesker bakover i vår verdikjede får ivaretatt sine grunnleggende menneske- og arbeidstakerrettigheter. - Vi skal sørge for at dyrene i vår verdikjede behandles bra og lever i et miljø som fremmer god dyrevelferd.	- Virksomheten har formulert tydelige og relevante ambisjoner for arbeidet med bærekraftig forretningspraksis, tilpasset egen bransje og innkjøpsfunksjon. - Ambisjonene er operasjonalisert gjennom en strukturert nedbrytning i både kortsiktige og langsiktige mål.

I tillegg har Unil definert delmål for flere av de 11 målsettingene. Disse er tilgjengelige på virksomhetens nettsider.

Utviklingen av strategi bør baseres på involvering av et bredt spekter av relevante interessenter og reflektere både virksomhetens påvirkning på omgivelsene og hvilke forhold som er mest kritiske for virksomheten. Handlingsplaner bør oppdateres ved behov for å sikre at prioriteringene til enhver tid er treffsikre.

Nille forpliktelser til å respektere mennesker, samfunn, dyr og miljø er forankret gjennom en samlet bærekraftstrategi, operasjonalisert gjennom årlige handlingsplaner som gjelder for hele virksomheten. I sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger beskriver virksomheten hvordan bærekraftstrategien er utviklet som en integrert del av styringssystemet og det løpende forbedringsarbeidet:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
	
I 2024 startet Arbeidsgruppe Bærekraft, med mandat fra ledergruppen, prosessen med å utvikle bærekraftstrategien. Strategien ble ferdigstilt av gruppen og senere vedtatt av styret til Nille AS i 2025. Som grunnlag for strategien er det gjennomført en dobbel vesentlighetsanalyse og både intern og eksternt interessentdialog, som gir et oppdatert risikobilde og sikrer at de mest vesentlige temaene prioriteres. Strategien er også bygget på overordnet risikovurdering av leverandører, sertifiseringsordninger på produkter, klimagassregnskapet (Scope 1,2 og 3), interne tiltak for å redusere materialforbruk og avfall (blant annet Lysretur, emballasjereduksjon, reduksjon av matsvinn). Strategien skal oppdateres årlig og er integrert og operasjonalisert i den årlige handlingsplanen, som beskriver konkrete tiltak, ansvarlige og tidsplan (...)	- Strategi og handlingsplan fungerer som sentrale styringsverktøy for etterlevelse. - Arbeidet er risikobasert og forankret i dobbel vesentlighetsanalyse og interessentdialog. - Prioriteringene er risikobaserte og bygger på konkrete analyser og data. - Strategien oppdateres årlig og operasjonaliseres i handlingsplaner. - Ansvar og oppfølging er forankret i ledelsen, med jevnlig status-rapportering.

Fremdrift i arbeidet med bærekraftig forretningspraksis bør følges opp og rapporteres jevnlig til ledelsen, for eksempel kvartalsvis. God forankring og gjennomføring forutsetter tydelig intern oppfølging og systematisk rapportering. Det bør derfor etableres relevante nøkkelindikatorer (KPIer) for å måle fremdrift og måloppnåelse.

For å sikre et godt beslutningsgrunnlag bør styret og ansatte ha innsikt i både risiko, oversikt over vedtak og gjennomføring av tiltak, samt kunnskap om hva som fungerer i praksis.

FORVENTNINGER OG KRAV TIL LEVERANDØRER

Partnerskap og samarbeid med forretningsforbindelser og leverandører er sentralt i arbeidet med bærekraftig forretningspraksis. Langsiktige og gjensidige relasjoner bidrar til tillit og legger grunnlag for forbedringer i leverandørkjeden. Retningslinjer for leverandører bør danne grunnlaget for samarbeidet, ved å tydeliggjøre forventninger og krav til etterlevelse av prinsipper for bærekraftig forretningspraksis.

Retningslinjene bør også beskrive forventede styringssystemer, inkludert leverandørens egne aktsomhetsvurderinger, samt konsekvenser ved manglende etterlevelse. Dokumentet bør inngå i avtaleverket og danne grunnlag for oppfølging av risiko og faktiske brudd.

Virksomheten bør være tydelig på hvordan avdekkede brudd håndteres. Dersom leverandøren ikke viser vilje til forbedring, kan suspensjon eller avslutning av samarbeidet være aktuelt. Avslutning bør imidlertid være siste utvei, etter forsøk på forbedringstiltak.

Ved en eventuell utfasing er det viktig at prosessen gjennomføres ansvarlig og baseres på dialog med relevante interessenter, særlig arbeidere som blir direkte berørt. Dette bidrar til et bedre beslutningsgrunnlag og reduserer risikoen for ytterligere negativ påvirkning på mennesker, samfunn, dyr og miljø. Involvering av lokale fagforeninger vil også være hensiktsmessig før en eventuell beslutning om å avslutte et leverandørforhold.

Artisti er en totalleverandør av produkter og tjenester innen profil- og bedriftsgavemarkedet i Norge. Virksomheten tydeliggjør viktigheten av bærekraftig forretningspraksis i møte med leverandører og forretningsforbindelser på følgende måte:

ARTISTI	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Artisti tydeliggjør forventninger til bærekraftig og ansvarlig forretningspraksis gjennom klare krav, kontraktuelle forpliktelser og løpende dialog med leverandører og forretningsforbindelser.	- Retningslinjer for leverandører er tilgjengelige på flere språk. - Virksomheten har utarbeidet egne innkjøpsbetingelser som stiller krav til bærekraftig forretningspraksis i oppfølgingen av leverandører. - Etterlevelse av kravene følges opp gjennom systematiske leverandørbesøk og inspeksjoner. - Avvik håndteres på en strukturert måte, med krav til korrigerende tiltak og dokumentert oppfølging over tid.
Vi har utarbeidet en Supplier Code of Conduct og tilhørende minimumskriterier, tilgjengelig på norsk, engelsk og kinesisk. Supplier Code of Conduct skal signeres og returneres før det inngås produksjonssamarbeid med nye produsenter. Norsk og engelsk versjon er offentlig tilgjengelig på selskapets nettsider.	
Krav til etisk handel, arbeidsforhold, produktsamsvar og miljø- og bærekraftsaspekter er videre integrert i Artisti sine innkjøpsbetingelser. Disse sendes som faste vedlegg til innkjøpsordrer og inngår som en del av den løpende samhandlingen med leverandører.	
Forventningene følges opp i praksis gjennom on-site inspeksjoner hos produsenter. Under slike besøk gjennomgås blant annet lønns- og arbeidsvilkår, arbeidstid og overtidsbetaling, retten til organisering, diskriminering, sosiale forhold og miljøaspekter.	
Eventuelle avvik som avdekkes under inspeksjoner dokumenteres, og leverandørene pålegges å iverksette utbedringstiltak. Oppfølging skjer gjennom krav om dokumentasjon, blant annet i form av bildemateriale, og gjennom sammenstilling av funn og resultater fra tidligere revisjoner for å vurdere utvikling over tid.	

Virksomheter bør ha en intern rutine for samarbeid med og oppfølging av leverandører. Rutinen bør tydelig beskrive minimums-kriterier for valg av leverandører og for videre samarbeid. Disse kriteriene bør ligge til grunn for prekvalifisering, og kan også omfatte føringer for valg eller bortvalg av leverandører.

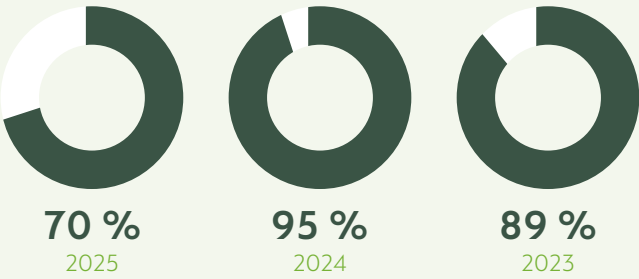
Norwegian Concept designer, utvikler og tilbyr fritids-, sports- og barneklær. Virksomheten beskriver i sin redegjørelse hvordan de tydeliggjør viktigheten av bærekraftig forretningspraksis som en del av prekvalifiseringen:

NORWEGIAN CONCEPT	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
(...) Selskapet har en etablert rutine for partnerutvalgelse hvor krav til audits, sertifiseringer og leverandørens arbeid med bærekraft vektlegges på lik linje med kvalitet, pris og samarbeidsevne. Potensielle partnere besvare en kartlegging av blant annet sertifiseringer, bruk av mer bærekraftige materialer og arbeid med menneskerettigheter og arbeidsforhold før samarbeid inngås. Før produktutvikling starter, må leverandører signere General Supplier Contract, inkludert Retningslinjer for leverandører (Code of Conduct) og Restricted Substances List (RSL). Det gjennomføres et introduksjonsmøte hvor krav, lovgivning og forventninger gjennomgås, og hvor det legges opp til dialog om eventuelle utfordringer. Der tredjepartsrevisjoner som BSCI eller tilsvarende foreligger, innhentes revisjonsrapporter eller sertifikater som del av vår risikovurdering. Disse brukes som én av flere informasjons-kilder sammen med leverandørdialog, dokumentasjon og operativ oppfølging. Revisjoner erstatter ikke egen risikovurdering, men inngår i et samlet vurderingsgrunnlag. I tillegg til introduksjonsmøtet og ordinære møtepunkter gjennom året gjennomføres det egne oppfølgingsmøter med utvalgte hovedleverandører. Disse møtene har en fast agenda som omfatter kartlegging av underleverandører, vurdering av lønnsnivå (herunder levelønn) og gjennomgang av eventuelle utfordringer knyttet til etterlevelse av Code of Conduct. Møtene er strukturert som egne dialogarenaer hvor foregående år brukes som utgangspunkt for å identifisere utfordringer, evaluere gjennomførte tiltak og avtale konkrete forbedringstiltak. Formålet er å støtte leverandørene i arbeidet med etterlevelse og bidra til kontinuerlig forbedring i leverandørkjeden. (...)	- Virksomheten omtaler sine leverandører som partnere, og bygger oppunder en gjensidig relasjon. - Prekvalifiseringen gjøres i forhold til risikokartleggingen for den som skal leveres. - Tredjepartsrevisjoner brukes som et supplement til egne aktsomhetsvurderinger. - Virksomheten legger til rette for dialog gjennom introduksjons- og oppfølgingsmøter, hvor sentrale dokumenter for bærekraftig forretningspraksis gjennomgås. - Indikatorer brukes aktivt for å følge opp leverandørrelasjoner over tid.

Norwegian Concept har også etablert en indikator som måler andelen av den totale leverandørbasen hvor virksomheten har hatt et forretningsforhold over tre år:

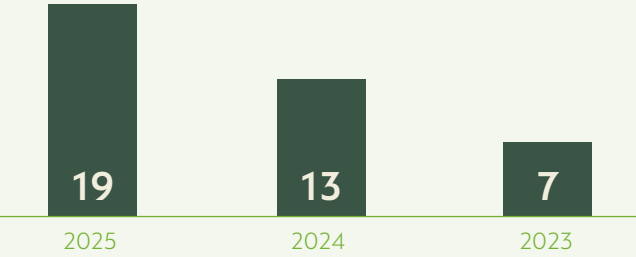
INDIKATOR

Andel av bedriftens leverandører som bedriften har hatt forretningsforhold med i mer enn tre år.

I 2024 og 2025 ble det onboardet ca 10 nye leverandører pga vekst i varemerkeporteføljen (nye kategorier).

Antall partnere vi har hatt møte med i 2025

Dekker i stor grad innkjøpsvolumet (ca 90 %) for 2025.

Ved etablering og videreføring av leverandør- og forretningsforhold er det viktig at det gis tydelig informasjon om virksomhetens forventninger og mål knyttet til bærekraftig forretningspraksis. Dette inkluderer hvordan virksomheten arbeider for å nå målene, og hva det innebærer for det videre samarbeidet. Samarbeidet må være gjensidig, der begge parter har en klar forståelse av hverandres

forventninger og behov, som grunnlag for ansvarlig innkjøpspraksis. Virksomheten bør derfor konkret kommunisere at det forventes samarbeid om å forebygge og redusere risiko, og bør samtidig legge til rette for kompetanseheving hos leverandører hvis mulig. Dette for å bidra til at kravene kan etterleves i praksis på en god og strukturert måte.

Helly Hansen fremhever i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger hvordan langsiktige leverandørrelasjoner kombineres med tydelige krav til etterlevelse og systematisk oppfølging i leverandørkjeden:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
For decades, Helly Hansen has been focused on building long-term relationships with its vendors. We view this as highly important to maintaining close dialogues and identifying areas for improvement. Simultaneously, we have strict compliance processes which must be followed and to which we require new and existing suppliers to adhere. All new Tier 1 and Tier 2 vendors are required to sign our Code of Conduct which outlines our standards and policies on labor, working conditions, wages, health and safety and the environment. The supplier Code of Conduct is supported by a social compliance program for all Tier 1 factories, which includes training modules to help our suppliers understand and apply all necessary policies. Risk assessments for all Tier 1 and Tier 2 suppliers are carried out and cover country and geopolitical risks, factory inspections, and third-party social audits (Tier 1). Based on these findings—including audit ratings, ethical and environmental performance, and any required corrective actions—Helly Hansen sets the appropriate level of monitoring and engagement for each supplier. Helly Hansen also requires that all of our Tier 1 and Tier 2 suppliers review, are prepared for, and are in compliance with REACH. They must sign our Chemical Compliance Contract which outlines the expectations we have when it comes to chemical management. By building trust and long-term relationships with our suppliers, it is easier to set expectations concerning respect for people, society and environment and the expectations regarding our purchasing practices. This is mainly related to how we place our orders, lead-times, and payment terms. Close dialogue with our purchasing team and the suppliers throughout the year makes it possible to solve any unexpected situations that may occur.	- Virksomheten vektlegger langsiktige leverandørrelasjoner og arbeider for gjensidig forutsigbarhet, samtidig som det legges til rette for tydeligere forventninger til ansvarlig innkjøpspraksis. - Leverandører får opplæring og støtte gjennom et eget program for sosial etterlevelse, med vekt på forståelse og praktisk anvendelse. - Virksomheten stiller krav om at også underleverandører (Tier 2) skal signere deres retningslinjer for leverandører. - Basert på funn fra risikoanalyser, revisjoner og vurdering av etisk og miljømessig prestasjon, fastsetter virksomheten behovet for oppfølging av leverandører.

ETISK HANDEL NORGE RESSURSER PÅ TRINN 1
FORANKRING

- Mal for Policy for egen virksomhet (norsk, engelsk, spansk og fransk)
- Mal for Retningslinjer for leverandører (norsk, engelsk og kinesisk)
- Mal for minimumskriterier for leverandører (norsk og engelsk)
- Mal for bærekraftstrategi (norsk og engelsk)
- Mal for handlingsplan for bærekraftsarbeidet (norsk og engelsk)
- Mal for intern rutine på aktsomhetsvurderinger
- Mal for intern interessentanalyse
- Mal for organisasjonskart
- Mal for retningslinjer for dyrevelferd

TRINN 2 Kartlegging av virksomhetens påvirkning på mennesker, samfunn, dyr og miljø

Kartlegging handler om å identifisere virksomhetens risiko for, og faktiske negative påvirkning eller skade på, mennesker, samfunn, dyr og miljø. Dette inkluderer både egen virksomhet, leverandørkjeder og øvrige forretningsforbindelser. Kartlegging er en kontinuerlig prosess der virksomheten gradvis bygger kunnskap om faktisk og potensiell risiko. Denne kunnskapen danner grunnlag for prioritering av innsatsområder og for å iverksette relevante tiltak.

Målet er å danne seg et overordnet risikobilde som grunnlag for å prioritere de mest vesentlige risikoområdene for videre, mer inngående kartlegging og oppfølging. Hvordan virksomheten er involvert i eventuell negativ påvirkning, er avgjørende for å vurdere riktig respons og tiltak.

RUTINER FOR KARTLEGGING OG IDENTIFISERING AV RISIKO

I tråd med OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv bør kartleggingen starte med å etablere en overordnet forståelse av virksomhetens aktiviteter, produkter og forretningsforbindelser. Dette innebærer å danne seg et første risikobilde basert på hvor virksomheten opererer, hvordan leverandørkjeden er strukturert, og hvor varer og innsatsfaktorer produseres – også der innkjøp skjer via mellom-ledd. For virksomheter med komplekse leverandørkjeder eller mange produktkategorier vil det være naturlig at den første kartleggingen er mer overordnet.

- I den overordnede risikokartleggingen bør virksomheten samle relevant informasjon for å identifisere overordnet risiko knyttet til:
- bransje (for eksempel produkter, tjenester og leverandørkjeder)
 - geografi (for eksempel styresett, konflikt og kjente utfordringer knyttet til menneskerettigheter, arbeidsforhold eller miljø)
 - virksomhetsspesifikke forhold (for eksempel tidligere hendelser, kjente risikoområder eller etablerte systemer for ansvarlig næringsliv)

Det er ofte nyttig å starte internt, da informasjon om leverandører, produksjonssteder og risikoforhold gjerne finnes spredt i organisasjonen. Samtidig finnes det mye relevant og tilgjengelig ekstern informasjon, blant annet fra myndigheter, internasjonale organisasjoner, fagbevegelse, sivilsamfunn og ulike mediakanaler.

Tips!

Dersom virksomheten avdekker kunnskapshull i kartleggingen, bør den aktivt søke å styrke informasjonsgrunnlaget. Klageordninger og andre varslingsmekanismer kan bidra til å fange opp faktisk eller potensiell negativ påvirkning som virksomheten ikke selv har identifisert. Slik informasjon trenger ikke være fullstendig verifisert for å gi grunnlag for videre undersøkelser og vurderinger. Styringssystemer, inkludert retningslinjer og rutiner, kan måtte justeres i lys av funnene.

BAMA Gruppen er en norsk leverandør av frukt og grønt. I sin redegjørelse beskriver virksomheten deler av sine rutiner for kartlegging og identifisering av risiko slik:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Kartleggingen tar utgangspunkt i hele verdikjeden – oppstrøms leverandørledd, egen virksomhet og nedstrøms aktiviteter – for å identifisere både faktiske og potensielle negative konsekvenser for mennesker, dyr, samfunn og miljø.	• Virksomheten inkluderer hele verdikjeden, både oppstrøms og nedstrøms, når risiko vurderes. • Virksomheten prioriterer risiko basert på alvorlighetsgrad, omfang og mulighet for gjenoppretting, i tråd med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv. • Virksomheten gjennomfører skjerpede aktsomhetsvurderinger der geografisk landrisiko eller risiko knyttet til verdikjeden vurderes som høy.
Risiko identifiseres gjennom en kombinasjon av interne analyser, leverandøroppfølging og bruk av eksterne risikokilder. Prioritering av risiko skjer på bakgrunn av: alvorlighetsgrad (hvor alvorlig påvirkningen er for berørte parter), omfang (hvor mange som kan bli berørt), mulighet for reversering (i hvilken grad skade kan gjenopprettes).	
Risikoer knyttet til blant annet tvangsarbeid, barnearbeid, overforbruk av vannressurser, tap av biologisk mangfold og korrupsjon er prioritert som særlig vesentlige, basert på disse kriteriene og på virksomhetens direkte tilknytning til leverandørkjeden.	
Leverandører vurderes gjennom spørreskjemaer, risikovurderinger og revisjoner, og forhøyede aktsomhetsvurderinger gjennomføres der risikoen vurderes som særlig høy.	

KARTLEGGING PÅ LEVERANDØRNIVÅ

Egne leverandørbesøk og observasjoner, egenrapporteringskjemaer og revisjoner, er sentrale metoder for å kartlegge forhold hos leverandører. Samtidig gir disse metodene ofte et øyeblikksbilde og begrenset innsikt i underliggende årsaksforhold. For å få et mer helhetlig og nyansert risikobilde er det derfor viktig at virksomheter supplerer med informasjon innhentet gjennom dialog med relevante interessenter og fagmiljøer, særlig aktører med lokalkunnskap.

Bergans er en norsk produsent av ryggsekker, tur- og fritidsklær, telt og annet turutstyr. Virksomheten beskriver i sin redegjørelse følgende om hvordan de arbeider med kartlegging og identifisering av risiko:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
When assessing risks, we firstly take into consideration known facts about the country and region of operations. These facts we collect from Ethical Trade Norway, industry forums (such as the European Outdoor Group) and other relevant information sites, e.g., Fair Wear Foundation (FWF), Transparency International, International Trade Union Confederation (ITUC), US State Department country reports and others. Our new digital supplier mapping system also offers a risk mapping overview based on different international reports.	• Virksomheten bruker anerkjente, eksterne kilder og bransjeinitiativer for å vurdere risiko på land- og regionnivå i den overordnede risikokartleggingen. • Informasjon fra leverandørbesøk, inspeksjoner, revisjoner og tredjepartssertifiseringer vurderes i sammenheng med den overordnede risikokartleggingen. • Virksomheten vektlegger løpende dialog med leverandører basert på gjensidig forståelse, respekt og fleksibilitet.
All suppliers receive our Code of Conduct, and must read, understand, and sign this before we enter into any purchase agreement. To get a thorough understanding, we combine information from our own on-site visits and our dialogues with suppliers, quality inspections and external social audit reports, third-party certifications and other external sources of information about the supplier and the context. We always have continuous communication with our suppliers, and we aim to reach agreements based on mutual understanding, respect, and flexibility. Our Hong Kong-office visit our suppliers at least once a year, and in addition to quality controls they also carry out visual observation controls and following up irregularities with corrective action plans.	

Felleskjøpet Rogaland Agder beskriver i sin redegjørelse en systematisk tilnærming til kartlegging og identifisering av risiko, basert på bruk av ulike verktøy og metoder på tvers av leverandørkjeden og egen virksomhet:

 Felleskjøpet Rogaland Agder — siden 1899	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI - Virksomheten har knyttet seg til medlemsorganisasjonen Sedex og får gjennom dette tilgang til risikoinformasjon om leverandørkjeden og sosiale revisjoner av leverandører. Virksomheten integrerer disse kildene i den overordnede risikovurderingen. - Virksomheten har tydelige rutiner for når leverandører skal revideres, basert på forhåndsdefinerte kriterier.
(...) For leverandørkjeden benyttes Sedex for å gjøre en overordnet kartlegging. For de leverandører som er medlem av Sedex, så fylles egenevalueringskjema (SAQ) ut av leverandør og får oppgitt en kombinert risiko basert på denne informasjonen. For leverandører som har gjennomført eksterne revisjoner registrert i Sedex (SMETA), benyttes også disse som grunnlag for risikovurdering. På industriområdet har FKRA en omfattende risiko- og sårbarhets analyse (ROS) som revideres årlig. Denne er inndelt etter ulike risikoområder og arbeidssteder, og er kjent for ansatte. Identifiserte risikoer og forbedringstiltak følges opp i divisjonsmøter og gjennom bruk av TPM (Total Productive Maintenance). For råvarer har vi et risikovurderingssystem som følger HACCP-prinsippene. Ved risiko for forhold ved råvarer eller ferdig produsert fôr som kan føre til skade på dyrehelse eller miljø så vil det alltid holdes et beredskapsmøte, beredskapsmøtet bestemmer hvordan risikoen skal behandles videre. Prioritering av hvilke leverandører som skal revideres gjøres ut fra flere kriterier. Eksempler på slike kriterier er: aktsomhetsvurderinger, forsyningssikkerhet, forsikkerhet, myndighetskrav og risikoland. (...)	

Tips!

Bruk Amfori og Sedex som støtteverktøy – men husk at aktsomhetsplikten ikke flytter ansvar. Plattformen som Sedex og Amfori BSCI gir tilgang til revisjonsrapporter, risikodata og egenevalueringsskjemaer (SAQ), og kan være nyttige verktøy i kartleggingen, særlig for virksomheter med mange leverandører og begrensede ressurser. Gjennom disse plattformene kan virksomheter få tilgang til eksisterende SMETA- og/eller Amfori BSCI-revisjoner, som dekker temaer som arbeidsforhold, helse og sikkerhet, miljø og forretningsetikk.

Fordi revisjonene kan deles på tvers av kunder, reduseres behovet for duplisering. Dette kan bidra til å spare tid og kostnader, samt frigjøre ressurser som kan brukes på andre deler av aktsomhetsarbeidet. Flere av Etisk handel Norges medlemmer benytter også slike plattformer og kan bidra med erfaringsdeling.

Samtidig er det viktig å understreke at slike verktøy kun støtter, de oppfyller ikke aktsomhetsplikten alene. Ansvaret kan ikke overføres til leverandører, revisjoner eller sertifiseringsordninger. Gjeldende bærekraftslovgivning, slik som åpenhetsloven og CSDDD, krever ikke bruk av sosiale revisjoner, og virksomheten er fortsatt ansvarlig for å identifisere, forebygge og håndtere risiko i leverandørkjeden, uavhengig av om en leverandør har gjennomført en revisjon.

Revisjoner bør derfor brukes som ett av flere informasjonsgrunnlag. De bør suppleres med egne vurderinger, dialog med leverandører og aktiv involvering av berørte parter for å gi et mer helhetlig bilde av underliggende årsaker til risiko.

H&M Hennes & Mauritz er et svensk kleshandelskonsern som designer og selger klær, tilbehør og interiørprodukter gjennom egne butikker og nettbutikker. Virksomheten beskriver i sin redegjørelse hvordan interessentdialog kan brukes for å supplere kartleggingen og identifisering av risiko:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI - Virksomheten arbeider systematisk med interessentdialog ved å involvere arbeidere, fagforeninger og andre berørte parter i kartlegging og vurdering av risiko. - Den kombinerer lokal tilstedeværelse med samarbeid med internasjonale organisasjoner og fagmiljøer, og involverer både globale og lokale aktører i vurdering og oppfølging av risiko. - Løpende dialog og samarbeid om tiltak og eventuell gjenoppretting er integrert i arbeidet med aktsomhetsvurderinger.
Process for engagement and remediation We actively engage with workers along the value chain as part of our due diligence process to identify, manage and remediate actual and potential negative impacts. We place particular focus on affected stakeholders. We use various methods to listen to gather workers’ perspectives and incorporate their input into our decision-making processes. For our key production markets, we have local production teams on the ground to evaluate human rights impact and engage with rightsholders and their representatives. Through our global framework agreement with IF Metall and IndustriALL Global Union, we consult with global trade unions and their local affiliates monthly to identify and assess risks and collaborate on mitigation plans, and when applicable provide remedy. We also collaborate with the ILO’s Better Work on country programmes in Bangladesh, Cambodia (Better Factories Cambodia), Indonesia, Pakistan and Vietnam. These programmes include assessments, training, advocacy and research in order to change policies, attitudes and behaviour. We have partnered with several organisations including the International Organization for Migration, the Mekong Club and the Centre for Child Rights and Business to guide us in identifying, mitigating and remediating child and forced labour in our value chain. In addition, we consult monthly with relevant local and global stakeholders, such as civil society organisations, suppliers, researchers, peer groups and unions. We assess engagement effectiveness qualitatively by evaluating how it contributes to identifying, mitigating and remediating impacts. Responsibility for overseeing the development of and ensuring engagement occurs sits with the chief sustainability officer who acts as the most senior role with oversight of the process. As part of our sustainability commitment, all business partners must provide grievance mechanisms that allow their employees to raise concerns without fear of retaliation. (...)	

NorgesGruppen er et norskeid handelshus med virksomhet innen mat, helse og forbruksvarer. I sin årsrapport er virksomheten åpen om både utfordringer og erfaringer i arbeidet med å kartlegge risiko knyttet til råvarer, særlig når det gjelder bruk av sertifiseringsordninger som verktøy i dette arbeidet.

 NorgesGruppen	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Leverandørdialog og konkrete krav er NorgesGruppens viktigste virkemidler for å sikre anstendige arbeidsforhold i komplekse verdikjeder. På råvarenivå er ofte sertifisering det mest tilgjengelige risikoreduserende tiltaket. Samtidig erkjenner NorgesGruppen at sertifisering alene ikke er tilstrekkelig for å håndtere alle utfordringer. Særlig er det vanskelig å måle hvilken reell effekt det har lengst bak i verdikjeden der sporbarhet, kontroll og påvirkningsmulighet kan være begrenset. Totalt har 94 prosent av NorgesGruppens sentrale leverandører signert konsernets etiske retningslinjer. Vi understreker at disse leverandørene har vært risikovurdert.	- Virksomheten synliggjør at sertifisering er et tilgjengelig risikoreduserende tiltak på råvarenivå, samtidig som tiltaket har begrensninger. Dette presiseres gjennom omtale av at måling av reell effekt kan være krevende, og at mulighetene for kontroll og påvirkning er begrensede. - Virksomheten understreker behovet for å kombinere sertifisering med andre virkemidler, blant annet med tillitsbaserte relasjoner.
Utfordringene er ofte strukturelle og sammensatte, og påvirkes av faktorer som fattigdom, klimaendringer, migrasjon, svak lovgivning og begrenset håndheving av arbeidstaker-rettigheter i enkelte land. Risikoreduksjon og forbedring av arbeidsforhold i verdikjedene krever en langsiktig og helhetlig tilnærming.	
Erfaringene viser at varige forbedringer ofte forutsetter tillitsbaserte relasjoner, gradvis kapasitetsbygging hos leverandører og bønder samt koordinert innsats på tvers av aktører i verdikjeden. NorgesGruppen vil derfor fortsette å kombinere sertifisering med andre virkemidler, og videreutvikle metodikk for oppfølging og vurdering av effekt over tid.	

Tips!

Aktsomhetsvurderinger styrkes gjennom meningsfull interessentdialog. Det innebærer å innhente informasjon fra de det faktisk gjelder, og å legge til rette for toveis-kommunikasjon der relevant informasjon deles i tide, på en måte interessentene har tilgang til og forstår. Dialogen bør gjennomføres i god tro og gi berørte parter reell mulighet til å formidle sine erfaringer, behov og eventuelle bekymringer.

Ved identifisert risiko bør virksomheten involvere de gruppene som kan være berørt. Er det risiko for dårlige arbeidsforhold, bør arbeidere involveres. Er det risiko for diskriminering av kvinner, må kvinner bli hørt. Der det finnes velfungerende fagforeninger eller arbeidstakerrepresentanter, er disse ofte en særlig viktig kilde til informasjon om arbeidsforhold. Arbeidstakeres rett til å organisere seg og forhandle kollektivt er også en grunnleggende menneskerettighet, og dialog med fagforeninger er derfor en sentral del av interessentdialogen.

Det er viktig at virksomheter har et bevisst og systematisk forhold til bruk av kilder. Hvordan informasjon under kartleggingen innhentes, hvilke kilder som benyttes, og hvilke interessenter som involveres, vil ha betydning for kvaliteten, troverdigheten og etterprøvnbarheten i kartleggingen. Et godt datagrunnlag er avgjørende for å kunne gjøre riktige risikovurderinger og prioriteringer.

Melbye Group, leverandør av produkter innen energi, infrastruktur og installasjon, beskriver i sin redegjørelse hvordan virksomheten arbeider med å sikre et godt og pålitelig informasjonsgrunnlag i sine aktsomhetsvurderinger:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Vi benytter som nevnt Etisk handel Norge sitt risikokartleggingsverktøy som utgangspunkt for vår overordnede risikokartlegging. Dette verktøyet baserer seg på anerkjente internasjonale indekser og datakilder:	- Virksomheten benytter Etisk handel Norges risikokartleggings-verktøy, som er basert på et bredt utvalg anerkjente og objektive internasjonale kilder. - Kvantitative indekser kombineres med kvalitative kilder og egen-innhentet informasjon, herunder leverandørbesøk og revisjoner.
Global Slavery Index: Gir landestimater på moderne slaveri basert på omfattende undersøkelser og analyser av sårbarhet.	
ITUC Global Rights Index: Rangerer land etter graden av respekt for arbeidstaker-rettigheter, særlig organisasjonsfrihet og retten til kollektive forhandlinger.	
Freedom House Index: Vurderer politiske rettigheter og sivile friheter i land basert på analyser fra eksperter og feltdata.	
World Bank – Children in employment: Samler data om barnearbeid gjennom husholdningsundersøkelser fra internasjonale organisasjoner og nasjonale statistikkbyråer.	
UNICEF – Child labour: Basert på internasjonale undersøkelser som måler forekomst og omfang av barnearbeid.	
Human Development Index (HDI): Måler landets utviklingsnivå gjennom indikatorer for helse, utdanning og inntekt.	
Gender Inequality Index (GII): Måler ulikhet mellom kjønn basert på reproduktiv helse, myndiggjøring og deltakelse i arbeidslivet.	
Global Gender Gap Index: Sammenligner kjønnsforskjeller innen økonomi, utdanning, helse og politisk deltakelse. WageIndicator: Viser gapet mellom lovpålagt minstelønn og beregnet levelønn basert på levekostnader.	
Corruption Perceptions Index: Rangerer land etter opplevd korrupsjonsnivå i offentlig sektor basert på flere uavhengige datakilder.	
I tillegg til disse kildene som utgjør risikokartleggingsverktøyet har vi benyttet kvalitative kilder som CSR Risk Checker og DFØ sin høyrisikoliste. Vi bruker også informasjon vi får fra våre leverandørbesøk og revisjonsskjemaer til å avdekke eventuelle andre spesifikke områder som trenger nærmer oppfølging.	

Kartlegging i offentlige anskaffelser

Etter prinsipp 6 i [FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter](#) (UNGP) bør stater fremme respekt for menneskerettighetene hos virksomheter de har kommersielle forbindelser med. Det fremheves at dette kan, og bør, skje gjennom offentlige anskaffelser. Offentlige oppdragsgivere forventes derfor å stille krav til, og følge opp, leverandørers praksis der det foreligger risiko for menneskerettighetsbrudd. Dette følger også av [lov om offentlige anskaffelser](#) (anskaffelsesloven) § 5.

Lillestrøm kommune gir i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger strukturert tilnærming til kartlegging av risiko, der arbeidet er tilpasset ulike faser i anskaffelsesprosessen. Kommunen skiller mellom kartlegging ved inngåelse av nye avtaler og i oppfølgingen av eksisterende kontrakter, og tilpasser metode, informasjonsgrunnlag og prioriteringer etter hvilken fase arbeidet befinner seg i:

 Lillestrøm kommune	Kartlegging av risiko for mulig brudd på arbeidstakerrettigheter, miljø og samfunn ved inngåelse av nye avtaler. Lillestrøm kommune gjør følgende for å identifisere risiko for mulig brudd på mennesker, dyr, samfunn og miljø ved inngåelse av nye avtaler: Overordnet risikovurdering og kategorisering av kommende anskaffelser Vi foretar en årlig overordnet risikovurdering og kategorisering hvor vi identifiserer kommende anskaffelser med tanke på risiko for brudd på menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter eller dyrevelferd, og potensiell klima og/eller miljøbelastning. Anskaffelsene inndeles i fire risikokategorier som følger: A. Som B, men anskaffelsen er utpekt i årlig risikokartlegging som strategisk viktig eller skal ha særlig høyt ambisjonsnivå. B. DFØs høyrisikoliste, betydelig klima- og miljøbelastning (FOA § 7–9 (2) eller (4) eller betydelig risiko for brudd på dyrevelferd. C. Moderat til liten risiko for brudd på menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter eller dyrevelferd, eller klima- og/ eller miljøbelastning (FOA § 7–9 (2) eller (4). D. Uvesentlig klimaavtrykk/miljøbelastning (FOA § 7–9 (5), ingen eller akseptabel risiko for brudd på menneske- rettigheter, arbeidstakerrettigheter eller dyrevelferd. Dette synliggjøres i anskaffelsesplanen. For å identifisere risiko for mulig brudd på arbeidstaker- rettigheter, miljø og samfunn benytter Lillestrøm kommune i all hovedsak DFØs høyrisikoliste. Høyrisikolisten henter informasjon fra rapporter og undersøkelser som er utarbeidet av ILO. Andre relevante kilder som kan nevnes er US Department of Labour, US State Department sine landrapporter, samt at vi samarbeider med andre fagmiljøer og kommuner. Konkret kartlegging av risiko og potensiell klima- og miljøbelastning I arbeidet med en anskaffelse skal det alltid foretas en konkret kartlegging av hvordan risikobildet for brudd på menneske- rettigheter, arbeidstakerrettigheter eller dyrevelferd ser ut i den konkrete anskaffelsen, samt hvilken konkret potensiell klima- og/eller miljøbelastning som er forbundet med det som skal anskaffes. Denne kartleggingen er forankret både i «Rutine for gjennomføring av konkurranse» og i «Kontraktsstrategi for Lillestrøm kommune». Basert på den konkrete risikokartleggingen skal den enkelte innkjøpsrådgiver utarbeide konkrete forslag til tiltak for å redusere risiko og belastning.	Kartlegging av risiko for mulig brudd på arbeidstakerrettig- heter, miljø og samfunn i kontraktsoppfølgingen. Lillestrøm kommune gjør følgende for å følge opp risiko for mulige brudd på mennesker, dyr, samfunn og miljø i kommunens avtaler Etter inngåelse av en ny kontrakt skal ansvarlig innkjøpsrådgiver overføre avtalen til avtaleforvalter gjennom et overleverings- møte. Hensikten med dette møtet er å sikre at avtaleforvalter blir kjent med hvilke vurderinger som har blitt gjort, hvilken risiko innkjøpsrådgiver har kartlagt at er forbundet med anskaffelsen, og særlig hvilke områder som må følges opp gjennom avtaleperioden. Avtaleforvalter overfører denne informasjonen til avtalekatalogen, og har dette som et eget punkt i oppstartsmøtet med leverandøren. Gjennom året, og i tråd med erfaringer, identifiserer hvilke kontrakter hvor det er høyest risiko for brudd, og som skal følges ekstra opp. For disse kontraktene benyttes eksempelvis Etisk handel Norges verktøy for risikovurdering for å etterspørre informasjon om leverandørkjede på konkrete produkter, og det gjennomføres andre stikkprøver på oppfyllelse av kontraktskrav. Gjennom året gjennomføres det også status- og kontraktsoppfølgingsmøter med nåværende leverandører for å få bedre innsikt i leverandørkjedene. Etter hvert som vår egen modenhet i kontraktsoppfølgingen øker, vil vi også øke antallet avtaler som følges opp. Hver sommer sendes det ut skjema for egenrapportering til våre leverandører vedrørende etterlevelse av sosiale kontrakts- vilkår i deres leverandørkjeder. De innkomne svarene bearbeides ut over høsten hvert år. Vi har foreløpig ikke avdekket noen kontraktsbrudd som har krevet iverksetting av tiltak i forbindelse med oppfølgingen av leverandørens arbeid med aktsomhetsvurderinger. Det ble imidlertid, etter varslng fra prosjektleder, avdekket brudd på arbeidstids og lønnsvilkår for to personer som arbeider på kommunens håndverkerkontrakter. Dialogen med leverandøren er fremdeles pågående, og tiltak er ikke iverksatt på rapporteringstidspunktet.
--	---	---

DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI

- Kommunen tilpasser risikokartleggingen og prioritering av risiko til de ulike fasene i anskaffelsesprosessen.
- Kommunen sørger for en strukturert overlevering mellom innkjøpsrådgiver og avtaleforvalter, slik at avtaleforvalter blir kjent med risikovurderingene og hvilke forhold som bør følges opp i avtaleperioden.
- Kommunen har forankret arbeidet med å kartlegge risiko i sentrale styringsdokumenter.
- Kommunen benytter internasjonalt anerkjente kilder og samarbeid med ulike fagmiljøer når risiko skal kartlegges.

PRIORITERING AV VESENTLIG RISIKO

På bakgrunn av den overordnede risikokartleggingen kan virksomheten identifisere og prioritere de mest vesentlige risikoområdene. Disse prioriteringene danner utgangspunktet for videre, mer detaljerte vurderinger av potensiell og faktisk påvirkning. Å prioritere enkelte risikoområder basert på alvorlighetsgrad innebærer ikke at annen risiko ikke er viktig, men at de mest alvorlige konsekvensene håndteres først. Det er viktig at kartleggingen gjennomgås jevnlig og oppdateres ved vesentlige endringer i risikobildet, for eksempel ved krig og konflikt, endringer i handelsmønstre og tollpolitikk, eller ved etablering av nye markeder, produkter, leverandører og/ eller forretningsforbindelser.

Berørte interessenter og rettighetshavere eller deres rettmessige representanter og fagforeninger, bør alltid konsulteres og involveres når virksomheten vurderer mulige negative konsekvenser på menneskerettighetsområde, både før og underveis i prosessen. Dersom direkte konsultasjon ikke er mulig, bør virksomheten innhente innspill fra uavhengige og troverdige eksperter, som menneskerettighetsforsvarere, fagforeninger og sivilsamfunnsorganisasjoner.

Stormberg beskriver i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger hvordan virksomheten arbeider systematisk med å identifisere og prioritere risiko i egen verdikjede på bakgrunn av den overordnede risikokartleggingen:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
I 2025 har Stormberg styrket sine rutiner for kartlegging og identifisering av risiko. Kartleggingen tar utgangspunkt i hele verdikjeden – fra råvareinnkjøp og produksjon i Kina, via logistikk og lager, til salg, kundebruk og avhending. Vi bruker følgende tilnærming:	- Virksomheten prioriterer de mest vesentlige risikoene i tråd med OECDs risikobaserte tilnærming, hvor alvorlighetsgrad, vurdert ut fra risikoens skala, omfang og mulighet for gjenoppretting, samt sannsynlighet ligger til grunn for prioriteringen. - Virksomheten har en helhetlig, kontinuerlig tilnærming til risiko, ved å kartlegge hele verdikjeden og integrere kartleggingen i sine interne rutiner for aktsomhetsvurderinger. - Virksomheten supplerer risikokartleggingen gjennom jevnlig interessentdialog, inkludert fysiske leverandør- og fabrikkbesøk.
Vi har i 2025 gjennomført en dobbel vesentlighetsanalyse (DVA) etter EFRAG-metodikken, der vi har kartlagt påvirkninger, risikoer og muligheter (IROer) systematisk for alle delprosesser i verdikjeden. DVA-en er basert på egen kompetanse på egne påvirkninger, risikoer, og muligheter, informasjon fra våre samarbeidspartnere, kommende EU-regelverk, bransjekilder og offentlig tilgjengelig informasjon om klesbransjen. Arbeidet med DVA-en har gitt oss et vesentlig mer detaljert risikobilde enn tidligere, med over 160 identifiserte IROer fordelt på miljø (E), sosiale forhold (S) og forretningsatferd (G). For detaljert risiko på materialnivå, er Etisk handel sitt risikoverktøy benyttet.	
Prioriteringen av risikoer er gjort etter alvorlighetsgrad i tråd med OECDs modell. De fire risikoområdene vi har prioritert høyest er: (1) klimagassutslipp i hele verdikjeden, med hovedtyngde i oppstrøms produksjon (scope 3), (2) kjemikalieforurensning fra produksjonsprosesser, (3) produkters levetid og sirkulærøkonomi, og (4) arbeideres rettigheter i leverandørkjeden i Kina, med særlig fokus på overtidsarbeid, lønn og fagorganiseringsrett.	
Informasjonsgrunnlaget for kartleggingen inkluderer jevnlig dialog med eksterne fag-miljøer (RISE, CEMAsys, Wei Chen/LO, Etisk Handel Norge), egne leverandørinspeksjoner og fabrikkbesøk, årlige Supplier Assessment Questionnaires (SAQ), lønnsundersøkelser, databaser som ITUC Global Rights Index og ESG Risk Map, samt deltakelse på fagkonferanser og webinarer om kommende EU-reguleringer.	

Tabelloversikt

Målet etter kartleggingen er at virksomheten skal sitte igjen med en tydelig og strukturert oversikt over sine prioriterte risikoer. Det anses som god praksis å være åpen om hele eller deler av denne oversikten. Nedenfor følger noen eksempler på hvordan medlemmer av Etisk handel Norge presenterer sine risikoer i en tabelloversikt:

		
Prioritert risiko	Relatert tema	Geografi
Migrantarbeidere i næringsmiddelsektoren i Thailand har begrenset kunnskap om sine rettigheter som kan føre til former for tvangsarbeid.	Tvangsarbeid Fagorganisering og kollektive forhandlinger Diskriminering Helse, miljø og sikkerhet Arbeidstid	Thailand
Systematisk bruk av overdreven overtid og svak sosial dialog hos produsenter i risikoland.	Fagorganisering og kollektive forhandlinger Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid	Kina Thailand
Utslipp og kjemikaliebruk på produksjonssteder som kan skade mennesker, miljø og lokale økosystemer.	Helse, miljø og sikkerhet Utslipp Energi Avfall Vann	Globalt
Prioritert risikoråvare: palmeolje	Tvangsarbeid Barnearbeid Helse, miljø og sikkerhet Marginaliserte befolkningsgrupper Miljø	Brasil Colombia Costa Rica Ecuador Guatemala Indonesia Malaysia Nigeria Papua Ny-Guinea Thailand
Ulovlig avskoging som resultat av papir/papp/trevirke produksjon.	Helse, miljø og sikkerhet Lønn Marginaliserte befolkningsgrupper Miljø Korrupsjon	Globalt
Arbeidstakerrettigheter spesielt barnearbeid i kaffe-, kakao- og te sektoren. Men også utfordringer knyttet til avskoging i kaffe- og kakaoproduksjon.	Barnearbeid Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Regulære ansettelses Miljø	Brasil Indonesia India Kenya Sri Lanka
Overfiske, negativ miljøpåvirkning og brudd på arbeidstakerrettigheter i sjømatindustiren.	Tvangsarbeid Helse, miljø og sikkerhet Miljø Dyrevelferd	Globalt

Prioritert risikoråvare: Gummi	Tvangsarbeid Barnearbeid Helse, miljø og sikkerhet Lønn Miljø Vann	Thailand
Prioritert risikoråvare: Cashew	Tvangsarbeid Diskriminering Helse, miljø og sikkerhet Lønn Miljø	Vietnam
Prioritert risikoråvare: Appelsin	Fagorganisering og kollektive forhandlinger Barnearbeid Lønn Miljø	Brasil
Prioritert risikoråvare: Ananas	Tvangsarbeid Barnearbeid Helse, miljø og sikkerhet Lønn Miljø Vann	Costa Rica Indonesia Thailand
Prioritert risikoråvare: Aprikos	Barnearbeid Helse, miljø og sikkerhet Lønn	Tyrkia
Prioritert risikoråvare: Bomull	Tvangsarbeid Barnearbeid Diskriminering Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Miljø	Brasil Kina Indonesia India Kasakhstan Pakistan Tyrkia USA
Prioritert risikoråvare: Hasselnøtter	Fagorganisering og kollektive forhandlinger Diskriminering Helse, miljø og sikkerhet Lønn Miljø	Tyrkia
Prioritert risikoråvare: Ris	Tvangsarbeid Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Miljø Vann	Bangladesh India Pakistan Thailand Vietnam
Prioritert risikoråvare: Blåbær	Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Marginaliserte befolkningsgrupper	Finland Sverige

Prioritert risikoråvare: Kylling	Tvangsarbeid Barnearbeid Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Marginaliserte befolkningsgrupper	Thailand
Prioritert risikoråvare: Soya	Barnearbeid Helse, miljø og sikkerhet Lønn Marginaliserte befolkningsgrupper Miljø Drivhusgasser Vann	Argentina Brasil Chile Spania India
Prioritert risikoråvare: Sukker	Tvangsarbeid Barnearbeid Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Miljø Vann	Kina Colombia Costa Rica Den Dominikanske Republikk Guatemala India Mauritius Mexico Nicaragua Filippinene Pakistan El Salvador Thailand USA

Vi gjennomfører risikovurderinger hvor vi identifiserer og prioriterer de mest vesentlige områdene på bakgrunn av alvorlighetsgrad, omfang og mulighet for reversering av potensiell og faktisk risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter og negativ miljø-påvirkning. Vi har løpende dialog med leverandører i risikoland på strukturelle brudd på arbeidstakerrettigheter som utstrakt bruk av overtid, korrekt kompensasjon, retten til fri organisering og kollektive forhandlinger og helse, miljø og sikkerhet for å bidra til forbedringer. Vi gjør løpende oppdatering av våre risikovurderinger der ny informasjon fremkommer.

Prioritert risiko	Relatert tema	Geografi
Arbeideres rettigheter og arbeidsmiljø	Tvangsarbeid Fagorganisering og kollektive forhandlinger Diskriminering Brutal behandling Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Regulære ansettelser Marginaliserte befolkningsgrupper	Kina Polen Tyrkia
Barns rettigheter og tvangsarbeid	Barnearbeid	Kina Tyrkia
Korrupsjon	Korrupsjon	Kina Polen Tyrkia
Miljøbelastning i transport (import)	Miljø Utslipp Drivhusgasser	Globalt
Råvare/materialer	Dyrevelferd Materialbruk	Australia Kina New Zealand Polen Tyrkia
Plastemballasje	Miljø Avfall	Globalt Kina
Handel via agenter	Tvangsarbeid Fagorganisering og kollektive forhandlinger Regulære ansettelser Marginaliserte befolkningsgrupper Korrupsjon	Kina

Artisti har i rapporteringsåret 2025 videreført og påbegynt fornyelse av vurderingen av risiko for potensiell og faktisk negativ påvirkning på mennesker, samfunn, miljø og dyrevelferd i egen verdikjede. Arbeidet tar utgangspunkt i risikovurderinger basert på veiledning og metodikk fra Etisk Handel Norge, supplert med vurderinger av miljøpåvirkning og dyrevelferd, samt bruk av eksterne kilder og tredjepartsrapporter.

Det samlede risikobildet vurderes i hovedsak som uendret sammenlignet med foregående år. I rapporteringsåret 2025 er det ikke avdekket faktiske negative hendelser knyttet til alvorlige brudd på menneskerettigheter, herunder barnearbeid eller tvangsarbeid, eller alvorlig skade på miljø eller samfunn i Artisti sin leverandørkjede.

På bakgrunn av gjennomførte vurderinger har Artisti prioritert følgende risikoområder:

- 1. Arbeideres rettigheter og arbeidsmiljø**

Produksjonen er hovedsakelig lokalisert i Kina, et land med kjente strukturelle risikoeer knyttet til arbeidstakerrettigheter, organisasjonsfrihet, lønnsnivå, arbeidstid og bruk av migrant-arbeidere. Disse forholdene utgjør et sentralt risikoområde for Artisti og følges opp gjennom dialog, fabrikkbesøk, krav til dokumentasjon og bruk av tredjepartsrevisjoner der dette er relevant.
- 2. Barns rettigheter og tvangsarbeid**

Det er en kjent risiko for barnearbeid og tvangsarbeid i enkelte deler av globale leverandørkjeder. Selv om Artisti ikke opererer i bransjer hvor dette vurderes som utbredt, og ikke har avdekket faktiske tilfeller i rapporteringsåret, vurderes risikoen som forhøyet i deler av produksjonslandene. Dette prioriteres gjennom nulltoleranse i Supplier Code of Conduct, krav til leverandører og tett oppfølging av prioriterte produsenter.
- 3. Korrupsjon**

Korrupsjon vurderes som en generell risiko i internasjonale leverandørkjeder. Artisti benytter blant annet land- og risikovurderinger fra Transparency International som kunnskapsgrunnlag, og prioriterer langvarige leverandør-relasjoner, tydelige kontraktskrav og åpenhet i økonomiske transaksjoner som risikoreducerende tiltak.

- 4. Miljøbelastning i transport (import)**

Transport av varer, særlig import fra Asia, innebærer risiko for betydelig miljøpåvirkning. Artisti vurderer derfor miljøbelastning i transport som et prioritert risikoområde, og arbeider systematisk for å redusere utslipp gjennom høy andel sjøfrakt, god planlegging og begrensning av mer utslippsintensive transportformer.
- 5. Råvarer og materialer**

Valg av råvarer og materialer innebærer risiko knyttet til miljøpåvirkning, kjemikaliebruk og ressursutnyttelse. Artisti prioriterer dette risikoområdet gjennom økt fokus på materialvalg, produktkvalitet, produktlevetid og bruk av sertifiserte og resirkulerte materialer der dette er tilgjengelig.
- 6. Plastemballasje**

Bruk av plastemballasje representerer en miljømessig risiko knyttet til ressursbruk, avfall og forurensning. Artisti vurderer dette som et prioritert risikoområde og arbeider for å redusere mengden plastemballasje, blant annet gjennom krav til leverandører, optimalisering av emballasje og forbedret intern avfallshåndtering.
- 7. Handel via agenter**

Bruk av agenter kan medføre risiko knyttet til redusert oversikt over underleverandører og verdikjeden. For å redusere denne risikoen stiller Artisti de samme kravene til agenter som til direkte produsenter, inkludert signering av Supplier Code of Conduct, krav til sporbarhet, egenerklæringer og dokumentasjon. Samlet vurderer Artisti at de prioriterte risikoområdene er kjente, relevante og under aktiv oppfølging. Arbeidet i 2025 har hatt fokus på å oppretholde etablerte kontrolltiltak og legge grunnlag for videre styrking av risikobasert leverandøroppfølging i kommende rapporteringsperiode.

Prioritert risiko	Relatert tema	Geografi
Workers rights at our suppliers in Asia (OHS, overtime, wage level)	Freedom of association and collective bargaining Occupational Health and safety Wages Working hours	Bangladesh China Myanmar/Burma Vietnam
Climate emissions and environmental issues in our value chain	Environment Animal welfare Emission Energy Water	Global
Chemical management	Occupational Health and safety Environment Emission Water	Global
Political crisis and unrest	Freedom of association and collective bargaining Harsh and inhumane treatment Wages	Myanmar/Burma

We are prioritizing workers' rights for our Tier 1 suppliers (labor intensive), while environmental impact and chemical handling is our focus for Tier 2 suppliers (fabric production, less labor intensive). Risks regarding workers' rights differ somewhat between the different production countries (Tier 1). As a result of our our risk mapping and through review of our supplier social audits we see the need to prioritize overtime work. Our DMA work revealed that chemical management and animal welfare pose high risks for us. Due to the politically unstable situation after the military coup in Myanmar early 2021, we have added political crisis as a salient issue for Myanmar. In 2022 to 2025 we have added wages for Myanmar, due to high inflation rates and political instability. As our supplier in Bangladesh is situated in an EPZ area, we need to learn more about worker rights in this kind of area, such as FoA.

Prioritert risiko	Relatert tema	Geografi
Excessive working hours leading to negative impacts on workers' well-being.	Working hours	Bulgaria China Romania Slovenia Taiwan Vietnam
Risk of work-related injuries, accidents or unsafe working conditions.	Occupational Health and safety	Romania Taiwan Vietnam

We have prioritized certain risk areas identified through our annual risk assessment, supported by audit findings and site visits. This prioritization forms the basis for the objectives we set for the coming year and guides the improvement plans we develop together with our suppliers. Progress is monitored through regular dialogue and evidence-based evaluations. Based on our risk assessment, we are focusing on two priority areas: working hours and health and safety. These remain the most pressing challenges in our supply chain and represent areas where preventive action, capacity building, and close supplier collaboration can create the greatest positive impact. Wage compliance also remains an important focus, although it is assessed as a medium risk in 2025. The table below summarizes the progress made in 2024 and outlines the next steps planned for continuous improvement in 2025.

Prioritert risiko	Relatert tema	Geografi
Arbeidsforhold og arbeidstakers rettigheter	Tvangsarbeid	Kina

I rapporteringsåret har vi valgt å prioritere et begrenset antall risikoer for å sikre målrettet oppfølging.

Hovedfokuset er rettet mot arbeidsforhold og arbeidstakers rettigheter, med særlig vekt på risiko for tvangsarbeid i leverandørkjeder i Kina. Dette er valgt basert på risikovurderinger og arbeidet som er gjennomført i 2025 innen kompetanseheving, kartlegging og verktøy for leverandøroppfølging.

VOICE

Prioritert risiko	Relatert tema	Geografi
Arbeidstid er en særlig utfordring i Kina, hvor lang arbeidstid og mye overtid er regelen heller enn unntaket. Det er også risiko for høy arbeidstid og mye overtid i andre geografier i perioder der tidspresset i produksjonen er høyt.	Arbeidstid	Kina Egypt Tyrkia
De reelle mulighetene til fri fagorganisering er små i majoriteten av VOICE produksjonsland. I Kina setter lovverket begrensninger, mens det i Tyrkia, Bangladesh og India er kulturelle og maktmessige hindre selv om lovverket legger til rette for fri organisering. Dette henger tett sammen med lønn, hvor vi finner risiko og utfordringer knyttet til oppnåelse av levelønn. Alle produsenter på nivå 1 betaler minimum lønn i henhold til gjeldende lovverk i sitt land, men denne lønnen kan i flere tilfeller være under beregnet levelønn. Særlig er dette en utfordring i Bangladesh. Samtidig har avviket mellom beregnet levelønn og faktisk lønn også økt i Kina og Tyrkia og øvrige land som følge av sterk inflasjon de siste 2–3 årene. Lønnsutviklingen har ikke hengt med på dette.	Fagorganisering og kollektive forhandlinger Lønn	Bangladesh Kina Egypt Tyrkia
HMS situasjon er vesentlig forbedret de siste 10–15 årene. VOICE produsenter har som regel ingen avvik i sine inspeksjoner knyttet til HMS. Samtidig er det fortsatt risiko for avvik knyttet til HMS, særlig i Bangladesh.	Helse, miljø og sikkerhet	Bangladesh
Korrupsjon og risikoen for dette er vanskelig å avdekke sikkert i inspeksjoner, selv om det sjekkes for dette. Alle VOICE viktigste produksjonsland ligger også høyt på den globale korrupsjonsindeksen. Særlig Tyrkia har hatt en negativ utvikling de senere årene.	Korrupsjon	Globalt Bangladesh Egypt Tyrkia
Det er ikke avdekket avvik eller mangler ved VOICE produsenter som indikerer spesifikk risiko for tvangsarbeid. Samtidig er den generelle risikoen for tvangsarbeid høy i enkelte av VOICE produksjonsland, særlig Bangladesh og Tyrkia.	Tvangsarbeid	Bangladesh Kina Egypt Tyrkia
Innenfor miljøområdet er områdene utslipp og energi høyest prioritert. Disse henger tett sammen, og det er i den første omfattende miljøkartleggingen av VOICE produsenter avdekket risiko knyttet til disse. Det er også avdekket risiko knyttet til vann. Arbeidet med innhenting av faktiske miljødata hos produsentene er forholdsvis nytt i VOICE, og vil utvikles og verifiseres gjennom ytterligere inspeksjoner fremover. Risikoanalysen vil også suppleres med flere eksterne kilder for å gi en bedre oversikt over faktisk risiko på miljøområdet.	Utslipp Energi Vann	Globalt Bangladesh Kina Tyrkia

Vedlagt risikokartlegging inneholder også beskrivelse av **VOICE** prosess for risikokartlegging på overordnet nivå. Bærekraftsavdelingen eier denne og oppdaterer kartleggingen jevnlig, minimum hvert halvår.

Prioritert risiko	Relatert tema	Geografi
Arbeidstakere i leverandørkjeden (ESRS S2) Arbeidsforhold: Risiko for brudd på arbeidsrettigheter, inkludert barnearbeid, tvangsarbeid, lange arbeidsdager, manglende lønn, helse- og sikkerhetsforhold, og begrenset organisasjonsfrihet. Vår involvering: IDÉ Group er direkte forbundet gjennom valg av leverandører og produktkategorier. Vi kan påvirke gjennom kontraktskrav, revisjoner og opplæring.	Tvangsarbeid Fagorganisering og kollektive forhandlinger Barnearbeid Lønn Arbeidstid	Bangladesh Kina Tyrkia
Forretningsetikk (ESRS G1) Risiko for korrupsjon, bestikkelser og uetisk håndtering av leverandørrelasjoner, betalingspraksis. Vår involvering: IDÉ Group er direkte forbundet og kan påvirke gjennom interne retningslinjer, leverandøravtaler og compliance-programmer.	Korrupsjon	Bangladesh Kina Tyrkia Den europeiske union
Klimaendringer (ESRS E1) Klimapåvirkning fra produkter. Høye klimagassutslipp fra produksjon, transport og materialbruk. Vår involvering: IDÉ Group bidrar indirekte, og kan påvirke gjennom krav til leverandører og klimakalkyler.	Miljø Utslipp Drivhusgasser Avfall Materialbruk	Globalt
Forurensning (ESRS E2) Forurensning og bruk av farlige stoffer. Stoffer som gir grunn til svært stor bekymring. Risiko for vann- og jordforurensning, og bruk av kjemikalier som gir høy miljøpåvirkning. Vår involvering: IDÉ Group er direkte forbundet gjennom produktvalg og leverandørkrav (bluesign® og testing).	Miljø Utslipp Avfall	Bangladesh Kina Tyrkia

De prioriterte risikoområdene er identifisert gjennom **IDÉ Groups** systematiske aktsomhetsvurderinger og reflekterer områder der virksomheten vurderer risikoen for negativ påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø som særlig relevant. Vurderingene er basert på alvorlighetsgrad, sannsynlighet og virksomhetens mulighet til å påvirke utfallet gjennom egne beslutninger og tiltak.

Risikoene omfatter både potensielle og faktiske negative konsekvenser, og varierer avhengig av leverandør, produksjonsland og produktkategori.

Prioriteringen er gjennomført i tråd med prinsippene fra Etisk Handel Norge og European Sustainability Reporting Standards (ESRS), med særlig vekt på alvorlighet, omfang og mulighet for reversering av konsekvensene.

Arbeidstakerrettigheter i leverandørkjeden er prioritert høyest, ettersom brudd på disse kan medføre alvorlige og irreversible konsekvenser, som tvangsarbeid, barnearbeid og tap av liv eller helse.

Klimaendringer og forurensning er også høyt prioritert på grunn av deres langsiktige og omfattende påvirkning på samfunn og miljø.

Risiko knyttet til dyrevelferd og forretningsetikk, herunder korrupsjon, vurderes som vesentlige, men er i denne kartleggingen rangert noe lavere basert på omfang og grad av reversering. Dette innebærer ikke at disse risikoområdene anses som mindre viktige, men reflekterer en samlet prioritering i denne fasen av arbeidet.

Kartlegging og prioritering av risiko er en kontinuerlig prosess, og vurderingene oppdateres jevnlig basert på ny informasjon, endringer i virksomheten og utvikling i leverandørkjeden.

Prioritert risiko	Relatert tema	Geografi
Produksjon av solcellepaneler	Tvangsarbeid Barnearbeid Diskriminering Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid	Kina
Utvinning av råvarer (kobber, aluminium, stål osv.)	Tvangsarbeid Barnearbeid Diskriminering Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Miljø Korrupsjon	Globalt
Bruk av konfliktmineraler – Risiko knyttet til utvinning av mineraler i områder med pågående konflikter.	Tvangsarbeid Barnearbeid Brutal behandling Helse, miljø og sikkerhet	Globalt
Produksjon av inverter	Tvangsarbeid Barnearbeid Diskriminering Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Materialbruk	Kina

Berggård Amundsen & Co kjøper i all hovedsak produkter fra leverandører innenfor Europa, noen av leverandørene har tilhørighet utenfor Europa. Med tanke på type produkter, og sannsynligheten for at delprodukter og innsatsfaktorer har sin opprinnelse utenfor Europa, fortsetter vi å kartlegge verdikjeden tilbake til råvarer på de mest utsatte produktene.

IDENTIFISERT RISIKO, MEN IKKE PRIORITERT

Det er ikke alltid mulig for virksomheter å håndtere all identifisert risiko samtidig. Derfor må virksomheter vurdere både alvorlighetsgrad og sannsynlighet for negativ påvirkning for å prioritere hvilke risikoområder som skal følges opp først. Prioritering innebærer ikke at øvrig risiko er mindre viktig, men at oppfølging skjer i en rekkefølge basert på alvorlighetsgrad og sannsynlighet. Alvorlighetsgrad vurderes ut fra påvirkningens skala, omfang og muligheten for å gjenopprette situasjonen. Risiko som ikke prioriteres, må likevel følges opp og håndteres på en systematisk måte.

Etisk handel Norges verktøy for risikokartlegging og prioritering

Som støtte til medlemmers arbeid med aktsomhetsvurderinger, har Etisk handel Norge utviklet et digitalt risikokartleggings-verktøy som understøtter særlig trinn 2 (kartlegging og vurdering av negativ påvirkning) og trinn 3 (prioritering av vesentlige risikoer) etter OECDs aktsomhetsmetodikk. Verktøyet er utformet for å gi en helhetlig og systematisk tilnærming til identifisering, analyse og håndtering av risiko i leverandørkjeder. Det legger til rette for detaljert kartlegging av produksjonsprosesser på tvers av leverandørkjeder, samt vurdering av landspesifikke risikoer basert på geografisk tilknytning. Gjennom integrasjon av anerkjente internasjonale kilder og indekser, som kontrolleres jevnlig av Etisk handel Norge og oppdateres i risikokartleggingsverktøyet ved endringer, skal verktøyet gi et kunnskapsbasert grunnlag for å identifisere og prioritere vesentlige risikoer knyttet til menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

En sentral funksjon ved verktøyet er kombinasjonen av forhåndsdefinerte risikoscorer på landnivå og virksomhetens egne kvalitative vurderinger. Målet er å muliggjøre en mer nyansert analyse av risiko, hvor både generelle risikoforhold og virksomhetsspesifikke forhold tas i betraktning.

Verktøyet understøtter vurderinger av virksomhetens tilknytning til identifiserte risikoer, inkludert grad av ansvar, medvirkning og påvirkningsmulighet. Brukere av verktøyet kan videre knytte konkrete, risikoreducerende tiltak til de identifiserte forholdene og dokumentere tilhørende beslutningsgrunnlag. Formålet er å sikre mer åpenhet, bedre etterprøvbarhet og sterkere intern forankring av arbeidet med aktsomhetsvurderinger.

For nærmere informasjon om funksjonalitet og bruk av risikokartleggingsverktøyet, kontakt gjerne sekretariatet i Etisk handel Norge.

- ETISK HANDEL NORGES RESSURSER PÅ TRINN 2
KARTLEGGING AV RISIKO**
- *Selvevalueringsskjema (SAQ) for leverandører*
 - *Selvevalueringsskjema (SAQ) for agenter*
 - *Oversikt over pålitelige risikokilder*
 - *Landrapporter for 10 viktige produsentland*
 - *Etisk handel Norges verktøy for risikokartlegging og prioritering (Risk Tool)*

TRINN 3 Tiltak for å stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning

Å stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning handler om å sette inn tiltak basert på funnene fra kartleggingen. Virksomheten bør først prioritere de mest alvorlige risikoene for mennesker, samfunn, dyr og miljø. Det betyr ikke at annen risiko er uviktig, men at innsatsen først bør rettes mot områdene der konsekvensene kan bli mest alvorlige, og der sannsynligheten for skade er størst. Hvilke tiltak som er riktige, avhenger både av hvor alvorlig påvirkningen er, hvor sannsynlig den er, og om virksomheten forårsaker, medvirker til eller er direkte knyttet til påvirkningen.

Dersom virksomheten forårsaker eller kan forårsake negativ påvirkning, skal aktiviteten stanses eller endres slik at skade forebygges. Har det allerede oppstått skade, skal virksomheten sørge for eller bidra til gjenoppretting. Dersom virksomheten medvirker til negativ påvirkning, skal den bidra til å stanse skaden, forebygge videre skade og bruke sin påvirkningsmulighet til å redusere gjenværende risiko. Dersom virksomheten er direkte knyttet til negativ påvirkning gjennom egne operasjoner, produkter, tjenester eller forretningsforbindelser, skal den bruke sin påvirkningsmulighet til å forebygge eller redusere skaden.

Virksomheter skal bruke sin innflytelse og påvirkningsmulighet for å få leverandører og andre forretningsforbindelser til å stanse, forebygge og redusere negativ påvirkning. Der påvirkningsmuligheten oppleves som liten, må virksomheten søke måter å styrke denne. Det kan for eksempel gjøres ved å samarbeide med andre kunder av samme leverandør, samarbeid med fagforeninger eller organisasjoner, eller ved å bli med i bransjeinitiativ eller andre koalisjoner som søker å adressere de negative påvirkningene.

Når norsk næringsliv nå går inn i det fjerde året med åpenhetsloven, innebærer det økte forventninger til at arbeidet med aktsomhetsvurderinger ikke bare dokumenterer risiko, men også viser hvordan kartlagte funn følges opp gjennom konkrete tiltak. Åpenhet om risiko er viktig, men aktsomhetsvurderinger må også føre til handling, oppfølging og læring over tid.

Dette kapittelet viser først eksempler på tiltak ulike virksomheter har iverksatt eller planlegger å iverksette for å håndtere prioriterte og vesentlige risikoer i egen virksomhet, i leverandørkjeden og hos andre forretningsforbindelser. Det trekkes frem eksempler på god praksis innen ansvarlig innkjøpspraksis, opplæring og kompetanseheving i leverandørkjeden, samt hvordan valg av produkter og sertifiseringer kan inngå i arbeidet med å stanse, forebygge og redusere negativ påvirkning.

Tips!
Det er viktig å skille mellom å forebygge og å redusere negativ påvirkning. Etter OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv innebærer forebygging tiltak som iverksettes for å hindre at negativ påvirkning oppstår. Å redusere negativ påvirkning viser derimot til tiltak som begrenser skadevirkningene etter at den negative påvirkningen allerede har funnet sted. Forebygging er hovedformålet med aktsomhetsvurderinger.

TILTAK RELATERT TIL PRIORITERTE RISIKOOMRÅDER Tvangsarbeid

Tvangsarbeid er arbeid som en person ikke har samtykket frivillig til, eller arbeid der personen først har samtykket, men der arbeidsforholdet viser seg å være noe annet enn det som ble presentert. Tvangsarbeid kan også foreligge når det er svært vanskelig eller umulig å forlate arbeidet, for eksempel fordi pass, reisedokumenter eller lønn holdes tilbake, eller fordi arbeidstakeren er bundet av gjeld.

Migrantarbeidere er en sårbar gruppe i globale leverandørkjeder. De kan ha reist langt hjemmefra og over landegrenser for å arbeide, og kan derfor utnyttes i forbindelse med rekrutteringsprosesser.

Den internasjonale arbeidslivsorganisasjonen (ILO) publiserte i november 2025 en revidert utgave av indikatorene for tvangsarbeid. Rekrutteringsavgifter er en slik indikator og kan være i strid med ILO-konvensjon nr. 29 og 105 om tvangsarbeid. Mange migrantarbeidere betaler slike avgifter til mellomledd i bytte mot oppholdstillatelse og jobbmuligheter. I verste fall kan dette føre til at arbeidstakeren opparbeider seg gjeld som det tar lang tid å tilbakebetale. Virksomheter som ønsker å håndtere denne risikoen, arbeider ofte med å innføre prinsippet om at arbeidsgiver skal dekke alle kostnader knyttet til rekruttering av migrantarbeidere, kjent som Employer Pays Principle (EPP).

Helly Hansen trekker i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger frem hvordan virksomheten arbeider for å redusere risikoen for tvangsarbeid i leverandørkjeden:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
(...) Supply chain mapping and risk screening Throughout 2025, we continued to ensure that suppliers map their supply chains through the TrusTrace platform. This provides visibility beyond Tier 1, reaching Tier 2, 3, and 4 facilities. In combination with TrusTrace, the Kharon risk mapping tool enables us to continuously monitor and screen these facilities. Prior to onboarding a new facility, Kharon allows us to screen this potential new supplier for forced labor risks. If the facility is flagged on Kharon, we do not proceed with onboarding them. For existing facilities in our supply chain, we have established internal routines for follow-up whenever risks are flagged on Kharon and will continue to explore how we will tackle these effectively going forward. Supplier engagement and expectations We maintain active dialogue with our suppliers to ensure they understand our policies, standards, and expectations regarding the prohibition of forced labor. This is reinforced through our Code of Conduct and our supplier onboarding process. We will continue to engage suppliers in discussions on the importance of appropriate worker policies and procedures and how these should be implemented in practice. Close dialogue with our suppliers is essential, and in 2025 we held a supplier summit for our key Tier 1 and 2 suppliers where these issues were discussed in depth. In 2024, the U.S.-based organisation Transparentem published findings on the use of recruitment fees and other labor risks in Taiwanese textile mills. The report listed 47 brands, including Helly Hansen, and referenced two external Tier 2 suppliers. Throughout 2025, Helly Hansen strengthened its due diligence efforts by continuing regular audits across our supply chain and working with industry partners to develop and implement corrective action plans. We also engaged with Taiwanese authorities to address systemic issues and participated in a multi-stakeholder visit to support coordinated action. In addition, we committed to working with the Taiwan Textile Federation to advance responsible recruitment metrics. Discussions between brands and the relevant suppliers are ongoing to ensure that suppliers repay recruitment fees to their workers, including consideration of what role brands may need to play should suppliers refuse to take responsibility. (...)	- Virksomheten har gjennomført dialogmøter med utvalgte leverandører og underleverandører for å drøfte utfordringer knyttet til tvangsarbeid. - Virksomheten har videreutviklet arbeidet med aktsomhetsvurderinger knyttet til tvangsarbeid etter funn identifisert av en ekstern aktør, og samarbeider med bransjepartnere om utvikling og oppfølging av tiltaksplaner. - Virksomheten har konsultert seg med myndigheter i Taiwan om systemiske forhold knyttet til rekrutteringsavgifter og ansvarlig rekruttering, som del av arbeidet med å redusere risiko for tvangsarbeid.

Skogstad Sport skriver følgende i sin redegjørelse om hvilke tiltak virksomheten har iverksatt sammen med leverandører for å redusere risiko for tvangsarbeid i Kina:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
 (...) Beskriv iverksatte eller planlagte tiltak: Vi har tydelig kommunisert nulltoleranse for tvangsarbeid til våre leverandører. Dette er også nedfelt i de styrende avtaledokumentene mellom bedriften og leverandørene. Følgelig vurderes risiko gjennom revisjoner, leverandørdialog og kontekstanalyser. Sporbarhet er et avgjørende element når det kommer til muligheten for å avdekke potensielle brudd på menneskerettigheter, og sporbarhet vurderes som en del av due diligence. Bedriften innhenter informasjon og åpner dialog der det er mulig. Kontoret i Kina, og de ansatte der, er en viktig del av Skogstad sin tilstedeværelse og oppfølging av leverandører. Den lokale tilstedeværelsen bidrar til bedre informasjonsflyt, dialog og oppfølging, og styrker bedriftens evne til å identifisere og håndtere potensielle risikoer knyttet til området. Lokal tilstedeværelse gir også bedre forståelse av språk, kultur og lokale forhold, noe som er viktig for korrekt datainnhenting og effektiv leverandøroppfølging. I 2026 vil det settes opp en stegvis/trinnvis plan på hvordan bedriften skal jobbe videre med sporbarhet i leverandørkjeden. Deretter vil det jobbes i tråd med denne i årene fremover for å styrke sporbarheten og vurderingen av risiko, særlig lengre ut i leverandørkjeden. Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår: Vi har relativt god kontroll på første ledd i leverandørkjeden. Dette omfatter de 20 fabrikkene som lager ferdige produkter (Tier 1). Utover dette har vi oversikt over majoriteten av alle underleverandører som står for råmaterialer, garn, stoff, tilbehør o.l (Tier 2 og Tier 3). Likevel ser vi at det er mangler når det kommer til informasjon, åpenhet, transparens, samt kontakt og oppfølging desto lengre ned i verdikjeden vi kommer. Vi forventer gode resultater av å utarbeide en stegvis tilnærming til arbeidet med sporbarhet. Dette vil trolig gjøre arbeidet mer overskuelig og gjennomførbart. I tillegg tror vi at tilstedeværelsen i Kina kan bidra godt i arbeidet med kontakt, datainnhenting og verifisering.	- Virksomheten har kommunisert nulltoleranse for tvangsarbeid til sine leverandører. - Virksomheten arbeider med sporbarhet for å avdekke risiko for tvangsarbeid, og har innhentet informasjon om underleverandører ned til Tier 3 som del av kartleggingen av risiko for tvangsarbeid. - Virksomheten benytter lokale ansatte i oppfølgingen av leverandører for å styrke informasjonsinnhenting gjennom språkkompetanse, kulturforståelse og innsikt i lokale forhold.

Unil, leverandør til dagligvarebransjen har iverksatt tiltak for å bidra til økt kunnskap knyttet til egne rettigheter blant migrantarbeidere hos deres kinesiske og thailandske leverandører. De har brukt opplæringsplattformen Quizrr i dette arbeidet og beskriver tiltaket på følgende måte i deres Etisk handel-rapport for 2025:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
 (...) Beskriv iverksatte eller planlagte tiltak: For å bedre arbeidsforholdene for migrantarbeidere i den thailandske næringsmiddel-industrien har Unil implementert Quizrr, en digital opplæringsplattform, ved fire fabrikker i Thailand og Kina. Opplæringen dekker temaer som rettferdig behandling, helse og sikkerhet, samt ansvarlig rekruttering. Totalt har 1 322 personer, inkludert 96 fra ledelsen, deltatt i opplæringen. I Thailand ble det gjennomført et pilotprosjekt der også rekrutteringsbyråer ble involvert for å sikre opplæring av arbeidere utenfor Unils direkte verdikjede. Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår: Tiltaket har gitt arbeidere økt kunnskap om sine rettigheter og bidratt til bedre dialog mellom ledelsen og ansatte. Selv om pilotprosjektet i Thailand ikke nådde ønsket omfang, ga det verdifulle innsikter i hvordan byråene kan motiveres til å se verdien av bredere opplæring. To fabrikker skal motta siste deler av læringskurs i løpet av Q1 2025, men utover det er ikke Quizrr-samarbeidet planlagt videreført i 2025. Erfaringene vil likevel kunne brukes i fremtidige initiativer for å styrke arbeidstakerrettigheter i leverandørkjeden. Vi er nå i vurderingsfasen for andre initiativ rettet mot migrantarbeidere i Thailand.	- Virksomheten har iverksatt et målrettet tiltak for å styrke beskyttelsen av migrantarbeidere ved leverandørfabrikker i Thailand og Kina, blant annet gjennom opplæring via Quizrr for både arbeidere og ledelse. - Virksomheten har gjennomført et pilotprosjekt der rekrutterings-gebyrer inngikk som tema i opplæringen. Både arbeidere og ledelse deltok i opplæringen, og erfaringene - både positive og negative fra piloten brukes som grunnlag for videre arbeid med opplæring og oppfølging av migrantarbeideres rettigheter.

Levelønn
Lav inntekt og lønn er ofte en rotårsak til brudd på menneske-rettigheter og anstendig arbeid. Dette fordi arbeidere som ikke tjener nok til å dekke grunnleggende behov må kompensere på andre måter, eksempelvis gjennom å arbeide overtid eller be egne barn om å arbeide. Den internasjonale arbeidsgiver organisasjonen (ILO) kom i 2024 ut med en definisjon av levelønn, og dette styrket arbeidet med temaet. Levelønn og leveinntekt er komplekse risikoområder å arbeide med, men flere av Etisk handel Norges medlemmer har fokus på disse områdene hvor utfordringene er store.

Camilla Pihl Fashion Group er en norsk motevirksomhet som designer og selger klær og tilbehør under merkevaren CAMILLA PIHL. Camilla Pihl Fashion Group har identifisert levelønnsgap som en prioritert risiko i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger. Virksomheten ble i 2025 del av Etisk handel Norges levelønnsgruppe, og beskriver følgende arbeid med den prioriterte risikoen i rapporteringsåret:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Goal: To ensure production is carried out with suppliers that uphold decent wage standards and prioritize the protection of worker’s rights. (...) Describe already implemented or planned measures: 2025: We strengthened our work on living wages, social rights and social dialogue by building internal knowledge and insight across relevant teams. We encouraged the Living Wage Group within Ethical Trade Norway to resume its activities and re establish a shared industry platform for learning and collaboration, which they did! Using the data collected at the end of 2024, we developed KPIs on wage levels and created a dashboard to monitor these indicators alongside our other social and labour related KPIs. These KPIs will be linked with our purchasing practices, enabling us to better understand how buying behaviour affects working conditions and wage outcomes in the supply chain. This work and KPIs will be included in the Living wage project in 2026. 2024: We mapped the wage level at the majority of the 1st tier factories. Wage mapping was done based on information from the recent social audits with 17 factories. Describe actual or expected results of the measures, as well as goals and activities for the coming reporting year: 2026: Living wage project planned goals and actions: Conduct a comprehensive wage mapping across all suppliers and identify the gap between actual wages and recognised living wage benchmarks. Select two (or more) suppliers for a pilot dialogue on living wages and related topics, including principles for open costing and transparent price calculations. Establish ongoing dialogue and explore opportunities to build supplier awareness and capacity on living wages and associated labour conditions including grievance mechanisms, worker dialog and representation and social rights. Assure consistent follow up of audits, CAPs, worker voice and grievance systems. Carry out a digital supplier survey to understand how suppliers experience our purchasing practices and to identify areas where they request improvements. Plan and implement internal capacity building for the design and production teams on how purchasing practices influence living wages and working conditions. Ensure that all buyers participate in a training programme on responsible purchasing practices in spring 2026.	- Virksomheten har tydelig forpliktet seg til å arbeide med levelønn som prioritert risiko. - Virksomheten deltar i Etisk handel Norges levelønnsgruppe for å videreutvikle intern kompetanse og systematikk i arbeidet med levelønn, samt legge til rette for erfaringsdeling og samarbeid med andre medlemsvirksomheter. - Virksomheten har utarbeidet nøkkelindikatorer for lønnsnivå for å følge opp og måle arbeidet med levelønn. - Virksomheten har lagt en konkret plan for oppfølging av arbeidet med levelønn i 2026, med fokus på kartlegging av lønnsdata, arbeid med innkjøpspraksis og intern opplæring.

Tekstildesignvirksomheten **Blåbær Production** kartlegger lønnsnivå i sin leverandørkjede. I sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger skriver de følgende om planlagte og gjennomførte tiltak:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Goal: Document and systematically reduce any gaps between living wage benchmarks and actual wages paid, with the objective of progressing toward payment of living wages across our supply chain. (...) Describe already implemented or planned measures: • Collection and review of wage data and applicable living wage benchmarks • Identification of gaps between actual wages and benchmark levels • Direct dialogue with suppliers to clarify calculations, expectations, and improvement plans • Integration of living wage considerations into supplier follow-up and corrective action processes • Continued use of third-party audit data as a basis for risk identification and follow-up Describe actual or expected results of the measures, as well as goals and activities for the coming reporting year: Third-party audits conducted in 2025 identified five of 28 production units where the lowest wage levels were below applicable living wage benchmarks. Corrective dialogue has been initiated with these suppliers. We aim for these suppliers to reduce identified gaps by at least 50% during 2026 and to work toward alignment with living wage benchmarks by 2027. Continued progress will be monitored through ongoing supplier engagement and data collection.	• Virksomheten har kartlagt faktisk lønnsdata for arbeidere i leverandørkjeden og vurdert lønnsnivå opp mot relevante levelønnsstandarder i områdene der produksjonen finner sted. • Virksomheten har dialog med leverandører om beregninger av faktisk lønnsdata og levelønns-estimat, forventninger til lønnsarbeid og forbedringer. • Virksomheten følger opp identifisert lønnsgap gjennom dialog med leverandører der gapet er størst. • Virksomheten har satt konkrete ambisjoner for når lønnsgapet skal reduseres.

Fagorganisering og kollektive forhandlinger

Å støtte aktivt opp om fri fagorganisering og kollektive forhandlinger, eller der lovverket ikke tillater dette, støtte aktivt opp om andre former for demokratisk valgt arbeider-representasjon, er et viktig prinsipp. Fagforeningsfrihet og retten til å organisere seg legger grunnlaget for at arbeids-takere kan legge frem og diskutere felles utfordringer og bekymringer med arbeidsgivere. Dette er sentralt for å heve arbeidsstandarder og for å forbedre praksis på arbeidsplassen

knyttet til f.eks. diskriminering og lønn. Fri fagorganisering og kollektive forhandlinger får vesentlig mindre fokus enn andre grunnleggende rettigheter, selv om de ofte er gjenstand for større aktiv motstand fra både leverandører og myndigheter. Ansvarlige virksomheter anerkjenner derfor fraværet av uavhengige fagforeninger som en viktig risikofaktor i seg, og også et effektivt virkemiddel for å forebygge og redusere risiko knyttet til negativ påvirkning på mennesker, samfunn, dyr og miljø i hele leverandørkjeden.

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Nor Tekstil skal styrke sitt arbeid med å fremme arbeidstakerrettigheter i leverandørkjeden, og særlig sikre at ansatte hos våre produsenter har mulighet til fri fagorganisering, kollektive forhandlinger eller andre former for demokratisk valgt representasjon der dette er begrenset av lovverk eller praksis. Risikovurderingene gjennomført i 2025 viser at både Pakistan og India har betydelig risiko knyttet til manglende organisasjonsfrihet, uformelle ansettelsesstrukturer og svak håndheving av arbeidstakerrettigheter. Dette gjør temaet til en av våre høyest prioriterte områder også fremover. Gjennom leverandørrevisjoner og produsentbesøk i Pakistan i 2025 har Nor Tekstil fått utdypet innsikten i de strukturelle utfordringene i regionen. Besøkene viste hvordan arbeidstakere ofte mangler reell tilgang til fagforeninger i Pakistan. Som del av samme reise gjennomførte Nor Tekstil møte med AwazCDS, en organisasjon som arbeider for arbeidstakerrettigheter og sosial dialog. Møtet ga viktig innsikt i lokale forhold, utfordringer og praktiske barrierer for organisering. Gjennom sosial dialog med leverandøren fikk vi likevel innsikt i hvordan de arbeider med å styrke arbeidernes kollektive forhandling og representasjon på virksomhetsnivå, blant annet gjennom arbeidstakerråd eller interne komiteer. Samtidig er det tydelig at slike ordninger kan ha varierende grad av uavhengighet. Denne kunnskapen vil være sentral i videre arbeid med både risikoreduksjon og påvirkningsarbeid overfor leverandører. (...)	• Virksomheten har vært i kontakt med en lokal organisasjon som arbeider med arbeidstakerrettigheter og sosial dialog, for å styrke forståelsen av strukturelle utfordringer i den regionale konteksten virksomheten opererer i. • Virksomheten har gjennom egne leverandørbesøk fått økt innsikt i hvordan utvalgte leverandører arbeider med demokratisk valgt arbeiderrepresentasjon, samt arbeidernes mulighet til å organisere seg fritt og delta i kollektive forhandlinger.

Varner er en norsk aktør innen tekstilhandel, og har flere kjedekonsepter i Norge og i utlandet. Virksomheten fokuserer blant annet på arbeiderrepresentasjon og sosial dialog og skriver følgende om hvordan de jobber med temaet i sin bærekraftsrapport:

VARNER

(...). Engagement with worker representatives (both representatives from trade unions and from worker committees) remains an important part of our due diligence work. Such engagement takes place both during audits and assessment activities, in relation with specific cases or concerns, and in project activities addressing particular topics. Worker representatives, and, where available, trade union representatives, are always interviewed as a part of audits. This enables us to get important information about the situation at the workplace and gives us an opportunity to understand boundaries for improving matters of importance to workers. It also provides an opportunity to understand the impact of improvement measures. To highlight the importance of worker representation we strive to attend and observe election procedures at factories on a regular basis. In 2025 we attended elections at two factories.

In addition to monitoring, we engage in supportive and capacity-building measures to facilitate fulfilment of our requirements. These efforts have focused on increasing workers' awareness of their rights to representation and organisation, strengthening the ability of representatives to act independently and fairly, and promoting dialogue between workers and management to improve working conditions. An example of targeted initiatives aiming to increase fair worker representation in our supply chain, includes the Social Dialogue programme in Bangladesh, which has been implemented in partnership with Ethical Trading Initiative (ETI) since 2015. The programme aims to improve industrial relations at factory level and strengthen functional worker representation. In 2025, 11 trade union members received targeted training, and the programme will continue in 2026. (...)

In addition to tracking the implementation of freedom of association and collective bargaining in our supply chain, we also track factories that have established collective bargaining agreements and the validity of such agreements, and factories that have elected worker representatives. Collective bargaining agreements remain limited across our supply chain, but we intend to use these indicators to inform and target our efforts on worker representation and freedom of association, also to allow us to track and report on progress on these matters in a more robust manner.

DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI

- Virksomheten involverer arbeider-representanter aktivt som en del av arbeidet med aktsomhetsvurderinger, og deltar på valg av arbeiderrepresentant.
- Virksomheten deltar i et prosjekt som arbeider med å styrke fungerende arbeider-representasjon i produksjonsleddet.
- Virksomheten overvåker hvilke fabrikker som har valgt arbeidsrepresentanter eller inngått kollektive forhandlinger og vurderer legitimiteten av disse.
- Virksomheten legger til rette for sosial dialog med leverandør om hva bærekraftig forretningspraksis innebærer i praksis.

Bokhari en norsk design- og tekstilvirksomhet som utvikler og selger håndlagde interiør- og tekstilprodukter, produsert gjennom samarbeid med håndverkere i Pakistan, med fokus på bærekraftige materialer og sosialt ansvar. Virksomheten har fri fagorganisering som prioritert risiko og skriver følgende om hvordan de jobber med forankringen og oppfølgingen av dette med sin leverandør:

bokhari

DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI

Overordnet mål:
Være et lokalt fyrstårn i Pakistan for etisk produksjon, der ansattes rettigheter og sikkerhet er fullt ut ivaretatt i tråd med internasjonale standarder (ILO). (...)

Beskriv iverksatte eller planlagte tiltak:
Kulturbygging og ledelse: Vi har investert betydelige ressurser i å styrke en bedriftskultur der ansvarlighet er forankret hos hver enkelt mellomleder. Dette gjøres gjennom regelmessige «Town Hall»-møter og lederopplæring.

Fysisk kontroll: Gjennomført in-person kartlegging og HMS-revisjoner for å identifisere forbedringspotensial i produksjonslokalene.

Dialogmodeller: Etablert mer strukturerte kanaler for ansattes medvirkning og dialog, for å sikre at retten til organisering og kollektive forhandlinger fungerer i praksis.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår:
Forventet resultat: En stabil og trygg arbeidsstyrke med lav turnover, der alle ansatte opplever reell medbestemmelse og økonomisk sikkerhet.

Aktiviteter 2026: Som en del av vår nye vekstplan 2026–2030, vil vi implementere et digitalt system for sanntidsoppfølging av HMS-indikatorer. Vi vil også gjennomføre en uavhengig trivselsundersøkelse blant de ansatte for å måle effekten av vårt kulturarbeid.

Langsiktig mål: Opprettholde 100 % etterlevelse av våre sosiale standarder (Sedex/ SMETA) og fungere som en pådriver for anstendig arbeid i hele Sultan Town-regionen.

Tips!

Sosial dialog er efinert av den internasjonale arbeidsgiver-organisasjonen (ILO) som en mekanisme som inkluderer alle former for forhandlinger, konsultasjoner og informasjonsutveksling. Dette skjer mellom representanter for myndighetene, arbeidsgivere og arbeidstakere om spørsmål av felles interesse knyttet til økonomiske og sosiale forhold.

ETISK HANDEL NORGES RESSURSER OG VERKTØY

- *Freedom of Association Flyer (FoA) (norsk og engelsk)*
- *Veikart for implementering av fagforeningsfrihet (engelsk)*
- *Fagforeningsfrihet: Hvordan gå forbi revisjoner? (engelsk)*
- *Fagforeningsfrihet: Kartleggingsverktøy (engelsk)*
- *Fagforeningsfrihet: Bakgrunn og definisjoner (engelsk)*
- *Indikatorer for fagforeningsfrihet og arbeiderrepresentasjon (engelsk)*

Transport, logistikk og regulære ansettelses

Transport og logistikk spiller en nøkkelrolle i globale leverandørkjeder, men sektoren er også forbundet med betydelig risiko for negativ påvirkning på mennesker og miljø. Risikoene er særlig fremtredende innen lagervirksomhet, veitransport og levering i siste ledd, der arbeidet ofte er fysisk krevende, tidspresset og preget av komplekse leverandørkjeder. Sektoren har også betydelig klima- og miljøpåvirkning gjennom utslipp, forurensning og ressursbruk. Transport- og logistikkbransjen er i tillegg avhengig av migrantarbeidere og midlertidig innleid arbeidskraft, som kan være særlig utsatt for utnyttelse på grunn av språkbarrierer, begrenset kunnskap om egne rettigheter, midlertidige kontrakter og avhengighet av arbeidsgiver og/eller mellomledd.

En sentral utfordring i sektoren er utstrakt bruk av underleverandører, bemanningsbyråer og midlertidige ansettelsesformer. Netthandel og andre virksomheter outsourcer ofte lager-, transport- og leveringsoppdrag til tredjepartsaktører, noe som kan redusere innsynet i hvem som faktisk utfører arbeidet og hvilke vilkår de arbeider under. Risikoene omfatter blant annet uforholdsmessige lange arbeidsdager, lav lønn, tilbakeholdt lønn, rekrutteringsgebyrer, gjeldsbinding og begrenset mulighet til å organisere seg. I deler av sektoren er feilklassifisering av arbeidstakere også en særskilt utfordring, der personer som i praksis er arbeidstakere, klassifiseres som selvstendige oppdragstakere og dermed kan miste tilgang til rettigheter og beskyttelse. Ansvarlig innkjøpspraksis er særlig viktig, fordi prispress, korte frister, urealistiske leveringskrav og endringer i siste liten kan forsterke risiko for både arbeidstakere og miljø.

Keller Geoteknikk beskriver i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger tiltak knyttet til både klima og arbeidsforhold i transportsektoren. Virksomheten trekker frem arbeid for å redusere utslipp fra transport og forbrenning, samt oppfølging av arbeidstid for arbeidere i transportsektoren, i tillegg til å ha målbare indikatorer:

DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI

Overordnet mål:

Redusere transport-/forbrenningsutslipp og sikre etterlevelse av HMS/arbeidstid.

Status:

Påbegynt (rute/forbruk kartlagt, eco driving i gang; HMS og arbeidstidsrutiner innhentes).
Mål i rapporteringsåret: Identifisere kuttpunkter; verifisere HMS grunnlag og AFR/TRIR;
bekrefte arbeidstidsrutiner og gjøre stikkprøver. (...)

Beskriv iverksatte eller planlagte tiltak:

Oppfølging av ruter/forbruk, eco driving; krav til HMS data; arbeidstidskontroller.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår:

Faktiske/forventede resultater: Reduserte utslipp via bedre ruteplan; økt transparens på HMS og dokumentert etterlevelse av arbeidstid. Mål/aktiviteter neste år: Etablere to lavutslippspiloter (el/biodrivstoff); teste telemetri varsling; legge arbeidstid inn i årlig kontrollplan rammeavtaler.

- Virksomheten har konkretisert tiltak for å redusere klima og miljøpåvirkning gjennom bedre ruteplanlegging.
- Virksomheten har adressert risiko tilknyttet uforholdsmessig lange arbeidsdager og hvordan dette påvirker arbeidere i transportsektoren.

Artisti har som ett av sine mål å begrense miljøbelastningen fra transport ved import og distribusjon, særlig gjennom høy andel sjøfrakt ved direkteimport fra Kina. I redegjørelsen beskriver virksomheten hvordan langsiktig produksjons- og leveranseplanlegging, tett kundedialog og valg av transportform brukes for å redusere behovet for flyfrakt:

DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI

(...) **Status:**

Transport av varer utgjør en vesentlig del av Artisti sin indirekte miljøpåvirkning, særlig knyttet til import av varer fra Kina. Selskapet har begrenset direkte påvirkningskraft på transportleddet, men har gjennom planlegging og valg av transportform mulighet til å påvirke samlet miljøbelastning. I rapporteringsåret 2025 har Artisti opprettholdt en andel på rundt 90 % sjøfrakt på direkteimport fra Kina. Dette er i tråd med selskapets langsiktige mål og vurderes som et viktig bidrag til å begrense miljøbelastningen knyttet til transport.

Mål i rapporteringsåret:

Artisti har et langsiktig mål om å opprettholde en andel på over 90 % sjøfrakt på direkteimport fra Kina, fremfor mer utslippsintensive transportformer som flyfrakt. Målsettingen er forankret i selskapets miljøpolicy og kommunisert internt og til relevante samarbeidspartnere.

Beskriv iverksatte eller planlagte tiltak:

For å redusere miljøbelastningen i transportleddet har Artisti etablert rutiner for langsiktig planlegging av produksjon og leveranser. Selskapet har god oversikt over produksjonsstopp og perioder med redusert kapasitet i Kina, som for eksempel kinesisk nyttår og andre helligdager, og tilpasser produksjonsplanene deretter. Dette gjør det mulig å igangsette produksjon i god tid og i hovedsak benytte sjøfrakt fremfor flyfrakt. Videre benyttes årshjul i samarbeid med kundene for å sikre tidlig oppstart av prosesser og bedre forutsigbarhet i leveransene.

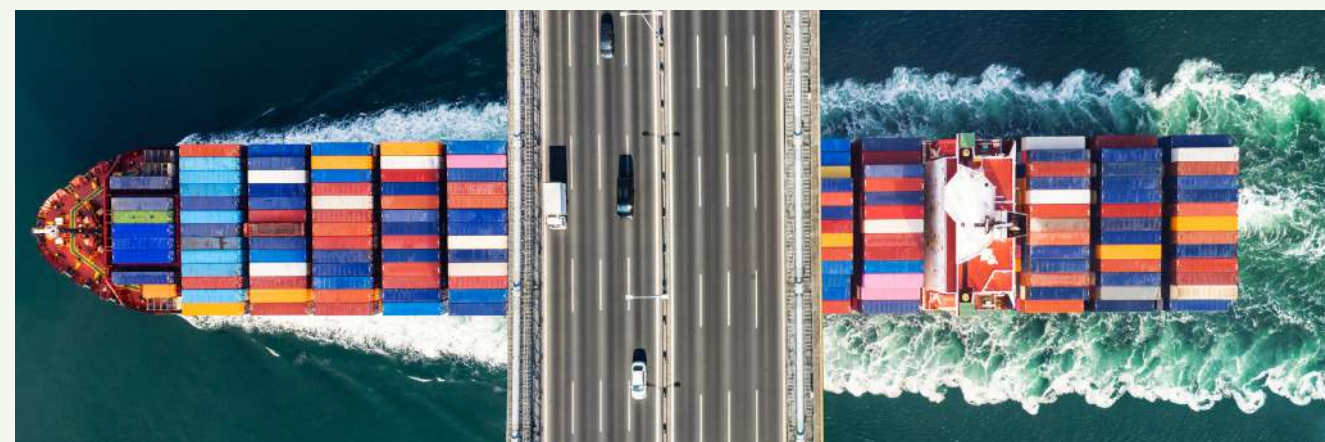
Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår:

Tiltakene har bidratt til at Artisti i 2025 har opprettholdt en stabil og høy andel sjøfrakt på direkteimport fra Kina, til tross for svingninger i etterspørsel og produksjonsforhold. Gjennom god planlegging og tett dialog med både leverandører og kunder vurderes risikoen for behov for hasteforsendelser med fly som redusert. Samtidig erkjenner selskapet at enkelte situasjoner kan oppstå hvor alternative transportformer er nødvendig for å sikre leveranser. leveranse.

I kommende rapporteringsår vil vi videreføre arbeidet med å begrense miljøbelastningen i transportleddet gjennom:

- fortsatt mål om høy andel sjøfrakt på direkteimport fra Kina
- videre bruk av langsiktig produksjonsplanlegging og oversikt over produksjonsperioder
- tett samarbeid med kunder for tidlig planlegging av leveranser
- se på mulighetene for å øke andelen forsendelser med biofuel

- Virksomheten har satt seg konkrete mål på klima innen transport.
- Virksomheten jobber forebyggende med utslipp gjennom planlegging av produksjon og leveranser for å redusere behovet for hasterforsendelser med fly.
- Virksomheten samarbeider med både kundeledet og leverandørledet for å planlegge og optimalisere eget arbeid med klima i transportledet.

Sverre W. Monsen er en norsk tekstilleverandør som leverer varer til flere store aktører i Norge. Selskapet har som mål å sikre at også innleide og midlertidige arbeidere samt arbeidere rekruttert gjennom bemanningsbyråer har de samme grunnleggende rettighetene, trygge arbeidsforholdene og forutsigbare ansettelsesvilkårene som fast ansatte. Virksomheten beskriver det videre arbeidet i redegjørelsen på følgende måte:

 SVERRE W. MONSEN SINCE 1868	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
(...) Status: Det er identifisert at én strategisk leverandør har hatt høy andel innleide arbeidere, og vi mangler per i dag verifisert informasjon om vilkår og oppfølging av kontraktører sammenlignet med fast ansatte. Temaet er i rapporteringsåret løftet frem som prioritert risiko og inngår nå i vår risikomatrise og handlingsplan. Mål i rapporteringsåret: I rapporteringsåret hadde vi som mål å: • Kartlegge andel innleide arbeidere hos alle strategiske leverandører. • Identifisere hvilke leverandører som bruker bemanningsbyråer, og hvilke byråer de benytter. • Vurdere hvorvidt innleide arbeidere får: • samme opplæring • samme PPE • samme arbeidstidsvilkår • lik lønn for likt arbeid • tilgang til klagemekanisme • Vurdere risikoen for at kortvarige ordre eller hastordre fra SWM kan bidra til høy bruk av kontraktører. (...) Beskriv iverksatte eller planlagte tiltak: SWM vurderer å være direkte forbundet med risiko for høy andel innleid arbeidskraft hos enkelte leverandører, og kan ha bidratt indirekte gjennom ordrevariasjon og hasteordre i perioder. Dette forplikter oss til å bruke vår påvirkningskraft til å forebygge og redusere risikoen gjennom endringer i egen planlegging og tydeligere forventninger. På denne bakgrunn har vi iverksatt og planlagt følgende tiltak: • Risiko knyttet til innled arbeid er løftet frem i leverandørdialog og faste møter. • Relevant informasjon fra Amfori-rapporter er gjennomgått med særlig fokus på kontraktører. • Leverandører med høyest identifisert risiko er valgt ut for videre pilotoppfølging og mer detaljert datainnhenting. • Temaet er samtidig koblet til pågående arbeid med ansvarlig innkjøpspraksis (S&OP). Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår: Faktiske resultater: Vi har løftet risikoen i leverandørmøter, gått gjennom Amfori-funn og identifisert pilotleverandører. Gap: Vi mangler verifisert informasjon om vilkår/oppfølging av innleide arbeidere. Forventede resultater i 2026: Etablere baseline hos 1–2 leverandører, tydeliggjøre krav og integrere temaet i ledelsessystemet. Mål/aktiviteter: Innsamle dokumentasjon (kontrakter, lønn, arbeidstid, PPE, klager), dialog og enkle forbedringer hos leverandører, samt analysere egne ordreprosesser for å redusere press/ høy innleie. Indikatorer: komplett dokumentasjon hos piloter, lik lønn for likt arbeid, arbeidstid/OT, MS-likebehandling, klage-tilgang, reduksjon i hasteordre. Tiltakene vurderes som hensiktsmessige gitt virksomhetens rolle og påvirkningskraft.	• Virksomheten kartlegger hvilke leverandører som bruker bemanningsbyråer, hvilke byråer som benyttes, og andel innleide arbeidere hos alle strategiske leverandører. • Basert på funnene prioriterer virksomheten leverandører med høyest identifisert risiko for videre oppfølging. • Virksomheter vurderer arbeidsforholdene ved innleide arbeidere ved å følge opp opplæring, arbeidstidsvilkår og tilgang til klagemekanisme.

Klima og miljø

Tiltak for å redusere miljø- og klimafotavtrykk vil variere mellom virksomheter og leverandørkjeder. Virksomheters påvirkning på klima handler om klimagassutslipp fra hele produktets livssyklus, fra uttak av råvarer, via produksjon og transport, til salg, bruk og etterbruk av produkter. Miljøpåvirkning kan dreie seg om lokal forurensing, om uttak av knappe ressurser (for eksempel vannkrevende produksjon i et område med vannknapphet), og om tap av biologisk mangfold. For eksempel vil det for energikrevende produksjon innebære å legge om til fornybar energi og mer energieffektiv produksjon.

Noramix Trade er en del av et konsern innen dagligvare og eiendomsutvikling, og har sin kjernevirksomhet innen import av varer fra produksjonssteder i Asia på forespørsel fra kunder. Virksomheten har identifisert bruk av kjemiske stoffer og sprøytemidler, særlig i råvareproduksjon, som et prioritert risikoområde. I sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger beskriver virksomheten sine ambisjoner på området slik:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
(...) Mål i rapporteringsåret: Undersøke i hvilken grad leverandører har mulighet til å benytte alternative metoder til kjemisk sprøyting for å bekjempe plante skadegjørere, for eksempel mekanisk bekjempelse, tildekking av jord eller bruk av mindre skadelige stoffer. Beskriv iverksatte eller planlagte tiltak: Noramix arbeider målrettet for å øke andelen varer som er økologisk dyrket, samt konvensjonelle produkter produsert med vekselbruk og redusert bruk av kjemiske plantevernmidler. Som del av dette arbeidet gjennomfører vi revisjoner hos leverandører som benytter kjemiske sprøytemidler i råvareproduksjonen, med særlig fokus på forbedringspotensial og alternative løsninger. Gjennom leverandør-oppfølgingen løfter vi frem gode praksiser og konkrete forbedrings-tiltak som kan bidra til positiv utvikling i leverandørkjeden. Et illustrativt eksempel er leverandører som, etter dialog og revisjon, har tatt i bruk digitale verktøy for overvåking av avlinger, kombinert med alternative og mer skånsomme bekjempnings metoder, som biologisk skadedyrkontroll og målrettet innsats basert på faktiske behov fremfor rutinemessig sprøyting. Disse erfaringene brukes aktivt i videre dialog med andre leverandører, med mål om å inspirere til endring, redusere kjemikaliebruk og styrke mer bærekraftige jordbruks praksiser på tvers av verdikjeden. Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår: Noramix arbeider for å redusere bruken av kjemiske sprøytemidler og øke bruken av alternative metoder, blant annet i produktkategorier som indiske sauser og økologisk kokosmelk. Dette arbeidet videreføres i kommende rapporteringsår, med mål om å øke andelen råvarer produsert med lavere kjemikaliebelastning og bedre dokumenterte miljøtiltak.	Tips! <i>Åpenhetsloven gjelder både produksjon av varer og levering av tjenester. Virksomheter må derfor inkludere tjenesteleverandører i arbeidet med aktsomhetsvurderinger, på lik linje med vareleverandører. Dette kan for eksempel omfatte transport- og logistikkjenester, renhold, bemanning, sikkerhet, IT, kantine, avfallshåndtering og andre tjenester virksomheten kjøper inn.</i> <i>I praksis innebærer dette å kartlegge hvor risikoen er størst, få oversikt over underleverandørkjeder og hvem som faktisk utfører arbeidet, og vurdere om egne priser, frister, prognoser og endringer i siste liten skaper press nedover i leverandørkjeden. Virksomheter må gå lenger enn overordnet leverandøversikt, og kombinere dokumentgjennomgang med dialog med arbeidstakere. De må også vurdere hvordan digitale verktøy for prestasjonsmåling, bemanning og ruteplanlegging brukes, om sjåfører er riktig klassifisert, og om det er tilstrekkelig kontroll med bemanningsbyråer og rekrutteringspraksis.</i> • Virksomheten bruker rollen som importør og mellomledd aktivt, og går lenger enn å kun levere produkter etter kundens forespørsel ved å følge opp leverandør direkte. • Virksomheten har en tydelig ambisjon om å redusere kjemikaliebelastningen i råvareproduksjonen, blant annet gjennom økt andel økologiske råvarer, vekselbruk og mer skånsomme metoder for skadedyrbekjempelse. • Virksomheten følger opp det prioriterte risikoområdet gjennom leverandørrevisjoner, dialog om forbedringsmuligheter og deling av konkrete eksempler på alternative metoder og bedre praksis i leverandørkjeden. • Virksomheten bistår leverandører i bransjen med omstilling for å redusere klimagassutslipp gjennom aktiv dialog hvor erfaringer og god praksis deles.

Lillestrøm kommune skriver i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger hvordan de arbeider med å redusere miljøpåvirkning og klimagassutslipp ved bygge- og anleggsvirksomhet i kommunen på følgende måte:

Lillestrøm kommune	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Status: Det ble startet et større arbeid med å revidere mal for miljøoppfølgingsplan for kommunens bygge- og anleggsanskaffelser. Den nye malen vil inneholde flere krav og færre anbefalinger, for å sikre en mer koherent satsing frem mot klimanøytral 2027. Den nye malen forventes ferdigstilt våren 2026. Frem til da legges den originale miljøoppfølgingsplanen til grunn i alle prosjekter. Innfasing av utslippsfrie bygge og anleggsmaskiner både i prosjekter og på våre rammeavtaler er startet og vil fortsette i takt med markedsutviklingen. Hva gjelder måling av direkte utslipp på bygge- og anleggsplasser ble det i 2025 gjennomført dialog med aktuelle aktører i markedet for å nærmere definere kommunens behov og legge grunnlaget for en anskaffelse av et system for automatisk oppfølging og måling av klimagassutslipp på bygge- og anleggsplasser. Dette arbeidet skal videreføres i 2026. Mål i rapporteringsåret: Mål for rapporteringsåret var å starte innfasing av utslippsfrie bygge- og anleggsmaskiner, samt å ta i bruk miljøoppfølgingsplan i alle anskaffelser av bygge- og anleggsvirksomhet. Beskriv iverksatte eller planlagte tiltak for å stanse eller begrense negative konsekvenser og begrunnelse for tiltaket/tiltakene: Som nevnt er arbeid med å utarbeide ny miljøoppfølgingsplan for bygg og anlegg igangsatt. I kommunens rammeavtaler på håndverkstjenester er det nå innført krav om utslippsfri bygge- og anleggsplass fra 01.01.2027. For prosjekter som konkurranseutsettes utenfor rammeavtaler stilles det enten krav til eller tildeler på bruk av utslippsfrie bygge- og anleggsmaskiner. Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket beskrevet over, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår: Arbeidet med ny miljøoppfølgingsplan forventes å sikre gjennomføring av prosjekter i henhold til kommunens ambisjonsnivå, og sikre en mer strategisk tilnærming til reduksjon av klimagassutslipp i forbindelse med kommunens bygge og anleggsprosjekter. Arbeidet skal sluttføres våren 2026.	- Kommunen bruker anskaffelser som virkemiddel for å redusere klimagassutslipp i bygge- og anleggsprosjekter, blant annet gjennom krav om utslippsfri bygge- og anleggsplass i rammeavtaler og krav eller tildelingskriterier om utslippsfrie maskiner i prosjekter utenfor rammeavtaler. - Kommunen arbeider med å styrke miljøkravene i egne rutiner, ved å revidere miljøoppfølgingsplanen slik at den skal inneholde flere krav og færre anbefalinger. - Kommunen beskriver både gjennomførte og planlagte tiltak, inkludert videre arbeid med et system for automatisk oppfølging og måling av klimagassutslipp på bygge- og anleggsplasser.

Norgesmøllene er en stor næringsmiddelvirksomhet innenfor korn og melbaserte produkter. Sammen med Felleskjøpet Agri, Reitan Retail og Yara har virksomheten inngått et samarbeid for å produsere brød med lavere karbonavtrykk basert på norsk havre:

NORGESMØLLENE SIDEN 1866	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
(...) I 2024 lanserte vi et viktig verdikjedeprojekt i samarbeid med Yara, Felleskjøpet Agri og Reitan Retail/Rema 1000. Prosjektet skal bidra til å redusere klimagassutslipp i verdikjeden for korn i Norge, helt fra gjødsel på åkeren til sluttprodukt som selges i dagligvare. De første produktene lanseres våren 2026.	Virksomhetene som har inngått bransjesamarbeidet representerer majoriteten av verdikjeden for brød i Norge og ser verdien av kunnskapsdeling og samarbeid for å gjennomføre tiltak.

ANSVARLIG INNKJØSPRAKSIS

En ansvarlig innkjøpspraksis er avgjørende for å fremme etterlevelsen av prinsipper for menneskerettigheter, anstendig arbeid, klima og miljø i leverandørkjeden som virksomheter har forpliktet seg til. Ved å underbygge krav og forventninger til leverandører med forutsigbarhet, samarbeid og tillit, kan virksomheter forebygge brudd og legge til rette for både sosiale og miljømessige forbedringer.

Konvensjonell innkjøpspraksis, som aggressive prisforhandlinger, unøyaktige prognoser, sene ordre, korte ledetider og endringer i siste øyeblikk setter leverandører under press og kan være årsaker til brudd som dårlige arbeidsforhold, lav lønn for arbeidstakere eller manglende ivaretagelse av miljøhensyn. Virksomheter bør derfor søke å bedre forstå og håndtere hindringer som følger av egen innkjøpspraksis, og som kan gjøre det vanskelig for leverandører og andre forretningsforbindelser å opptre ansvarlig.

Studentsamskipnaden i Sørøst-Norge skriver følgende om viktigheten av ansvarlig innkjøpspraksis i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger:

Studentsamskipnaden i Sørøst-Norge	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Vi har utarbeidet en ny innkjøpsrutine som skal bidra til en bærekraftig forretningspraksis. Vår innkjøpspraksis skal styrke, og ikke undergrave, leverandørers mulighet til å levere på kravene vi stiller for å sikre gode forhold for mennesker, samfunn, miljø og dyrevelferd. Vi skal tilstrebe langvarige leverandørforhold med leverandører som viser særlig vilje- og evne til å jobbe med positiv utvikling i leverandørkjeden. For å nå målsettingene i vår innkjøpspolicy og sikre ansvarlig forretningspraksis, følger vi disse retningslinjene i vårt innkjøpsarbeid: - Helhetlig vurdering av leverandør og produkt: Valg av leverandør og produkt skal ikke baseres utelukkende på pris. Vi vektlegger også etterlevelse av våre etiske retningslinjer, relevante sertifiseringer, samarbeidsevne og risikobildet knyttet til produksjonsland. - Etiske forpliktelser: Vesentlige leverandører skal signere våre Etiske retningslinjer for leverandører, som danner grunnlaget for forsvarlig forretningspraksis og gjenspeiler kravene i innkjøpspolicyen og Åpenhetsloven. - Kjennskap til leverandørers eget ansvarlighetsarbeid: Vi skal gjøre oss kjent med leverandørenes rutiner for håndtering av risiko knyttet til menneskerettigheter, sosial dumping, dyrevelferd samt klima- og miljøpåvirkning - i tråd med policyens krav om at anskaffelser skal skje i henhold til gjeldende lover og sikre ansvarlige forhold i hele leverandørkjeden.	- Virksomheten stiller krav om at egen innkjøpspraksis ikke skal forårsake negativ påvirkning i leverandørkjeden. - Virksomheten arbeider med å styrke sin innflytelse ved å bygge langsiktige relasjoner med leverandører og forretningspartnere. - Virksomheten har utarbeidet en innkjøpsrutine med retningslinjer for ansvarlig innkjøpspraksis som er ment å sikre at målsettingene i virksomhetens innkjøpspolicy blir ivaretatt.

Blåbær Production beskriver i sin redegjørelse hvordan virksomhetens innkjøpspraksis er utformet for å støtte opp om ansvarlig produksjon, forebygge negativ påvirkning og sikre forutsigbare ordre på følgende måte:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Our purchasing practices are designed to support responsible production, prevent negative impacts on workers, and ensure stable and predictable conditions for our suppliers. Delivery timelines are agreed through direct dialogue with suppliers. Rather than imposing fixed deadlines, suppliers confirm feasible production schedules based on their actual capacity and planning. Our average lead time in 2025 was 222 days, providing sufficient time for material sourcing, production planning, and responsible workforce management. Order volumes are highly predictable, with more than 90% of suppliers receiving volumes within ±10% of previous seasons. Pricing is established through transparent dialogue and must reflect actual production costs, including compliance with our social, environmental, and chemical requirements. We do not pursue short-term price advantages at the expense of responsible production. Long-term supplier relationships are prioritized to ensure stability and enable continuous improvement. Our payment terms are structured to avoid creating financial pressure for suppliers. Three suppliers operate without deposit requirements, including one offering this voluntarily based on our long-term relationship. For other suppliers, balance payments are made promptly after shipment and receipt of required documentation, with an average payment time of 17.4 days after departure. One supplier operates with standard net 60-day terms applied equally to all customers. These practices support predictable cash flow and financial stability. Sustainability requirements are fully integrated into supplier selection, approval, and ongoing evaluation. All suppliers must comply with our Code of Conduct, chemical requirements, and minimum criteria before collaboration begins. Supplier performance is regularly reviewed through audits, certification follow-up, and ongoing dialogue. Suppliers demonstrating transparency, responsible practices, and willingness to improve are prioritized for long-term cooperation. Purchasing and sustainability functions are closely integrated within our organization. The same team is responsible for supplier dialogue, sourcing decisions, and due diligence follow-up, ensuring that sustainability requirements are consistently communicated, implemented, and monitored. We continuously work to ensure that our purchasing practices support responsible production conditions and enable suppliers to meet agreed social and environmental standards.	• Virksomheten avtaler leverings-tider gjennom direkte dialog med leverandør basert på sistnevntes faktiske kapasitet og behov for planlegging. • Virksomheten har oversikt over gjennomsnittlig ledetid og bruker oversikten til å håndtere produksjonstid. Innkjøp tilpasses arbeidskapasiteten hos leverandøren. • Virksomheten sørger for at pris-setting reflekterer leverandørens egne produksjonskostnader og kostnader knyttet til etterlevelse av virksomhetens leverandørkrav. • Virksomheten strukturerer betalingslingsvilkårene for å redusere risiko for unødig økonomisk press for leverandør, og forsøker å sikre finansiell stabilitet. • Virksomheten arbeider kontinuerlig med å tilpasse egen innkjøps-praksis for å gi leverandør bedre forutsetninger for å kunne oppfylle sine avtaleforpliktelser.

Tips!

Innkjøpspraksis har stor påvirkning på arbeidsforhold i leverandørkjeden. Måten en virksomhet driver innkjøp kan enten tilrettelegge for gode arbeidsforhold, eller være en bidragsyter til overdreven overtid og lave lønninger. Derfor er det viktig å kartlegge egen innkjøpspraksis. Å få tilbakemelding fra leverandøren på hvordan de opplever innkjøpspraksisen, hvilke konsekvenser det har på arbeidsforhold, og å sammen finne nye og bedre samarbeidsformer er nyttig for begge parter.

Norengros er en stor leverandør av forbruksvarer til privat og offentlig sektor, og baserer sin logistikk-løsning på fullsortimentslagre. Virksomheten skriver i sin redegjørelse hvordan de arbeider med å styrke egen innkjøpspraksis:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
En viktig del av arbeidet til Norengros sin innkjøpsavdeling er kartlegging av kjedens innkjøpsmønster for å se om/hvor det kan tilpasses leverandørers prosesser for å skape forutsigbarhet, transparens og kostnadseffektivisering, samt redusere risiko i verdikjeden. Innkjøpspraksisen i Norengros i dag er resultat av mange års arbeid med å lytte til produsenter, og tilpasse oss (i den grad mulig) deres prosesser. Målsetningen er å harmonere vårt behov, mot deres kapabilitet for å skape en sikker og forutsigbar verdikjede. Norengros sørger for forutsigbarhet i våre innkjøp og avtaler ved å benytte et standardisert avtaleverk som ivaretar juridiske, logistikkmessige og økonomiske forhold. I Norengros har alle avtaleleverandører leverings- og betalingsbetingelser spesifisert i vår kontrakt. Grossistene landet rundt vil gjøre avrop ihht hva som er spesifisert i kontrakten med den aktuelle leverandør. Hos utvalgte leverandører har Norengros etablert en bestillingskalender med faste datoer/intervaller med avtalt minimumsbestilling (MoQ). Betingelsene avtales ved kontraktinngåelse, og vi foretrekker leverandørsamarbeid som strekker seg over mange år. Hvis det oppstår endringer i behovet, vil vi oppdatere dette inn i leverandøravtalen. Denne praksisen mener vi har gitt Norengros konkurransefortrinn i markedet og tjener begge parter. Norengros jobber helst i langsiktige leverandørrelasjoner for å sikre vareforsyningen, skape konkurransekraft og minimere risiko.	• Virksomheten kartlegger innkjøps-mønstre og tilpasser egen innkjøps-praksis til leverandørenes produksjonsprosesser for å styrke forutsigbarhet, transparens og kostnadseffektivitet, samt redusere risiko i verdikjeden. • Virksomheten har som mål å balansere egne behov med leverandørenes faktiske mulighet til å levere. • Virksomheten arbeider med forutsigbare innkjøp og en god planleggingshorisont for ordre gjennom bruk av standardisert avtaleverk, tydelige innkjøps-betingelser i kontrakter og etablerte bestillingskalendere med faste datoer, intervaller og minimumsbestillinger. • Virksomheten avtaler kontrakts-betingelsene i dialog med leverandøren før kontraktsinngåelse.

Jacobs Douwe Egdberts (JDE), tidligere Kaffehuset Friele, er en norsk kaffeprodusent. Virksomheten beskriver tydelig og konkret hvordan den tilpasser egen innkjøpspraksis i redegjørelsen for aktsomhetsvurderinger. Som del av arbeidet med ansvarlig innkjøpspraksis viser virksomheten blant annet til sitt bidrag i utviklingen av nye globale innkjøpsprinsipper for kaffebransjen, som ble lansert i mars 2026:

JDE Peets	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
(...) JDE Peet's is actively involved in a sector initiative led by the Global Coffee Platform, IDH and Solidaridad which followed a study published in 2024 on value distribution in the coffee industry. The study sparked interest among a broad range of sector stakeholders exploring additional ways to support farmer prosperity, including the co-creation of common procurement principles for the coffee sector. This work is still ongoing. However, the following two priority principles have been selected, to provide a pathway for transformation: - Strategic Partnerships: These shift sourcing relationships from short-term transactions to longer-term, predictable collaboration, enabling farmers to plan, manage risks, invest, and move to sustainable coffee production. - Sustainable Coffee Production: This principle establishes a floor for production standards and ensures that farmers are not only expected to comply with sustainability requirements but are also supported to do so through adequate remuneration, services, and transitional support. Together, these principles contribute to improved outcomes for both farmers and supply chain actors: - For farmers: Sufficient and stable incomes, improved access to finance, reduced exposure to and ability to manage risks, and greater resilience to economic shocks. - For companies: more secure supply, stronger supplier loyalty, reduced exposure to risks, better performance on ESG and due diligence requirements, and lower reputational risk. (...)	- Virksomheten har engasjert seg på bransjenivå globalt i utviklingen av to felles innkjøpsprinsipper som både skal gi kaffebønder bedre livsgrunnlag og sikre leveranser av kaffe til den globale industrien også i framtiden. - Det første prinsippet strategiske partnerskap, framhever viktigheten av å endre innkjøp av kaffe fra en kortsiktig transaksjon til langsiktige, forutsigbare partnerskap som gjør det mulig for bønder å planlegge, investere og bygge motstandskraft tilknyttet klimaendringer. - Det andre prinsippet, om bærekraftig kaffeproduksjon, fastsetter en minimumsstandard for kaffeproduksjon som betyr at bønder ikke bare forventes å oppfylle bærekraftkrav, men også får støtte til å gjøre det gjennom å få tilstrekkelig betalt for avlingene sine og støtte til omstilling.

Denofa er en hjørnesteinsbedrift som i over 100 år har foredlet råvarer til mat og fôr, og virksomhetens viktigste råvare i dag er bærekraftsertifiserte, avskogingsfrie og GMO-frie soyabønner. I sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger trekker Denofa frem betaling av merkostnader som et eksempel på hvordan virksomheten tilpasser egen innkjøpspraksis:

denofa	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Denofa betaler en merkostnad for at alle krav til produsenten fylles. Det er særlig incentiver for å få bønder til å velge å dyrke non-GMO soya som ligger i dette. Denofa har en egen Code of Conduct som leverandøren må forplikte seg til. Tiltak for å stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning/skade på mennesker, samfunn og miljø i leverandørkjeden er et krav Denofa stiller til leverandørene og en del av godkjenningsgrunnlaget for alle Denofas leverandørrevisjoner.	Virksomheten konkretiserer ansvarlig innkjøpspraksis gjennom betaling av merkostnader knyttet til produsentenes oppfyllelse av krav til bærekraftig og ansvarlig produksjon.

FoodMan beskriver i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger hvordan virksomheten bruker kunstig intelligens for å tilpasse egen innkjøpspraksis:

FOODMAN	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Vi har tatt i bruk nye digitale verktøy og AI-baserte løsninger i produksjonsplanlegging og lagerstyring for å styrke kvaliteten på våre prognoser og planleggingsprosesser. Dette gir oss bedre grunnlag for å dele forventet behov og planlagte volumer med leverandører, slik at de kan planlegge produksjon og leveranser mer forutsigbart. Samtidig har vi et realistisk forhold til teknologiens begrensninger. AI benyttes som beslutningsstøtte i kombinasjon med faglig vurdering og erfaring. Økt transparens og deling av planer bidrar til en mer ansvarlig og stabil leverandørkjede, med redusert risiko for hastetiltak, svinn og unødig press.	- Virksomheten bruker kunstig intelligens til å tilpasse prognoser, planlegging og volumdeling med leverandører for å styrke ansvarlig innkjøpspraksis. - Virksomheten bruker kunstig intelligens som beslutningsstøtte kombinert med faglige vurderinger og erfaringer.

Tips!

Flere medlemmer av Etisk handel Norge beskriver i sine redegjørelser hvordan de benytter ulike kunstig intelligens (KI) -verktøy i forbindelse med arbeidet for aktsomhetsvurderinger. Når KI brukes som støtteverktøy, er det viktig med tydelige rutiner for ansvarlig bruk, menneskelig kontroll og etterprøvbare vurderinger. OECDs veileder *Due Diligence Guidance for Responsible AI* ble lansert i februar 2026 og gir praktisk veiledning tom hvordan virksomheter kan utvikle og bruke KI i tråd med OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv og OECDs KI-prinsipper.

ETISK HANDEL NORGES RESSURSER OG VERKTØY

- [Veileder på ansvarlig innkjøpspraksis](#)
- [Procurement mapping exercise](#)
- [Purchasing Practices Initial Risk Assessment Tool](#)
- [Intern rutine for ansvarlig innkjøpspraksis](#)
- [RPP Training Summary](#)
- [Supplier Engagement Briefing](#)
- [Purchasing Practices HRDD Framework](#)

OPPLÆRING OG KOMPETANSEHEVING I LEVERANDØRJKJEDEN

Bidrag til utvikling, kompetanseheving og opplæring av leverandører og arbeidere i leverandørkjeden kan være viktige tiltak for å forebygge og redusere risiko for negativ påvirkning og for å møte standarder knyttet til mennesker, samfunn, dyr og miljø.

Kaffegrossist og -brenneri **Joh. Johansson Kaffe** beskriver i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger hvordan selskapet arbeider systematisk med opplæring av leverandører i kaffesektoren:

JOH. JOHANNSON KAFFE AS – kjent for god kaffe siden 1866 JJK har rutine for godkjenning og utvelgelse av leverandører. Det er viktig for oss at våre samarbeidspartnere i kaffesektoren er seriøse aktører, som aktivt bidrar til å hjelpe bøndene i verdikjeden. Mange av våre eksportører har ansatt agronomer, og noen også sosial arbeidere, som jobber med kompetanse og opplæring blant kaffebøndene. Initiativet Nossa Voz, der flere av våre samarbeidspartnere bidrar, jobber med opplæring av arbeidere om deres rettigheter. For mer informasjon: https://nossavoz.org.br/nosso-foco/#apoioaotrabalhador. Internasjonalt samarbeid med våre konkurrenter, som også er våre kollegaer i kaffesektoren, styrker det globale partnerskapet for bærekraftig utvikling. Som partner i International Coffee Partners og Coffee&Climate mobiliserer og deler vi kunnskap, ekspertise, teknologi og finansielle ressurser i flere fattige produsentland. Dette bidrar til en bedre hverdag for mange kaffebønder. Viktige områder i vårt arbeid for å oppnå bærekraftig utvikling er menneskerettigheter, klimaendringer, fattigdom, helse og forurensing, sårbarhet og økonomisk utvikling.	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI - Virksomheten løfter frem viktigheten av samarbeid i bransjen ved opplæring av arbeidere i leverandørkjeden. - Virksomheten deler kunnskap, ekspertise, teknologi og finansielle ressurser i flere produsentland. - Virksomheten vektlegger samarbeidspartnere som bidrar til å opplære og støtte råvareleddet i leverandørkjeden.
--	--

Varner skriver følgende om opplæring av leverandører og arbeidere i sin bærekraftsrapport:

VARNER (...) In 2025, we organized a joint CSR and environmental seminar in China, bringing together key supplier representatives alongside participants from Varner’s regional teams and HQ representatives. Through dedicated CSR and environmental sessions, the seminar combined policy updates from Varner with case sharing and best practice presentations, creating a common platform for dialogue across CSR and environmental compliance areas. Topics covered included Responsible Business Conduct and due diligence expectations, labour and employment practices, unauthorised outsourcing risks, transparency and payroll practices, health, and safety requirements, as well as environmental management topics such as wastewater treatment, chemical management and alignment with industry initiatives. (...) To address common issues identified through the GAP assessments, we have also organised a series of Train the Trainer (TOT) workshops with relevant factories, aiming to strengthen training capabilities in the factories, give guidance on effective ways of cascading training through a TOT approach, and share knowledge and experience about how workers can be equipped with knowledge about rights at work. Ethical Trading Initiative Bangladesh was commissioned to execute the workshops. Course materials and a TOT handbook was provided to all participants. In 2025, a refresher session was organised for 29 participants to revisit key learnings from previous workshops and assess their implementation at the factory level. This session provided an opportunity for participants to share their experiences, challenges, and best practices. The program has supported suppliers in establishing dedicated training rooms, strengthening policies and procedures, training internal trainers, improving training manuals and calendars, participants tracking system and ensuring appropriate training content, frequency, and transparent feedback systems. In Bangladesh, we also implemented a targeted capacity-building initiative at one key supplier in 2025, training 166 mid-level management employees. Based on identified challenges in leave approval practices and communication, we developed customised training content with factory management and delivered sessions through a qualified in-house trainer, with Varner Bangladesh representatives present. The intervention improved awareness, strengthened communication, and supported more respectful and consistent handling of worker leave requests. (...)	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI - Virksomheten har engasjert representanter fra leverandører i seminarer om bærekraftig forretningspraksis, sosiale forhold og klima og miljø. - Virksomheten har gjennomført flere workshops med produksjonsenheter for å styrke opplæringskapasiteten, gi veiledning i effektiv viderefremidling av opplæring og dele erfaringer om hvordan arbeidstakere kan få økt kunnskap om rettigheter på arbeidsplassen. - Virksomheten har utviklet et tilpasset opplæringsprogram for mellomledere basert på utfordringer avdekket ved leverandøren. - Virksomheten har gjennomført opplæring med lokale representanter til stede.
---	--

Tips!

Sektorsamarbeid kan bidra til mer effektive aktsomhetsvurderinger, blant annet gjennom deling av kunnskap, erfaringer og kostnader. Dette kan være særlig nyttig for små og mellomstore virksomheter. Samarbeid kan gjøre det enklere å samle informasjon om felles bransjerisikoer og mulige løsninger, og kan styrke virksomheters påvirkningsmulighet overfor felles forretningsforbindelser. Samtidig er det viktig å understreke at virksomheten alltid har et selvstendig ansvar for at egne aktsomhetsvurderinger faktisk gjennomføres og kvalitetsikres.

VALG AV PRODUKTER OG SERTIFISERINGER

Mange virksomheter velger sertifiserte produkter eller råvarer for å håndtere risiko for og faktisk negativ påvirkning på sosiale og miljømessig forhold i leverandørkjeden. Dette kan være hensiktsmessig og i mange tilfeller gi mer informasjon enn ikke-sertifiserte alternativer. Likevel er sertifiseringer ingen garanti og det er viktig å være åpen om styrker og svakheter ved sertifiseringsordningene og se dem i sammenheng med andre tiltak.

Würth Norge er grossistleverandør av blant annet verktøy, verkstedutstyr, tekniske produkter og tilhørende service- og lagersystemer. Virksomheten begrunner valget av produkter og sertifiseringer på følgende måte:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Würth Norge AS har oppdatert prosedyrene for leverandørvalg med økt fokus på sertifiseringer og bærekraft. Leverandører vurderes ut fra sitt engasjement for miljøsertifiserte produkter og ansvarlig produksjon. Ved utfasing av produkter erstattes disse med mer miljøvennlige alternativer, med fokus på redusert kjemikaliebruk, tryggere materialer og bærekraftig emballasje. Eksempler inkluderer Eco-serien (fri for farepiktogrammer) og økt bruk av Svanemerket, EU Ecolabel og OEKO-TEX – Made in Green i vårt sortiment. Ved vurdering av sertifiseringer benytter vi Etisk Handel Norge sin sertifiseringsveileder som støtte for å forstå hvilke risikoområder de ulike ordningene dekker, herunder miljø, arbeidsforhold, kjemikaliebruk og sporbarhet. Dette gir et bedre grunnlag for å velge relevante sertifiseringer tilpasset ulike produktkategorier og risikoprofiler. For emballasje arbeider vi aktivt med reduksjon av plast og økt bruk av resirkulerte materialer. Emballasjen er FSC-sertifisert der dette er relevant, og fra 2024 er informasjon om korrekt sluthåndtering tydeliggjort for sluttbruker for å bidra til bevisstgjøring. Vi er bevisste på at sertifiseringer skal dekke faktiske og relevante risikoer, og at valgte miljø- og bærekraftsstandarder skal bidra til reell forbedring i verdikjeden – ikke fungere som erstatning for egne krav og oppfølging.	• Ved utfasing av et produkt erstatter virksomheten disse med mer miljøvennlige alternativer. • Virksomheten bruker Etisk handel Norges sertifiseringsveileder for å vurdere hvilke risikoområder ulike sertifiseringer dekker. • Virksomheten anerkjenner at sertifiseringer ikke erstatter egne krav og oppfølging, men skal brukes som et verktøy for å styrke arbeidet med ansvarlig leverandørstyring og reell forbedring i verdikjeden.

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Backe er sertifisert etter ISO standardene 9001, 14001 og 45001. I Backes spesielle kontraktsbestemmelser er relevante krav fra alle standardene videreført til alle våre vareleverandører og underentreprenører. Generelt stiller Backe krav om at leverandører med årlig omsetning til Backe på mer enn 20 mill. skal ha et fungerende miljøledelses-system som fortrinnsvis er sertifisert etter, eller oppfyller kravene i ISO 14001, Miljøfyrtårn, EMAS eller tilsvarende. Dersom leverandør ikke er sertifisert må leverandør kunne dokumentere et fungerende miljøledelsessystem samt arbeid med kontinuerlig forbedring på miljø. Backe har styringssystem og praksis som samsvarer med ISO 26000 Samfunnsansvar. Knyttet til klima og miljø står følgende beskrevet i spesielle kontraktsbestemmelser: • «Leverandør skal sørge for at det ikke leveres treprodukter av regnskogmateriale eller materiale fra fredet skog. Dette dokumenteres med PEFC/FSC sertifikat.» • «Leverandør skal være medlem i en miljømessig forsvarelig returordning for sluttbehandling av emballasje eller oppfylle forpliktelsen gjennom tilsvarende egen returordning (dokumentert gjennom medlemsbevis fra Grønt Punkt Norge AS eller tilsvarende ordning).»	• Virksomheten opplyser hvilke standarder som virksomheten selv er sertifisert etter og hvilke som stilles som krav til leverandører. • Virksomheten har et styringssystem som samsvarer med ISO 26000 Samfunnsansvar. • Virksomheten har spesifikke sertifiseringskrav til risiko som avskoging og avfallshåndtering.

Unil har utarbeidet krav og retningslinjer til leverandør og produkt som beskriver hvilke krav virksomheten stiller for å sikre trygge og mer bærekraftige produkter til merkene de selger. Retningslinjene er delt inn i krav og forventninger for kategoriene Food, Pet Food, Non-Food, emballasje og dyrevelferd. Enkelte krav gjelder også for alle leverandører. Virksomheten deler retningslinjene i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger. Her følger noen eksempler fra retningslinjene knyttet til krav til sertifiseringer:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
(...) 2.2.3 Kaffe Alle rene kaffeprodukter skal minimum være Rainforest Alliance. 2.2.4 Kakao Produkter som inneholder kakao (som pulver eller kakaomasse) skal være sertifisert i henhold til Rainforest Alliance eller Fairtrade. Medium og Premium produkter kan gjerne være Fairtrade sertifisert. (...) 2.2.7 Villfanget fisk/oppdrettsfisk Alle risikoprodukter (eks. surimi, tunfisk, vannameireker) eller produkter fisket i et område med lav kontroll over arbeidsforhold og ressurser, skal ha ASC/MSC-sertifisert råvare. Opprinnelse på råvarer må alltid dokumenteres. 2.2.8 Soya Alle produkter hvor soya er en ingrediens skal det sikres ved at soyaen kommer fra bærekraftige kilder eller er RTRS/Pro Terra sertifisert. 2.2.9 Te All te skal være Fairtrade-sertifisert. (...)	• Retningslinjene er offentlig tilgjengelig på virksomhetens nettside. • Retningslinjene gir en tydelig og systematisk oversikt over hvilke krav og forventninger som stilles til både leverandør og produkt før tilbud kan gis til virksomheten.

ETISK HANDEL NORGES RESSURSER OG VERKTØY

Etisk handel Norge har utviklet sertifiseringsveiledere som sammenligner ordningers kriteriesett med Etisk handel Norges 13 prinsipper for bærekraftig forretningspraksis. Veiledere finnes på våre [hjemmesider](#) og dekker utvalgte temaer:

- Dagligvare
- Tekstil
- Produkter og merker
- System, revisjon og rapporteringsstandarder

TRINN 4 Overvåking av gjennomføring og resultater

Dette trinnet handler om å overvåke og vurdere implemteringen og effekten av virksomhetens arbeid med aktsomhetsvurderinger. Det innebærer å undersøke om tiltakene som er iverksatt, faktisk fungerer etter hensikten. Har tiltakene bidratt til å identifisere relevante utfordringer? Har virksomheten klart å redusere eller forebygge negativ påvirkning? Og gir arbeidet grunnlag for læring og forbedring?

Virksomheten bør jevnlig evaluere eget arbeid og legge aktsomhetsvurderingene frem for ledelsen. Som del av dette arbeidet bør virksomheten innhente konkrete innspill fra berørte interessenter og andre relevante aktører. Over tid bør virksomheten også kunne vurdere måloppnåelse og dokumentere at arbeidet med aktsomhetsvurderinger bidrar til faktiske forbedringer. Erfaringene fra overvåkingen bør brukes til å videreutvikle aktsomhetsvurderingene og styrke virksomhetens arbeid med ansvarlig og bærekraftig forretningspraksis.

I det følgende vises eksempler på hvordan medlemmer beskriver arbeidet med å overvåke effekt og resultater av aktsomhetsvurderinger, samt hvilke indikatorer de bruker for å følge utviklingen.

ETISK HANDEL NORGES RESSURSER OG VERKTØY

- Forslag til indikatorer til å måle forbedringer knyttet til aktsomhetsvurderinger
- Forslag til indikatorer for å overvåke egen innkjøpspraksis (engelsk)

Keller Geoteknikk skriver følgende i sin redegjørelse om hvordan de overvåker eget arbeid med aktsomhetsvurderinger:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
(...) a) Ansvar for overvåking av effekt og resultater Arbeidet med å overvåke effekten av tiltak i aktsomhetsvurderingene er tydelig fordelt: • Bærekraftsansvarlig har hovedansvar for løpende overvåkning, innhenting av data, oppfølging av tiltak og rapportering av fremdrift. • Innkjøp, prosjektledelse og driftsfunksjoner følger opp tiltak innen sine områder, som sporbarhet, HMS krav, datakvalitet og dokumentasjonsinnhenting. • Ledergruppen mottar kvartalsvise statusoppdateringer og vurderer risiko, fremdrift og prioriteringer. Overvåkingen skjer gjennom bruk av KPI-er, datakontroller, leverandørbesvarelser, møtedialog, samt vurdering av avvik og forbedringsplaner (CAPA). Dette sikrer at tiltak faktisk gjennomføres slik de er definert i handlingsplanen. b) Ansvar for evaluering av aktsomhetsvurderingene Evalueringen av arbeidet gjøres årlig og ved behov: • Bærekraftsansvarlig oppsummerer resultater, funn og forbedringsområder. • Ledergruppen vurderer modenhet, tiltak og risikoendringer. • Konsernets bærekraftsfunksjon/styrenivå får oversendt status gjennom etablert ESG-rapportering. Hvordan overvåkning og evaluering gjennomføres i praksis I praksis gjennomføres overvåkning og evaluering slik: • Innsamling av data via kontrakter, innkjøpssystemer, leverandørdialog, sporbarhetsforespørsler og verifikasjoner. • Kvartalsvise gjennomganger av tiltak, KPI er og fremdrift i ledergruppen. • Løpende kommunikasjon av funn og avvik til ansvarlige avdelinger. • CAPA-oppfølging ved behov, med tydelige frister og dokumentert lukking. • Rapportering i årlig redegjørelse, interne ledelsesrapporter og konsernets ESG-systemer (...)	• Virksomheten har koordinert arbeidet for oppfølging og overvåking av tiltak mellom relevante funksjoner. Delansvar i overvåkingsarbeidet er fordelt mellom funksjonene og er tydelig forankret. • Arbeidet følges opp gjennom definerte nøkkelindikatorer, som gjennomgås kvartalsvis av ledergruppen.

Tips!

Overvåking og måling av eget arbeid med aktsomhetsvurderinger tydeliggjør om tiltakene iverksatt effektivt håndterer negativ påvirkning i leverandørkjeden, eller om tiltakene bør endres for å bli mer effektive. Derfor er det nyttig å involvere ansatte som har ansvaret for aktsomhetsvurderinger og relevante interessenter i en prosess for å forstå hvorvidt tiltakene faktisk fungerer.

Ahlsell Norge skriver følgende om hvordan de sannsynliggjør effekten av tiltak:

ahlsell	
DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI	
(...) 1. Datadrevne indikatorer • Endringer i Risk assessment resultater før og etter tiltak • Bedre dokumentasjonskvalitet (EPD, CO₂, SDS, CLP, sertifikater, opprinnelsesland) • Økt svargrad og COC-signering • Bedre datakvalitet innen produktklassifisering (A1–D) 2. Verifikasjon gjennom oppfølging • Revisjoner og oppfølgingsrapporter som viser om leverandører har implementert tiltak i praksis • Verifisering av produktdokumentasjon (SDS, CLP, sertifikater, PFAS-informasjon) • Arbeidstakerintervjuer som bekrefter faktiske arbeidsforhold • Vurdering om risiko er redusert etter tiltak 3. Trend- og utviklingsanalyser • EPD-dekning over tid • PFAS-besvarelser og dokumenterte utfasinger • Kvalitet og fullstendighet i CO₂-data • Endringer i leverandørklassifisering og dokumentasjonsnivå 4. Metodikkforbedringer som resultat av evaluering Et sentralt element i hvordan vi sannsynliggjør effekten av tiltak, er at funn fra overvåkning og evaluering fører til systemiske forbedringer i metodikk og rutiner. I 2025 har dette resultert i: • Oppdaterte Risk assessment-spørsmål (tydeligere krav til CLP, EPD, PFAS og opprinnelsesland) • Justerte vurderingskriterier for risikoklassifisering • Tydeligere krav ved onboarding av leverandører • Forbedret dokumentasjonsflyt og kontroller ved vareopprettelse • Styrket kobling mellom Risk assesmment, leverandørklassifisering og produktklassifisering • Videreutvikle power bi rapporter som gjør risiko synlig tidligere Dette sikrer at tiltak ikke bare løser enkeltstående funn, men utvikler hele metodikken vår og øker presisjonen i fremtidige aktsomhetsvurderinger. 5. Bransjesammenligning og beste praksis • Vi vurderer egne tiltak og resultater opp mot bransjestandarder og faglige råd fra Etisk handel Norge, Virke, EFO, NOBB og relevante EU-krav. • Dette brukes til å se hva som anses som «effekt» og til å justere metodikk og prioriteringer. Effekten av våre tiltak sannsynliggjøres gjennom målbare data, verifikasjon i leverandørkjeden og systematiske forbedringer av metodikk. Dette gjør at vi kan dokumentere både kortsiktige forbedringer (som lukking av avvik) og langsiktige strukturelle forbedringer (som bedre datakvalitet, mer presise vurderinger og redusert risiko i porteføljen).	• Virksomheten bruker en kombinasjon av kilder, som revisjoner, leverandør-dokumentasjon og arbeidstakerintervjuer, i vurderingen av om gjennomførte tiltak har hatt effekt. • Virksomheten vurderer egne tiltak, resultater og systemer for å forbedre metodikken og styrke kvaliteten i aktsomhetsvurderingene.

Idé House of Brands skriver følgende om hvordan de måler effekten av tiltak:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
 (...) Kvantitative indikatorer (det vi måler i dag og det vi forsøker å forbedre) Disse indikatorene brukes for å følge utvikling og avdekke om risiko reduseres: - Alvorlighetsgrad på avvik (klassifisering fra tredjepartsrevisorer). - Responstid fra leverandører ved forespørsler om dokumentasjon. - Andel leverandører med gyldige miljø- og sosiale sertifiseringer. - Antall produkter med oppdatert bærekraftsdata i Partnerportalen. - Utvikling i ESG-scorer der dette er tilgjengelig. - Antall gjennomførte leverandørsamtaler og oppfølgingsmøter. Disse tallene viser om tiltak iverksatt faktisk fører til bedre etterlevelse, færre avvik og mer modenhet hos leverandørene. Kvalitative vurderinger (viktige, men fortsatt under utvikling) Vi bruker kvalitative vurderinger for å forstå endringer som ikke alltid fanges opp av tall: - Inntrykk fra leverandørdialoger om forståelse, eierskap og modenhet. - Vurderinger fra revisjonsrapporter (f.eks. grad av transparens og samarbeidsvilje). - Tilbakemeldinger fra leverandører om hva som fungerer og hva som skaper utfordringer. - Observerte endringer i arbeidspraksis, rutiner eller kvalitetssystemer. - Hvorvidt leverandører deler informasjon uoppfordret (tegn på økt tillit og modenhet). - Vurderinger av forbedringsvilje og holdninger. Disse vurderingene hjelper oss å forstå om tiltak gir reell endring og om risiko reduseres i praksis. (...)	- Virksomheten bruker både kvantitative og kvalitative indikatorer for å måle effekten av tiltak. - Virksomheten bruker indikatorer som gir informasjon om hvorvidt de iverksatte tiltakene bidrar til å redusere risiko.

Sykehusinnkjøp HF er et helseforetak som forvalter felles innkjøpsavtaler for alle helseforetak i Norge. I sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger skriver virksomheten følgende om hvordan de sannsynliggjør effekten av tiltak:

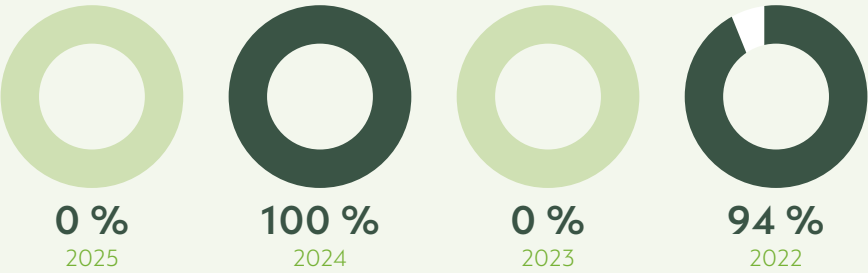
	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
 Sykehusinnkjøp benytter aktsomhetsvurderinger som metode. Arbeidet med å identifisere, forebygge og redusere negativ påvirkning skjer ved å utføre aktsomhetsvurderinger, sette krav og følge opp disse. Alt arbeid i leverandørkjedene skjer i samarbeid med avtaleleverandør. Vi bygger tillit med leverandørene ved å vise at målet er forbedringer, ikke straffesanksjoner eller oppsigelse av kontrakt. Ved identifiserte brudd, vil det opprettes en plan for forbedringer som det jobbes sammen med leverandør om. Ved stor risiko, vil Sykehusinnkjøp dra på besøk til fabrikk eller få utført en tredjeparts revisjon. Evalueringen av tiltak gjøres i samarbeid med leverandør og her kan også tredjeparts revisor kobles inn hvis nødvendig. Eksempel 1: I anskaffelse av antibiotika er det stilt miljøkrav til produsenter, for å redusere risiko for utslipp av antibiotika i nærmiljøet. På to år har 44 globale leverandører sertifisert seg for å dokumentere at de jobber kontinuerlig med å redusere negativ miljøpåvirkning i sin produksjon. Eksempel 2: I et samarbeid med svenske kollegaer (Hållbar upphandling) ble det utført revisjon ved fabrikk i Taiwan hvor det i løpet av kort tid ble tilbakebetalt rekruterings-avgifter til migrasjonsarbeidere.	- Virksomheten vektlegger samarbeid med leverandører for å oppnå effekt, og har tiltaksplaner som følges opp i praksis. - Evalueringen av tiltakene gjøres i samarbeid med leverandør, og resultatene kan vise til konkrete forbedringer i leverandørkjeden.

Bruk av indikatorer

Et modenhetstegn i oppfølging av tiltak er å bruke hensiktsmessige indikatorer. Det er viktig å velge indikatorer som kan reflektere spesifikke risikoområder i leverandørkjeden og å jobbe med å få tilgang til god data om disse. Å følge indikatorer over en lengre periode kan si mye om effekten av tiltak. I det følgende ser vi hvilke indikatorer virksomhetene **Blåbær Production**, **Rema 1000**, **Bergans**, **Connect Bus**, **H&M**, **Advania** og **Skogstad** har valgt å årlig følge opp og hvordan de forklarer utviklingen.

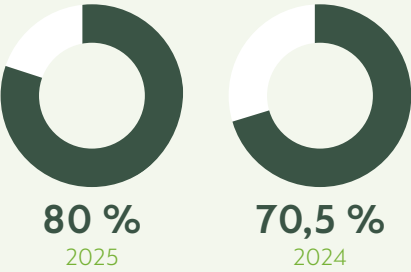
Percentage of our first-tier suppliers who have provided feedback on our purchasing practices

No questionnaire sent out 2025. Next questionnaire is inn 2026.

REMA 1000

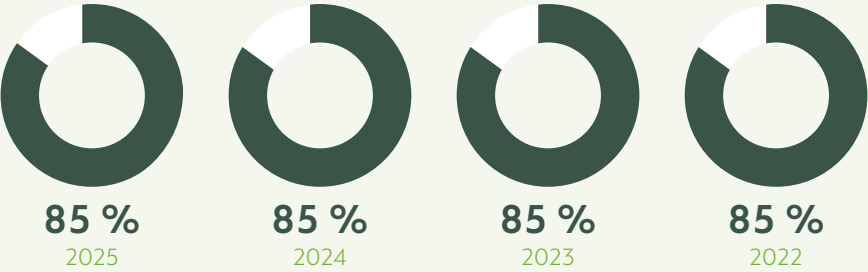
Produksjonssteder med høy geografisk risiko som har gjennomført 3. parts revisjon

No questionnaire sent out 2025. Next questionnaire is inn 2026.

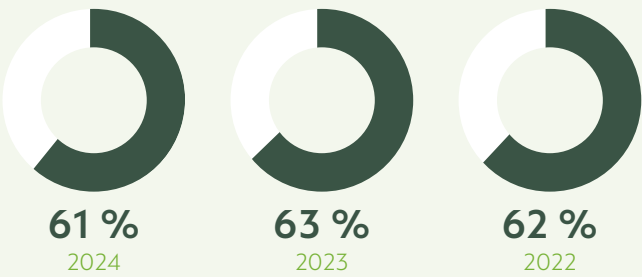
Percentage of tier 1 suppliers with unions or other forms of worker representation

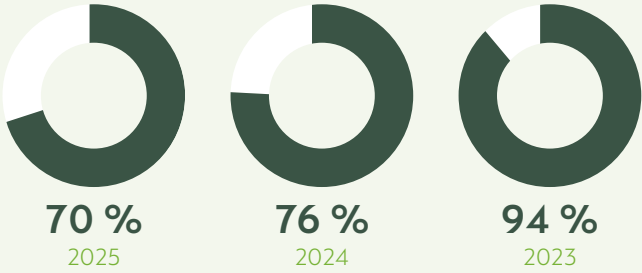
We started mapping this question in 2018, when updating our SAQ. In 2022 we carried out a new survey on wages, where worker organisation also was covered. All of our major suppliers in tier 1 suppliers report that they have a form of working committee present at their factories. Some smaller factories say they have not. We will ensure the quality and accuracy of this information when we complete and analyze the data in our new digital platform during 2026.

Share of workers in our tier 1 production factories that are female

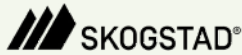
01.01 Andel leverandører med retningslinjer som forbyr bruk av rekrutteringsgebyrer

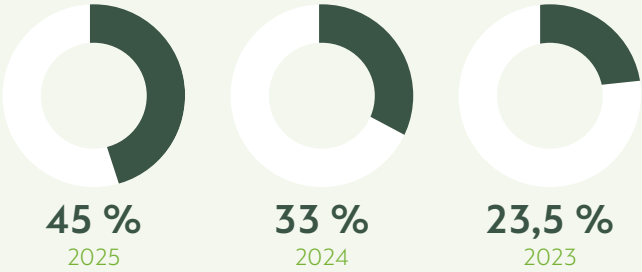
Mål: 100 %

Beregnet andel av Advanias leverandører (ut fra 80 % av Advania Group innkjøpskostnad) som er medlem i RBA. Forbud mot bruk av rekrutteringsgebyrer er eksplisitt i felles Code of Conduct. Vi har sett en reduksjon i andel leverandører som deltar i RBA-samarbeidet ettersom flere av våre store leverandører har blitt softwareleverandører, mens RBA-samarbeidet fokuserer på produsenter av fysisk utstyr til elektronikkbransjen.

Assosiert prioritert risiko: Risiko forbundet med arbeidsrettigheter i leverandørkjeden (Tvangsarbeid og barnearbeid).

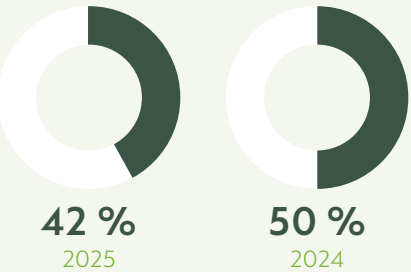
Andel leverandører som betaler levelønn

Indikatoren baserer seg på data fra revisjonsrapporter og Anker-metoden som benchmark. Implementering av Anker-metoden i utregning av levelønn har økt gapet mellom lovlig minstelønn og kalkulert levelønn ved flere leverandører. Merk! Alle leverandører betaler over lovlig minstelønn.

Årlig GHG-utslipp (scope 2 – tCO₂e)

Mål: 5 %

Kg CO₂e/km ble redusert kraftig de siste årene basert på overgang til elektriske kjøretøy og overgang fra diesel til HVO i mange kontrakter. For 2026 er målet 5 %. Tiltak for å oppnå denne reduksjonen er fokusert på sjåførens kjørestil og økt andel elektriske busser i vår flåte.

TRINN 5 Kommunikasjon om hvordan påvirkningen er håndtert

Dette trinnet handler om å kommunisere tydelig om virksomhetens policyer, prosesser og aktiviteter for å identifisere og håndtere faktisk og potensiell negativ påvirkning på mennesker, samfunn, dyr og miljø. Kommunikasjonen bør også omfatte sentrale funn, vurderinger og effekten av tiltakene som er iverksatt.

For å nå frem med relevant informasjon bør virksomheten identifisere hvilke interessenter den ønsker å kommunisere med, og tilpasse innhold og kanal deretter. Særlig viktig er det å sikre god kommunikasjon med grupper som kan være, eller er, berørt av virksomhetens påvirkning.

Kommunikasjonen bør beskrive virksomhetens retningslinjer for ansvarlig forretningspraksis, hvordan ansvarlighet er integrert i styringssystemer og rutiner, hvilke risikoområder som er kartlagt og vurdert som vesentlige, hvordan disse er prioritert og håndtert, og hvilke kriterier som ligger til grunn for prioriteringene. Der det er mulig, bør virksomheten også beskrive mål, tidslinjer og forventede forbedringer, hvordan gjennomføring og resultater følges opp, samt eventuelle tiltak for gjenoppretting og forbedring, enten alene eller i samarbeid med andre.

Siden åpenhetsloven trådte i kraft 1. juli 2022, har mange virksomheter etablert grunnleggende informasjon om aktsomhetsvurderinger på sine digitale kanaler. Etisk handel Norge publiserer medlemmenes redegjørelser om aktsomhetsvurderinger på våre [nettsider](#), der de er offentlig tilgjengelige.

Neste steg er å videreutvikle kommunikasjonen slik at den gir et mer konkret og relevant bilde av hvordan virksomheten arbeider med risiko, tiltak, resultater og læring over tid.

I det følgende viser vi eksempler på hvordan virksomheter kommuniserer utad om sitt arbeid, og hvordan åpen og målrettet kommunikasjon kan bidra til å skape tillit til arbeidet med aktsomhetsvurderinger.

Bokhari er et norsk design- og tekstilselskap som kombinerer skandinavisk design med pakistansk håndverk. De skriver følgende i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger om hvordan de kommuniserer med berørte interessenter:

bokhari	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Bokhari praktiserer en åpen og direkte dialog med alle parter som påvirkes av vår virksomhet. Vi mener at ærlig kommunikasjon om både fremskritt og utfordringer er avgjørende for å bygge tillit og sikre reell forbedring. Dialog med ansatte og lokalsamfunn Vår viktigste kanal for kommunikasjon er den daglige kontakten mellom ledelsen og de ansatte ved Norpak International og LAMS-skolen. Medvirkning: Gjennom de demokratisk valgte komiteene (HMS, arbeiderrettigheter, likestilling) får de ansatte direkte tilbakemelding på hvordan vi håndterer identifisert risiko. Kulturbbygging: Vi erkjenner at endring av bedriftskultur tar tid. Vi kommuniserer derfor mål og tiltak som en felles læringsprosess, der de ansattes innsikt er premissgivende for hvordan vi løser utfordringer i produksjonen. (...)	• Virksomheten har daglig kontakt med leverandørens ledelse og ansatte. • Virksomheten har etablert demokratisk valgte komiteer på HMS, arbeiderrettigheter og likestilling. Gjennom komiteene får de ansatte ved leverandøren tilbakemelding på hvordan identifisert risiko blir håndtert.

Nor Tekstil skriver følgende i sin redegjørelse om hvordan de kommuniserer med berørte interessenter ved fabrikkbesøk:

Nor Tekstil	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Nor Tekstil kommuniserer håndtering av negativ påvirkning direkte med berørte parter gjennom fabrikkbesøk og revisjoner, der dialogen foregår både med ledelse og arbeidstakerrepresentanter. Under revisjoner kombinerer vi omvisning i produksjonslokalene med dokumentgjennomgang og samtaler for å få et realistisk bilde av arbeidshverdagen, slik som i Pakistan hvor ansatte delte innsikt om lønn, arbeidstid og klagemekanismer. I 2025 ble metodikken videreutviklet ved å vektlegge sosial dialog fremfor formelle intervjuer, inkludert samtaler med Workers Committee for å sikre at risikoforhold og forbedringsbehov blir avdekket på en måte som reflekterer de ansattes perspektiver. Etter hvert besøk utarbeides en revisjonsrapport som deles med produsenten, som deretter må utarbeide en handlingsplan for å lukke funn og implementere forbedrings tiltak. (...)	• Virksomheten har dialog med både arbeidstakerrepresentanter og ledelse ved fabrikkbesøk. • Virksomheten vektlegger sosial dialog fremfor formelle intervjuer med arbeidstakerkomiteer. • Virksomheten utarbeider en rapport med forbedringspunkter etter hvert leverandørbesøk som deles med produsenten, og stiller krav til leverandør om at forbedringspunktene følges opp i en handlingsplan.

Tips!
Det å kommunisere tydelig om hvordan virksomheten håndterer faktisk og potensiell negativ påvirkning er avgjørende for tillit og ansvarlighet. Informasjonen bør være relevant, tilgjengelig og tilpasset målgruppen, særlig for berørte eller potensielt berørte interessenter. Det betyr at både innhold, språk og kanal må vurderes nøye. Virksomheten bør derfor aktivt involvere interessenter i vurderingen av hva som er nyttig informasjon og hvordan den best kan deles, slik at kommunikasjonen faktisk når frem, blir forstått og kan brukes i praksis.

R&U Holding er et norsk holdingselskap som eier og forvalter selskaper innen blant annet tekstil og retail. Virksomheten eier Russeservice, Redress og University. De skriver følgende om hvordan de håndterer eksterne henvendelser relatert til informasjonskravet pålagt virksomheter etter åpenhetsloven:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
For å sikre åpenhet og etterlevelse av informasjonsplikten etter Åpenhetsloven har vi etablert tydelige rutiner for å motta, behandle og besvare eksterne henvendelser knyttet til vår virksomhet og vårt arbeid med aktsomhetsvurderinger. Det overordnede ansvaret for håndtering av informasjonskrav ligger hos daglig leder, i samarbeid med ansvarlig for bærekraft og leverandøroppfølging. Dette sikrer faglig forankring og helhetlig vurdering av forespørsler. Tilgjengelighet og mottak av henvendelser På våre nettsider, under bærekraftseksjonen, har vi publisert en egen e-postadresse hvor kunder, presse, organisasjoner og andre interessenter kan sende spørsmål eller be om informasjon om vårt bærekraftsarbeid og våre leverandørforhold. Alle henvendelser registreres og vurderes. Vi analyserer også om det finnes gjentakende temaer eller problemstillinger som tilsier behov for tydeligere informasjon, ytterligere tiltak eller forbedret praksis. (...)	• Ansvaret for håndtering av informasjonskrav er forankret hos daglig leder i samarbeid med ansvarlig for bærekraft og leverandøroppfølging. • Virksomheten har publisert en egen e-post adresse hvor eksterne interessenter kan be om informasjon knyttet til bærekraftsarbeidet. • Henvendelser fra interessenter analyseres for å finne gjentakende temaer og problemstillinger der det kan være behov for ytterligere informasjon.

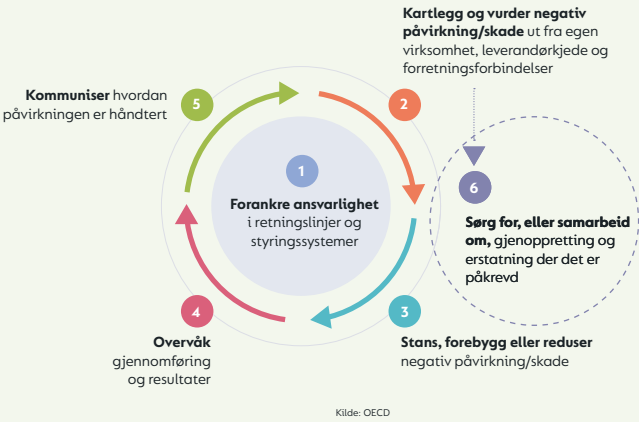
H & M Hennes & Mauritz viser åpenhet om en rekke sosiale forhold på deres nettsider. De har åpne leverandørlistor med oversikt over hvilke produkter som er produsert hvor. Virksomheten har også en offentlig statistikk på lønn og arbeiderrepresentasjon hos deres hovedprodusenter. Se utsnitt fra nettsiden deres her:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
	• Virksomheten viser høy grad av åpenhet gjennom offentlig tilgjengelige leverandørlistor og informasjon om sosiale forhold i leverandørland. • Virksomheten gjør utfyllende informasjon om eget bærekraftsarbeid tilgjengelig på sine nettsider.

TRINN 6 Sørge for, eller samarbeid om, gjenoppbygging og erstatning der det er påkrevd

Når en virksomhet har identifisert at den har forårsaket eller bidratt til skade, håndteres den negative påvirkningen gjennom å sørge for, eller samarbeide om, gjenoppbygging. Det handler også om å sørge for tilgang til klageordninger for skadelidende og rettighetshavere slik at de kan få sin sak hørt og håndtert.

Gjenoppbygging er ikke en del av selve aktsomhetsvurderingen, men en egen og viktig prosess som virksomhetens aktsomhetsvurderinger skal legge til rette for. Dette kan vi også se ved å studere OECDs modell for aktsomhetsvurderinger:

Klage- og gjenoppbyggingssprosesser henger likevel tett sammen med aktsomhetsvurderingene. Slike prosesser kan gi virksomheten kanaler for å fange opp og håndtere faktisk negativ påvirkning. Informasjonen virksomheten får fra klage- og gjenoppbyggingssprosesser kan også styrke arbeidet med å identifisere risiko, avdekke forhold som ikke tidligere er blitt godt nok fanget opp, og gi bedre grunnlag for å vurdere hvilke tiltak som er best egnet.

Målet med gjenoppbygging er, så langt det er mulig, å gjenoppbygge situasjonen slik den var før skaden inntraff. For å sikre at dette gjøres på best mulig måte, må berørte rettighetshavere konsulteres og involveres før, under og etter prosessen.

Virksomheter bør ha en policy som tydeliggjør deres forpliktelse til å sørge for, eller samarbeide om, gjenoppbygging i tilfeller der virksomheten har forårsaket eller bidratt til negativ påvirkning på mennesker, samfunn, dyr og miljø. I policyen bør virksomheten tydeliggjøre

hvordan den vil bruke egen innflytelse overfor leverandører og andre forretningsforbindelser som er ansvarlige for negativ påvirkning. Policyen bør støttes av en tydelig rutine for hvordan gjenoppbygging skal håndteres i praksis, inkludert vurdering av virksomhetens ansvar, dialog med berørte parter, fastsettelse av egnede gjenoppbyggingstiltak, oppfølging av om tiltakene har ønsket effekt og eventuell eskalering overfor leverandører eller andre forretningsforbindelser.

En virksomhet kan også samarbeide med leverandører om å etablere klagemekanismer på et operasjonelt nivå, for eksempel interne klagemekanismer for arbeidere eller klagesystemer fra tredjepart. Dette kan innebære å sette opp en klageprosess som inkluderer et veikart for gjenoppbyggingstidslinjer for gjenoppbygging, prosesser for å svare på klager hvis enighet ikke oppnås eller hvis virkningene er spesielt alvorlige.

Det er ikke alltid det er hensiktsmessig for virksomheter å opprette egne klagemekanismer, da dette vil kunne føre til et stort antall individuelle mekanismer uten felles mulighet til å påvirke utfordringene som ligger bak klagen. Ofte vil flerpartsinitiativer på bransjenivå i større grad kunne adressere systemiske utfordringer som kjennetegner en hel bransje.

ETISK HANDEL NORGES RESSURSER OG VERKTØY

- *Veileder på gjenoppbygging (engelsk)*
- *Veileder på gjenoppbygging for migrantarbeidere (engelsk)*
- *Veileder på gjenoppbygging og klagemekanismer (engelsk)*
- *Mal på policy for gjenoppbygging og gjenoppbyggingssprosess (engelsk)*

Virksomheters ansvar for gjenoppretting

Denne tabellen oppsummerer virksomheters ansvar for gjenoppretting etter tilknytning til faktisk negativ påvirkning eller skade. Tabellen er utarbeidet av Etisk handel Norge og baserer seg på næringslivets forpliktelser etter UNGP og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper.

Hvis virksomheten har ...	Så bør virksomheten ...	
Forårsaket (eller kan komme til å forårsake) skade	... stanse eller forebygge det virksomheten gjør som forårsaker skade	... og rette opp skaden
Medvirket til (eller kan komme til å medvirke til) skade	... stanse eller forebygge det virksomheten gjør som bidrar til skade, bruke virksomhetens innflytelse til å redusere risiko for at skade fortsetter eller oppstår	... og bidra til å rette opp skaden
Identifisert en forbindelse mellom skade og egen virksomhet/produkter/tjenester	... bruke virksomhetens innflytelse til å redusere risiko for at skade fortsetter eller oppstår	... selv om virksomheten ikke har formelt ansvar til å rette opp, kan den likevel bidra aktivt

Advania Norge skriver følgende om deres policyer og rutiner for gjenoppretting i sin redegjørelse for aktsomhetsvurderinger:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Advania Norge har etablert policyer og rutiner for håndtering og gjenoppretting av negativ påvirkning eller skade på mennesker, samfunn og miljø, i tråd med OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter. Ved identifisering av faktisk eller potensiell negativ påvirkning eller skade skal det først etableres en grundig forståelse av forholdet, herunder hva som har skjedd, omfang og alvorlighetsgrad, hvem som er berørt, og hvilke behov de berørte partene har. Deretter vurderes ansvarsforholdene. Det analyseres i hvilken grad Advania har: - forårsaket skaden - bidratt til skaden, eller - er direkte knyttet til skaden gjennom forretningsforbindelser, herunder leverandører. Dersom Advania selv har forårsaket eller medvirket til skade, har virksomheten ansvar for å sørge for, eller bidra til, at skaden håndteres og gjenopprettes på en hensiktsmessig måte. Dette kan innebære dialog med berørte parter, samarbeid med relevante aktører og vurdering av egnede former for gjenoppretting, avhengig av sakens karakter. I de fleste tilfeller er Advania indirekte knyttet til negativ påvirkning eller skade gjennom leverandørkjeden. I slike situasjoner har Advania som hovedregel ikke ansvar for å yte godtgjørelse. Samtidig forventes det at leverandører tar ansvar for gjenoppretting. Advania vil i disse tilfellene benytte sin påvirkningskraft (leverage) for å fremme korrigerende og forebyggende tiltak. Dersom en leverandør ikke viser vilje eller evne til å håndtere eller gjenopprette skade, vurderer Advania ytterligere tiltak, herunder eskalering i leverandørdialogen, tettere oppfølging, bruk av kontraktsmessige virkemidler eller, som siste utvei, revurdering av forretningsforbindelsen. Ansvar for gjenoppretting og videre oppfølging forankres på relevant ledernivå, og vurderes i dialog med berørte parter og andre relevante aktører, i tråd med gjeldende lover og interne retningslinjer.	- Virksomheten har etablert policy og rutine for gjenoppretting som er forankret på ledernivå. - Virksomheten går i dialog med berørte rettighetshavere og relevante aktører før eventuell gjenoppretting iverksettes, for å sikre at tiltakene utformes på en måte som ivaretar de som faktisk er berørt best mulig.

Sykehusinnkjøp HF skriver i sin redegjørelse om ett tilfelle av gjenoppretting ved avdekket bruk av rekrutteringsavgift i leverandørkjeden:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Ved oppfølging av produsent i Taiwan ble null-kost rekrutteringspolicy implementert tidligere enn først planlagt og tilbakebetaling til migranter som hadde betalt for rekrutteringsavgift ble fremskyndet. Åpenhet i leverandørkjeden er en utfordring for å vite om kontraktskrav er overholdt i IT-anskaffelser. Sykehusinnkjøp har jobbet med andre offentlige organisasjoner og andre samarbeidspartnere både med møter, brev og opprop til store aktører innen bransjen for å få fram mer transparens i denne kategorien. Det har også vært arbeidsmøter med The Responsible Business Alliance (RBA) for å løfte denne problemstillingen.	- Virksomheten jobber forebyggende ved å implementere en null-kost rekrutteringspolicy. - Virksomheten samarbeidet med andre offentlige organisasjoner for å øke transparens. - Virksomheten har gjennomført workshop med the Responsible Business Alliance for å sette søkelys på bruk av rekrutteringavgift i leverandørkjeden.

Bergans Fritid beskriver i sin redegjørelse hvordan virksomheten bruker korrigerende handlingsplaner til å følge opp avvik som avdekkes gjennom interne inspeksjoner og eksterne sosiale revisjoner. Virksomheten viser også til konkrete tilfeller der mer alvorlige klager er håndtert i samarbeid med interessenter og andre merkevarer, blant annet gjennom felles oppfølging av leverandør om minstelønn i Myanmar:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
Corrective actions During both our internal inspections and external social audits, non-compliances with our Code of Conduct or the audit body's Code of Conduct (such as BSCI, SMETA, Better Work, WRAP, Higg FSLM, etc.) are often identified. Many findings are minor and can be resolved immediately during the inspection or audit. Others require corrective action within a defined timeframe, typically 30 to 60 days. In such cases, suppliers are required to implement corrective measures and provide documentation to either us or the auditor. Findings are formally closed once the corrective actions have been reviewed and accepted. Certain issues, such as excessive overtime, require structural or systemic changes and may therefore take longer to address. Third-party audits are conducted annually, and follow-up audits are often carried out to verify the effective implementation of corrective actions. More severe complaints In October, we were contacted by one of our stakeholder partners regarding a complaint submitted through the FWF hotline by a worker at one of our suppliers. The allegations were serious and included harassment, safety concerns related to mechanical work, deductions from bonuses, bribery involving inadequately trained mechanics, among other issues. We coordinated with other European brands sourcing from the same supplier and agreed on a common approach. Our stakeholder partner conducted a site visit to assess the allegations and confirmed that some, though not all, of the complaints could be substantiated. Corrective actions were recommended, including targeted training in collaboration with relevant organisations. We subsequently engaged with the supplier and offered to share potential costs related to corrective measures. The supplier responded promptly and acknowledged the seriousness of the issues raised. They had already initiated their own internal review; some matters had been addressed, while others required further investigation. By early December, we received a comprehensive corrective action plan outlining measures already implemented, actions planned, and clarifications regarding certain allegations the supplier considered to be based on misunderstandings. We view the supplier's response as constructive. The complaints were treated with due seriousness, and appropriate corrective actions were initiated. We respect the supplier's preference to manage the remediation process independently, without financial contribution from our side. We will continue to monitor progress closely throughout the coming year. Common statements together with stakeholders Bergans has participated in common public statements regarding the level of minimum wages in Myanmar. This was initiated by textile brands and carried out through the Garment Advocacy Group (GAG) in EuroCham Myanmar.	- Virksomheten beskriver åpent hvordan avvik avdekkes, følges opp og lukkes gjennom korrigerende handlingsplaner, med tydelige frister, krav til dokumentasjon og verifisering av gjennomførte tiltak. - Virksomheten viser hvordan meningsfull interessedialog kan gjennomføres i praksis. En klage fra en arbeidstaker ble fulgt opp gjennom dialog med organisasjonen som formidlet klagen, koordinering med andre europeiske merkevarer med samme leverandør, stedlig vurdering av forholdene og videre dialog med leverandøren om korrigerende tiltak og oppfølging. - Virksomheten har bidratt til påvirkningsarbeid gjennom en felles offentlig uttalelse om bekymringer knyttet til minstelønnsnivået i Myanmar.

Noramix Trade har i rapporteringsåret avdekket tilfeller av negativ påvirkning knyttet til både arbeidsforhold og miljø i råvareproduksjonen. I redegjørelsen for aktsomhetsvurderinger beskriver virksomheten hvordan den følger egen policy for gjenoppretting, og hvordan dialog, revisjoner og samarbeid med leverandører inngår i arbeidet med å håndtere avvik og følge opp i tilfeller der gjenoppretting er iverksatt:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
(...) Gjenoppretting knyttet til rekrutterings kostnader for migrantarbeidere Noramix besøkte i rapporteringsåret flere leverandører for å bidra i prosessen med gjenoppretting etter uansvarlig rekrutterings praksis. Migrantarbeidere fra Myanmar og Laos hadde i enkelte tilfeller blitt belastet med rekrutterings gebyrer, i strid med internasjonale standarder. Leverandørene har: - erkjent sitt arbeidsgiveransvar - forpliktet seg til at arbeidsgiver skal betale alle rekrutterings kostnader - iverksatt gjenopprettingstiltak for arbeidstakere som tidligere har betalt gebyrer - dokumentert tilbakebetaling og endrede rutiner Noramix har vært i tett dialog gjennom hele prosessen og fulgt opp at tiltakene faktisk kommer arbeidstakerne til gode. Dette er et eksempel på gjenoppretting der leverandøren er ansvarlig, men der Noramix har spilt en aktiv rolle i å sikre forbedring. Gjenoppretting og forbedring knyttet til kjemikaliebruk i råvareproduksjon Noramix har vurdert at omfattende bruk av sprøytemidler og kjemiske stoffer i deler av leverandør kjeden kan ha negativ påvirkning på miljø, naturmangfold og arbeidernes helse. Dette har vært et prioritert område, særlig i India. Tiltakene som er gjennomført inkluderer: - tett dialog med leverandør om reduksjon og utfasing av plantevernmidler - enighet om å skifte ut råvarer og velge produsenter som benytter mer miljøvennlige jordbruksmetoder - besøk hos råvareprodusenter på landsbygden for å diskutere bærekraftige dyrkingsmetoder - oppfølging av fremdrift gjennom jevnlige digitale møter Dette arbeidet har bidratt til konkrete endringer i råvare kjeden og reduserer risiko for negativ miljøpåvirkning. Styrking av verifikasjon og kvalitet i oppfølgingen For å sikre at gjenopprettingstiltak gjennomføres på en troverdig og etterprøvbar måte, har Noramix inngått avtale med et tredjeparts laboratorium som skal bistå i: - koordinering av analyser i India, Vietnam og Thailand - verifisering av råvarenes kvalitet og opprinnelse - kontroll av kjemikaliebruk og miljøpåvirkning Dette gir bedre datagrunnlag og styrker evnen til å avdekke og følge opp negativ påvirkning. Gjenopprettings tiltakene i rapporteringsperioden: - følger sin policy om å stanse og rette opp negativ påvirkning - tar en aktiv rolle i dialog og forbedringsprosesser - samarbeider tett med leverandører for å sikre varige endringer - prioriterer både arbeidsforhold og miljøpåvirkning i oppfølgingen Dette styrker virksomhetens aktsomhets vurderingsarbeid og viser hvordan Noramix omsetter prinsipper til praktisk handling.	- Virksomheten er åpen om konkrete tilfeller der negativ påvirkning er avdekket, og viser hvordan passende gjenopprettingstiltak må tilpasses type skade og omfanget av den negative påvirkningen. - Virksomheten tar en aktiv rolle i oppfølgingen av leverandører, blant annet gjennom dialog, leverandørbesøk og dokumentasjon av tilbakebetaling og endrede rutiner der migrantarbeidere tidligere har betalt rekrutterings-gebyrer. - Virksomheten bruker sin innflytelse overfor leverandører til å følge opp miljøpåvirkning i råvare produksjonen, gjennom dialog om reduksjon og utfasing av plantevernmidler, endringer i råvarevalg og oppfølging av mer miljøvennlige dyrkingsmetoder. - Virksomheten styrker oppfølgingen gjennom tredjepartsverifisering av råvarenes kvalitet og opprinnelse, samt kontroll av kjemikaliebruk og miljøpåvirkning.

Tips!
Gjenoppretting kan blant annet være økonomisk erstatning, annen kompensasjon, en offentlig beklagelse, at skaden på annet vis utbedres, forhindring av fremtidig skade og/eller domfellelse.

Hva som er passende form for gjenoppretting, vil avhenge av type skade og omfanget av denne. OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv svarer på spørsmålet om hvordan en virksomhet kan identifisere passende former for gjenoppretting:

- Eksisterende standarder: I noen tilfeller finnes det nasjonale og internasjonale standarder eller lover rundt hva som er egnet gjenoppretting.
- Forutgående: Der det ikke eksisterer nasjonale og internasjonale standarder, kan bedriften forsøke å legge seg på samme linje for gjenoppretting som er gjort i lignende tilfeller tidligere.
- Interessentenes ønsker: Ved menneskerettighetsbrudd er det sentralt å inkludere de berørtes synspunkter om hva som er hensiktsmessig gjenoppretting.

Husk!
Det å avslutte en leverandørrelasjon fordi forhold ikke rettes opp hos leverandøren, er ikke å anse som gjenoppretting. Det kan likevel være riktig å avslutte relasjonen i enkelte tilfeller, men virksomheten må være bevisst på at den fortsatt kan ha ansvar for å bidra til gjenoppretting av skade som allerede har oppstått.

Klagemekanismer og varslingskanaler
Klagemekansimer skal gi berørte interessenter og rettighetshavere en kanal for å fremme klager, slik at virksomheten eller relevante aktører kan håndtere sakene og bidra til gjenoppretting. Klagemekansimer er særlig nyttige i tilfeller der det er uenighet om ansvar eller om type og omfang av gjenoppretting. En varslingskanal har som formål å identifisere risiko eller faktiske skader knyttet til virksomhetens egne aktiviteter eller forretningsforbindelser.

Inter-Sun er et familieeid engros- og detaljistselskap som utvikler og selger egne kolleksjoner av dameklær i Norge. Virksomheten skriver følgende om hva de gjør for å sikre tilgang på klagemekanismer hos sine leverandører:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
I våre retningslinjer for leverandører stiller vi krav om at leverandørene skal ha et system for håndtering av klager og bekymringer knyttet til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljø og korrupsjon. Dette er viktig for å sikre at arbeidere kan melde fra dersom de opplever kritikkverdige forhold, og at leverandørene har rutiner for å følge opp og rette opp slike forhold. Internt har vi egne rutiner for håndtering av klager fra våre egne ansatte, som sikrer en tydelig og trygg prosess for å melde fra om forhold som berører arbeidsmiljø og intern virksomhet. Gjennom vårt medlemskap i International Accord har alle fabrikkene vi samarbeider med i Bangladesh tilgang til Accords uavhengige klagemekanisme. Mekanismen gir arbeidere en trygg og anonym kanal for å rapportere bekymringer knyttet til helse, sikkerhet og andre arbeidsrelaterte forhold. Klager håndteres av RMG Sustainability Council (RSC), som følger opp alle innmeldte saker og sender dem videre til berørte selskaper for videre dialog med fabrikkene. Fra mars til august 2024 gjennomførte International Accord et pilotprosjekt der klagemekanismen midlertidig ble utvidet til å omfatte et bredere spekter av arbeidsrelaterte forhold utover helse og sikkerhet. På slutten av 2025 ble det besluttet at denne utvidelsen skal bli permanent, slik at Accords klagemekanisme fremover dekker alle typer arbeidsrelaterte klager. Dette styrker arbeidernes tilgang til en sikker og uavhengig kanal for å melde fra om kritikkverdige forhold, og gir oss som kjøper bedre mulighet til å avdekke og følge opp saker som ellers kan være vanskelige å identifisere. Klagemekanismen i Accord er dermed et viktig supplement til våre egne krav til leverandører. For å sikre tilsvarende tilgang til uavhengige klagemekanismer i land utenfor Bangladesh vil vi i 2026 vurdere et mulig medlemskap i Amfori. Dette kan bidra til at arbeidere i flere av våre produksjonsland får tilgang til trygge og tilgjengelige kanaler for å melde fra om forhold som bør forbedres.	• Virksomheten stiller krav om at leverandører skal ha trygge, tilgjengelige og velfungerende systemer for å håndtere klager og bekymringer knyttet til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljø og korrupsjon. • Virksomheten viser hvordan tilgang til klagemekanismer følges opp i praksis, blant annet gjennom at fabrikkene virksomheten samarbeider med i Bangladesh har tilgang til Accords uavhengige klagemekanisme for helse, miljø og sikkerhet. • Mekanismen gir arbeidere en anonym kanal for å melde fra om kritikkverdige arbeidsrelaterte forhold. • Virksomheten vurderer medlemskap i andre internasjonale initiativer som et tiltak for å styrke tilgjengeligheten av uavhengige klagemekanismer for flere leverandører og arbeidere i produksjonsland utenfor Bangladesh.

Tips!

Under prinsipp 31 i *FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter* (UNGP) finnes et sett kriterier som effektive ikke-rettslige klagemekansimer bør oppfylle. Her beskrives kriterier som bør være oppfylt for at en ikke-rettslig klagemekanisme skal være effektiv og troverdig for dem den er ment å ivareta. I tabellen under har Etisk handel Norge oppsummert kriteriene i en forenklet oversikt.

Kriterier	Hva betyr det i praksis?
Legitim	Berørte parter har tillit til mekanismen, og prosessen oppleves som rettferdig og ansvarlig.
Tilgjengelig	Mekanismen er kjent for dem den gjelder for og språklige, fysiske, økonomiske eller andre barrierer reduseres så langt som mulig.
Forutsigbar	Det er tydelig hvordan prosessen fungerer, hvilke steg den består av, forventet tidsbruk og hvilke typer løsninger eller utfall som er mulige.
Rettferdig	Berørte parter har tilgang til relevant informasjon, råd og nødvendig ekspertise for å kunne delta på likeverdige vilkår.
Transparent	Partene holdes informert om framdrift og prosess, samtidig som nødvendig konfidensialitet ivaretas.
Rettighetsbasert	Prosess, løsninger og tiltak er i tråd med internasjonalt anerkjente menneskerettigheter og konvensjoner.
Dialogbasert	Berørte grupper involveres i utforming og forbedring av mekanismen, og dialog brukes for å finne løsninger.
Kilde til kontinuerlig forbedring	Erfaringer og tilbakemeldinger brukes aktivt for å forbedre mekanismen og forebygge fremtidig negativ påvirkning og skade.

Orkla House Care utvikler og selger malerverktøy og tilbehør til profesjonelle og private kunder. I redegjørelsen for aktsomhetsvurderinger beskriver virksomheten hvordan den legger til rette for varsling og klager gjennom både et offentlig tilgjengelig varslingssystem og en egen klagemekanisme for ansatte, kunder og andre interessenter:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
(...) The Whistleblower system can be accessed here: https://report.whistleb.com/en/orkla OHC implemented a new grievance mechanism, aligned with UNGPs/OECD during 2024. We want to encourage relevant stakeholders to access our impact assessments, to submit grievances or knowledge hereof, and to suggest improvements on our actions to prevent or mitigate adverse impacts, or of the grievance mechanism itself. All communication through this channel will be designed for dialogue and will be handled by OHC. The <i>TELL US & help us do better</i> can be accessed here: https://orklahousecare.tell-us.app/ui/about In essence, our grievance mechanism addresses personal or collective workplace disputes or concerns, while the whistleblower system is designed for reporting serious misconduct that could have legal or ethical implications for the organization. We commit to having effective channels for complaints (grievance mechanisms) that are accessible to all employees. However, to ensure workers and local communities have access to effective grievance mechanisms in our supply chain, we require of our suppliers to do the same and have systems in place. Our Supplier Code of Conduct and other policies detail our expectations on business relationships. When to use the Grievance mechanism and the Whistleblower system? The grievance mechanism is a formalized process within Orkla House Care for receiving and resolving complaints from employees, customers, or other stakeholders, focusing on fair outcomes through dialogue or mediation. The whistleblower system is a confidential channel for reporting unethical or illegal activities within Orkla House Care, providing protection for the whistleblower against retaliation.	- Virksomheten skiller tydelig mellom varslingssystem og klagemekanisme, og beskriver hva de ulike kanalene er ment å brukes til. Varslings-systemet gjelder alvorlige kritikkverdige forhold, mens klagemekanismen gjelder individuelle eller kollektive klager fra ansatte, kunder og andre interessenter. - Virksomheten har etablert en egen klagemekanisme der relevante interessenter kan melde inn klager, dele kunnskap om mulig negativ påvirkning og foreslå forbedringer av både tiltak og selve klage-mekanismen. - Virksomheten beskriver hvordan kommunikasjonen gjennom klagemekanismen skal være dialogbasert. - Virksomheten gjør både varslings-systemet og klagemekanismen tilgjengelige gjennom offentlige lenker. - Virksomheten stiller krav til leverandører om å ha velfungerende klagesystemer på plass gjennom sine retningslinjer for leverandører.

Tips!

OECD forklarer i sin *veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv* skillet mellom systemer for tidlig varsling og en prosess for å muliggjøre gjenoppretting. Skillet bygger i hovedsak på formålet med ordningene.

Målet med et varslingssystem er å identifisere risiko eller faktisk skade tilknyttet virksomhetens egne aktiviteter eller forretningsforbindelser. I veilederen trekker OECD frem som eksempel at en virksomhet kan etablere en direkte varslingskanal for arbeidere, slik at de kan ta opp bekymringer på arbeidsplassen.

Målet med en prosess som gjør gjenoppretting mulig, er å rette opp situasjonen for mennesker som har blitt skadelidende. I veilederen gir OECD som eksempel at en arbeidstaker kan klage til ledelsen på grunn av urettmessig oppsigelse. Arbeidstakeren og virksomheten bringes deretter sammen for å finne avhjelpende tiltak som er tilfredsstillende.

OECD presiserer også i veilederen at et enkeltstående tiltak, for eksempel en klageordning, kan fungere både som varslingssystem og som prosess for å muliggjøre gjenoppretting.

Hamax er produsent av turutstyr, med spesialisering innen sykkelvennlige transportløsninger. I redegjørelsen for aktsomhetsvurderinger beskriver virksomheten hvordan den vil styrke arbeidet med klageordninger og prosesser for å muliggjøre gjenoppretting i leverandørkjeden, blant annet gjennom etablering av en felles arbeidsgruppe med søsterselskaper:

	DETTE ER GOD PRAKSIS FORDI
(...) To strengthen access to grievance channels for impacted workers in our external supply chain, we are taking several steps in the coming year. Together with our sister companies, we will establish a joint working group to coordinate our approach to responsible sourcing, including how grievance and escalation processes are communicated and followed up across shared suppliers. We maintain close contact with key production sites through regular visits by Hamax representatives responsible for quality control and supplier follow up. In 2026, we will further enhance this work by introducing a Visual Observation Form (VOF) to ensure more systematic documentation of workplace conditions and potential concerns. We will also provide additional training to our on site representatives to strengthen their ability to identify, document, and escalate worker related issues appropriately. This approach reflects our aim to support accessible, trustworthy grievance mechanisms without introducing parallel or duplicative systems that could confuse or burden suppliers.	• Virksomheten samarbeider med søsterselskaper for å koordinere arbeidet med ansvarlige innkjøp, oppfølging av felles leverandører, klagemekanismer og hvordan disse både kommuniseres og deles med leverandør. • Virksomheten beskriver planer tilknyttet opprettholdelse av kontakt med sentrale produksjonssteder gjennom regelmessige besøk fra egne representanter med ansvar for kvalitetskontroll og leverandør-oppfølgning. • Virksomheten vil styrke oppfølgingen gjennom mer systematisk dokumentasjon av arbeidsforhold og mulige bekymringer, blant annet ved å innføre Visual Observation Form og gi opplæring til egne representanter i å identifisere, dokumentere og eskalere arbeidstakerrelaterte forhold. • Virksomheten har som mål å støtte tilgjengelige og tillitsvekkende klageordninger, uten å etablere parallelle eller overlappende systemer som kan skape uklarhet eller merarbeid for leverandørene.

Tips!
Det finnes både rettslige og ikke-rettslige klagemekansimer. Eksempel på en ikke-rettslig mekanisme er Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv, som får inn klager. Alle som mener at en virksomhet ikke etterlever OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper kan levere en klage til Kontaktpunktet. Det norske kontaktpunktet kan behandle saker der norske virksomheter er involvert, og saker som oppstår mot utenlandske virksomheter med virksomhet i Norge.

Medlemskap i Etisk handel Norge og tilleggstjenester

MEDLEMSKAP

Denne publikasjonen har vist eksempler på god praksis fra våre medlemmers aktsomhetsvurderinger. Virksomhetene kommer fra mange ulike bransjer, er av ulik størrelse og deltar på ulik måte i globale leverandørkjeder, men har én ting til felles: de er alle medlemmer av Etisk handel Norge. De drar derfor nytte av et medlemstilbud som støtter deres arbeid med aktsomhetsvurderinger samtidig som de må redegjøre årlig for dette arbeidet. Under gis et utvalg medlemsfordeler som disse virksomhetene kan benytte seg av:

- Individuell oppfølging av og sparring med egen og dedikert rådgiver.
- Rapporteringsmal for aktsomhetsvurderinger, tilpasset åpenhetslovens krav til redegjørelser for aktsomhetsvurderinger.
- Medlemsportal med oppdaterte ressurser, maler og Etisk handel Norges digitale risikokartleggingsverktøy, som gir praktisk støtte til arbeidet med bærekraftig forretningspraksis.
- Gratis eller rabattert tilgang til kurs, seminarer og medlemsforum med fokus på praktisk implementering av bærekraftsarbeidet i Norge og i leverandørkjeden.
- Oversikt over lovkrav og forventninger til bærekraftig forretningspraksis.
- Nasjonalt nettverk gjennom flerpartsinitiativet: fagforeninger, sivilsamfunnsorganisasjoner, arbeidsgiverorganisasjoner, bedrifter, offentlige virksomheter, fylkeskommuner og kommuner.
- Internasjonalt nettverk av strategiske partnere, sivilsamfunn og Etisk handel Norges søsterorganisasjoner i Danmark, Sverige og Storbritannia, og et europeisk-amerikansk flerpartssamarbeid (Paris Group).
- Mulighet til å delta i og lære av prosjekter i produksjonsland i Asia og Afrika.

Etisk handel Norge bruker nivåvurderinger for å støtte medlemmene i å levere på nasjonale og internasjonale forventninger og lovkrav til bærekraftig forretningspraksis, inkludert den norske åpenhetsloven. Per i dag består nivåvurderingene av tre ulike nivåer, der hvert nivå har egne egenevalueringspunkter med tilhørende objektive dokumentasjonskrav. Nivåvurderingene bidrar til progresjon og kvalitet i våre medlemmers arbeid med bærekraftig forretningspraksis. Mange av Etisk handel Norges medlemmer bruker også medlemsrapporten som redegjørelse etter åpenhetsloven, ettersom rapporteringsmalen er tilpasset lovens formkrav, inkludert krav om signatur fra styret og daglig leder. Mer informasjon om nivåvurderingene finnes på Etisk handel Norges [hjemmesider](#).

TILLEGGSTJENESTER

Rådgiverne i Etisk handel Norge tilbyr også tilleggstjenester til både medlemmer og ikke-medlemmer, utover 1:1-veiledningen som inngår i medlemskapet. Målet er alltid å støtte virksomhetene i deres eget arbeid med å gjennomføre aktsomhetsvurderinger.

Her er noen eksempler på tilleggstjenester vi gjør:

- Utarbeidelse og kvalitetssikring av interne rutiner for aktsomhetsvurderinger, etterlevelse og redegjørelser i tråd med åpenhetslovens krav.
- Utarbeidelse av retningslinjer og styringssystemer til bruk i leverandør oppfølging.
- Utvikling av strategier og handlingsplaner knyttet til bærekraftig forretningspraksis.
- Støtte til forberedelse og gjennomføring av leverandørbesøk.
- Skreddersydd kompetanseheving og workshops tilpasset virksomheten og leverandørkjeden, i Norge og i utlandet, om temaer som: aktsomhetsvurderinger, ansvarlig innkjøpspraksis, risikokartlegging, hvordan bruke sertifiseringsordninger og sosiale revisjoner, levelønn, innføring i klimaregnskap, innføring i nye lovkrav på bærekraftsfeltet.
- Bistand til å utarbeide og gjennomføre kartlegging av risiko for, og faktisk negativ påvirkning på, mennesker, samfunn, dyr og miljø, samt til å prioritere risiko.
- Formulering av tiltaksplaner for å forebygge og redusere negativ påvirkning.
- Støtte til utarbeidelse av indikatorer og evaluering av tiltak.
- Bistand til redegjørelse for aktsomhetsvurderinger i henhold til åpenhetslovens krav.
- Utarbeidelse av policy og rutine for gjenoppretting
- Støtte til bærekraftsrapportering i tråd med GRI-standardene.
- Dobbel vesentlighetsanalyse og CSRD-rapportering: internkursing, metodikk for gjennomføring av analyse, evalueringsverktøy, kartleggingsverktøy. Prosjektledelse og gjennomføring.

Våre medlemmer

Kontakt oss

Etisk handel Norge

Hausmanns gate 19

0182 Oslo

info@etiskhandel.no

www.etiskhandel.no

Trykket på miljømerket papir